

rijksuniversiteit
groningen

faculteit gedrags- en
maatschappijwetenschappen

Het niet breed hebben: een onderzoek naar de invloed van bestaansonzekerheid op leefstijlgedrag en de rol van stress en cognitieve schaarste

Illustratie door Max Machen

Sabien ten Have – S3819493
S.ten.have@student.rug.nl

Bachelorwerkstuk Sociologie
Begeleider: Dr. Rita Smaniotto
Datum: 7 juni 2023

Abstract

Eerder onderzoek laat zien dat bestaansonzekerheid en een ongezondere leefstijl in verband staan met elkaar. Mensen in bestaansonzekerheid eten ongezonder en roken vaker. In dit onderzoek wordt er gekeken naar de rol van stress en cognitieve schaarste in dit verband. Het concept cognitieve schaarste komt voort uit een recente theorie van Shafir en Mullainathan (2013). Zij stellen dat schaarste, in de breedste zin van het woord, leidt tot een tunnelvisie waarbij mensen meer weerstand voelen en daardoor minder geneigd zijn om na te denken over complexe zaken die van belang zijn voor de lange termijn. De schaarste in (financiële) middelen bij mensen in bestaansonzekerheid zou kunnen leiden tot ongezond leefstijlgedrag. Cognitieve schaarste wordt in de wetenschappelijke literatuur over bestaansonzekerheid, maar ook in het politiek debat, beschouwd als een onderdeel van stress. Alhoewel stress en cognitieve schaarste verwant lijken, zijn er belangrijke aanwijzingen voor de werking van stress en cognitieve schaarste als (gedeeltelijk) opzichzelfstaande mechanismen. Aan de hand van data uit het LISS-panel afkomstig uit 2013 is onderzocht wat de invloed van bestaansonzekerheid is op het hebben van een gezond voedingspatroon en roken, en of stress en cognitieve schaarste dit verband deels kunnen verklaren. In de steekproef bevinden zich 2278 mensen. In het onderzoek is gebruik gemaakt van lineaire en logistische regressieanalyse. De resultaten laten zien dat mensen in bestaansonzekerheid een ongezond voedingspatroon hebben en een grotere kans hebben om te roken. Stress en cognitieve schaarste verklaren dit verband niet. De limitaties van de meetinstrumenten voor een gezond voedingspatroon en roken kunnen hier een belangrijke rol in hebben gespeeld en bieden aanknopingspunten voor vervolgonderzoek.

Dankwoord

Hee ik heb geen probleem

Ik heb alles gefixt

'K wou nog iets zeggen, maar ik weet niet meer

Dan was het zeker niks

- Spinvis uit Ik Wil Alleen Maar Zwemmen

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
2. Theorie	
2.1 Conceptueel model	8
2.2 Invloed van bestaansonzekerheid op leefstijlgedrag	8
2.3 Stress	9
2.4 Cognitieve schaarste	11
2.5 Controlevariabelen	12
3. Methoden	
3.1 Beschrijving databestand en onderzoeksdesign	13
3.2 Operationalisaties	
3.2.1 Bestaansonzekerheid	14
3.2.2 Gezond voedingspatroon	15
3.2.3 Roken	15
3.2.4 Stress	16
3.2.5 Cognitieve schaarste	16
3.2.6 Controlevariabelen leeftijd, geslacht en opleiding	17
3.3 Analyse-opzet	17
4. Resultaten	
4.1 Beschrijvende statistieken	19
4.2 Modevaluatie	24
4.3 Hypothesetoetsing	27
5. Conclusie en discussie	30
6. Literatuurlijst	35
Bijlage 1 – Operationalisaties variabelen	39
Bijlage 2 – Beschrijvende statistieken, associatiematen en regressieanalyses	73
Bijlage 3	
3.1 Controle van modelassumpties	102
3.2 Uitbijters en invloedrijke punten	104
3.3 Multicollineariteit	105

1. Inleiding

“Voor iedereen die aan de verkeerde kant van de kloof staat, voor hen is het geen kwestie meer van hard werken, het is ook geen kwestie meer van sociaal stijgen. Het is door een tunnel kruipen, waar je het begin niet meer ziet en aan het einde helemaal zoek raakt.” (De kloof dichters, 2023)

In Nederland lukt het steeds minder mensen om rond te komen. Ongeveer een derde van de Nederlandse huishoudens is financieel ongezond, en hiernaast geeft een derde van de huishoudens aan onverwachte gebeurtenissen moeilijk te kunnen opvangen (Deloitte et al., 2023). Ook constateerde het Centraal Planbureau dat het totaal aantal arme mensen in Nederland, van 1,1 miljoen in 2022 naar bijna 1,3 miljoen zou stijgen in 2023, mocht de overheid niet actief ingrijpen (CPB, 2022).

Tegelijkertijd lijkt er een bredere tendens gaande waarin de kloof tussen arm en rijk in Nederland groter wordt (Uffelen & Frijters, 2021). Deze kloof uit zich niet alleen in een steeds groter verschil tussen arm en rijk, maar ook in een groot verschil in gezondheid (Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, 2020). Mensen met een laag inkomen leven gemiddeld 15 jaar korter in goede gezondheid en hebben een lagere levensverwachting dan mensen met een hoger inkomen (Bussemaker et al., 2021).

De bestaansonzekerheid die gepaard gaat met het niet of moeilijk rond kunnen komen lijkt een belangrijke rol te spelen bij deze problematiek, doordat dit verband houdt met een ongezondere leefstijl (Aue et al., 2016). Nederlanders die bestaansonzekerheid ervaren eten ongezonder, roken vaker en bewegen minder (RIVM, z.d.). Bestaansonzekerheid wordt in dit bachelorwerkstuk gedefinieerd als de mate waarin mensen te weinig (financiële) middelen tot hun beschikking hebben om rond te kunnen komen en in hun basisbehoeften te kunnen voorzien, of de dreiging hiervan ervaren (Catalano, 1991). Het gaat hier voornamelijk om middelen in de vorm van geld, maar ook om onderdak en eten en drinken.

Alhoewel de Nederlandse overheid al jaren inzet op het verkleinen van deze verschillen in gezondheid en leefstijl, lijkt de aanpak weinig effectief (Bussemaker et al., 2021). Jarenlang werden vooral symptomen aangepakt en lag de focus op de verantwoordelijkheid van het individu, maar de complexiteit van het probleem vraagt om een oplossing waarbij aandacht is voor de rol van bestaansonzekerheid en de schadelijke invloed hiervan (Bussemaker et al., 2021).

In dit bachelorwerkstuk staan twee mechanismen die mogelijk een rol spelen bij het verband tussen bestaansonzekerheid en leefstijlgedrag centraal: stress en cognitieve schaarste. Stress wordt hier gedefinieerd als de cognitieve, emotionele en fysieke reactie die iemand ervaart naar aanleiding van een stressor (Cohen, Kessler, & Gordon, 1995). Een stressor is een situatie die het aanpassende vermogen van iemand overbelast (Leger et al., 2016). Het concept cognitieve schaarste komt voort uit een recente theorie van de econoom Sendhil Mullainathan en psycholoog Eldar Shafir (2013). Zij stellen dat schaarste, in de breedste zin van het woord, leidt tot een tunnelvisie waarbij mensen meer

weerstand voelen en daardoor minder geneigd zijn om na te denken over complexe zaken die van belang zijn voor de lange termijn. Bij mensen die leven in bestaansonzekerheid zal dus cognitieve schaarste optreden: door het tekort aan financiële middelen is hun aandacht vooral hierop gericht. Hierdoor zullen zij keuzes maken die nadelig zijn op de lange termijn (Mani et al., 2013). Ook de stress die gepaard gaat met bestaansonzekerheid beïnvloedt keuzegedrag (Schwabe & Wolf, 2009).

De twee mechanismen lijken in eerste instantie verwant. In de literatuur (Haushofer & Fehr, 2014), maar ook in stukken van organisaties die nauw samenwerken met en advies geven aan de overheid wordt hetgeen dat in dit bachelorwerkstuk beschouwd wordt als cognitieve schaarste in één adem genoemd met stress (Pharos, 2022).

Toch zijn er belangrijke aanwijzingen voor het onderscheiden van stress en cognitieve schaarste als aparte mechanismen. In een laboratoriumsituatie zijn bij mensen die schaarste ervaren andere hersengebieden actief dan bij mensen die stress ervaren (Huijsmans et al., 2019). Ook blijkt dat mensen die veel bestaansonzekerheid ervaren tijdelijk slechter cognitief functioneren, ongeacht of zij veel of weinig stress ervaren (Mani et al., 2014). Alhoewel naar de invloed van stress op leefstijlgedrag al enig onderzoek is gedaan, ontbreekt onderzoek waarin cognitieve schaarste centraal staat en losgekoppeld wordt van stress.

Bij het nadenken over structurele oplossingen en interventies die de gezondheidsverschillen tussen bestaanszekere en bestaansonzekere mensen in Nederland kunnen verminderen, is het belangrijk om meer inzicht te krijgen in deze mechanismen van stress en cognitieve schaarste. Cognitieve schaarste vraagt namelijk om een andere aanpak dan stress. Stress kan verlaagd worden door emotiegerichte coping strategieën, waarbij manieren worden gezocht om om te gaan met de negatieve gevoelens die bestaansonzekerheid teweegbrengt (Mayo et al., 2022). Echter, de aanpak van cognitieve schaarste vraagt om oplossingen die de mentale last, en daarmee in zekere zin de bestaansonzekerheid zelf, vermindert. Hierdoor krijgt men meer ruimte in het hoofd.

In het bachelorwerkstuk onderzoek ik daarom in hoeverre stress en cognitieve schaarste een rol spelen bij het verband tussen bestaansonzekerheid en leefstijlgedrag. Hierbij richt ik mij op twee typen leefstijlgedragingen: het voedingspatroon van iemand en het gegeven of iemand rookt. Het is relevant om deze twee typen leefstijlgedrag te onderzoeken, aangezien roken en een ongezond voedingspatroon vaak samengaan met bestaansonzekerheid (Onderzoek, Informatie en Statistiek, 2023; Schaap et al., 2008). De verwachting is dan ook dat deze leefstijlgedragingen worden ingezet als coping mechanismen; zij zijn een reactie op de stress en/of cognitieve schaarste die bestaansonzekerheid met zich meebrengt. Tegelijkertijd hebben zij een andere directe uitwerking op bestaansonzekerheid zelf. De kosten die roken met zich meebrengt zal de financiële situatie van iemand in bestaansonzekerheid verslechteren. Ongezond eten, daarentegen is vaak iets goedkoper is dan gezond eten (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2021), waardoor ongezond eten in lichte mate kan worden ingezet om de financiële situatie stabiel te houden of in ieder geval niet slechter te maken, dat opzichzelfstaand ook een manier van coping is. Door in het bachelorwerkstuk onderzoek te doen

naar beide leefstijlgedragingen, is er aandacht voor de eventuele verschillen tussen de invloed van bestaansonzekerheid op roken en op het hebben van een gezond voedingspatroon. Ik hoop zo een breed beeld te krijgen van de invloed van bestaansonzekerheid op leefstijlgedrag en de mogelijke mechanismen die hierbij een rol spelen.

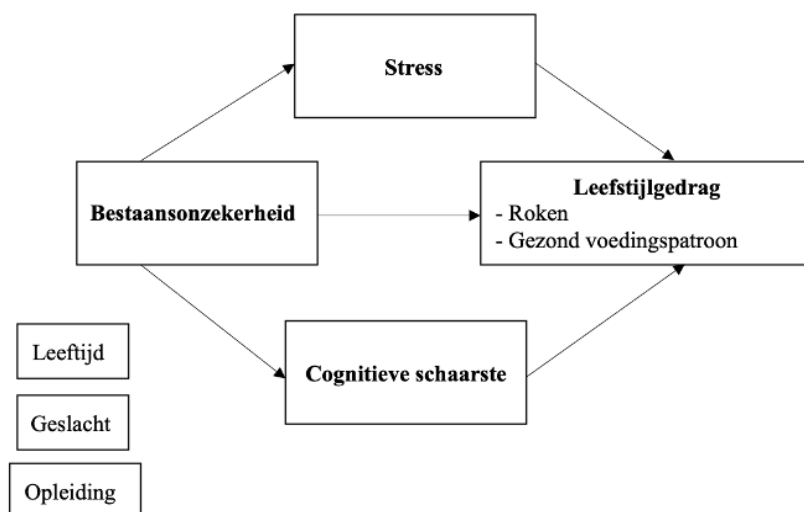
In dit bachelorwerkstuk zal daarom de volgende vraagstelling centraal staan:

“In hoeverre hebben mensen die te maken hebben met bestaansonzekerheid een ongezondere leefstijl, in de vorm van een ongezond voedingspatroon en roken, en welke rol hebben stress en cognitieve schaarste hierin?”

2. Theorie

2.1 Conceptueel model

In het onderstaande conceptuele model wordt de onderzoeksvraag die in dit bachelorwerkstuk centraal staat grafisch weergegeven.

Figuur 1: *grafische weergave van de onderzoeksvraag met de controlevariabelen leeftijd, geslacht en opleiding*

2.2 Invloed van bestaansonzekerheid op leefstijlgedrag

Mensen hebben te maken met bestaansonzekerheid wanneer zij op het moment zelf, of in de toekomst, over te weinig (financiële) middelen beschikken om te kunnen voorzien in basisbehoeften, zoals eten, drinken en onderdak, of de dreiging hiervan ervaren (Catalano, 1991). Alhoewel men hier dagelijks mee wordt geconfronteerd, ligt het vaak deels buiten iemands controle, waardoor de onzekerheid groot is. Dit maakt bestaansonzekerheid tot een complex en urgent probleem, dat van grote invloed is op iemands leven (Catalano, 1991).

Een belangrijke invloed van bestaansonzekerheid is de uitwerking ervan op leefstijlgedrag (Aue et al., 2016, Adda et al., 2009, Staudigel, 2016, Rohde et al., 2015).

Mensen die bestaansonzekerheid ervaren eten ongezonder (Rohde, 2015), bewegen minder (Aue et al., 2016) en roken vaker (Schaap et al., 2008; Barnes en Smith, 2009). Alhoewel de gezondheidsverschillen tussen mensen die te maken hebben met bestaansonzekerheid en mensen die dit niet hebben ook beïnvloed worden door andere factoren, zoals ongezondere leef- en woonomstandigheden en slechtere toegang tot gezondheidszorg (Price et al., 2018), draagt de

ongezondere leefstijl in grote mate bij aan deze verschillen (Higgins, 2014). Mensen die te maken hebben met bestaansonzekerheid hebben als gevolg van hun ongezondere leefstijl vaker chronische ziekten, zoals diabetes, kanker en hart- en vaatziekten (Higgins, 2014).

Zoals in de inleiding werd opgemerkt kunnen mensen in bestaansonzekerheid het consumeren van een ongezonder voedingspatroon inzetten als middel om de schade aan hun financiële situatie zoveel mogelijk te beperken. Gezonde voeding, zoals groente en fruit, zijn namelijk naar verhouding duurder dan ongezonde, bewerkte producten (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2021). De inzet van deze strategie kan daarom een verklaring bieden voor het ongezondere voedingspatroon van mensen in bestaansonzekerheid. Echter, de literatuur is ambivalent over het daadwerkelijke gebruik van deze strategie door bestaansonzekereren en de uitwerking ervan op hun financiële situatie. Mensen geven enerzijds zelf aan deze strategie bewust in te zetten (Onderzoek, Informatie en Statistiek, 2023; Sandøe et al., 2022), maar daarentegen blijkt uit longitudinaal onderzoek dat deze strategie niet goed het ongezondere eetpatroon van mensen in bestaansonzekerheid kan verklaren en andere factoren een belangrijke rol lijken te spelen (Hruschka, 2012).

Bovendien biedt dit geen verklaring voor het feit dat mensen in bestaansonzekerheid ook vaker roken. Immers, roken legt een groot beslag op iemand zijn financiële situatie; een gemiddelde roker in Nederland betaalt ongeveer 120 euro per maand om aan zijn rookbehoeften te kunnen voldoen (Trimbos Instituut et al., 2022; Ministerie van Algemene Zaken, 2022).

Veel onderzoeken wijzen op de stress die gepaard gaat met bestaansonzekerheid als mogelijk onderliggend mechanisme voor zowel het ongezondere voedingspatroon van mensen in bestaansonzekerheid als het gegeven dat zij vaker roken (Aue et al., 2016, Adda et al., 2009, Staudigel, 2016). Op dit mechanisme zal in de volgende paragraaf dieper worden ingegaan.

Hypothese 1: Bestaansonzekerheid heeft een negatieve invloed op een gezond voedingspatroon.

Hypothese 2: Bestaansonzekerheid heeft een positieve invloed op roken.

2.3 Stress

Doordat bestaansonzekerheid veel onzekerheid en zorgen met zich meebrengt, heeft dit grote invloed op iemands gemoedstoestand (Underlid, 2007). Mensen in bestaansonzekerheid worden op dagelijkse basis geconfronteerd met een (dreigend) tekort aan middelen om rond te komen. Dit maakt dat zij worden gedwongen om in een overlevingsstand te gaan (Underlid, 2007). Deze overlevingsstand gaat gepaard met een hoge mate van stress en brengt vaak angstige gevoelens met zich mee (Underlid, 2007; Haushofer & Fehr, 2014; Wisman & Capehart, 2010). Stress draagt vervolgens op verschillende manieren bij aan een ongezondere leefstijl. Bovendien versterken deze manieren elkaar.

Als eerste wordt ongezond eten en roken door mensen in bestaansonzekerheid ingezet om om te kunnen gaan met de stress en de bijhorende negatieve gevoelens die zij ervaren. De twee leefstijlgedragingen fungeren als coping strategieën. Mensen hebben bewust of onbewust geleerd dat roken of ongezond hun stress vermindert (Gibson, 2006; Hajek et al., 2010). Bij ongezond eten lijkt deze vermindering van stress vooral een biologische grondslag te hebben. Het consumeren van vet- en suikerrijk voedsel stimuleert de afgifte van neurotransmitters in de hersenen die pijn verlagen en iemands stemming verbeteren (Gibson, 2006). Bij roken speelt de overtuiging van de roker dat het rookgedrag stress verlaagt de grootste rol in de daadwerkelijke vermindering van stress (Hajek et al., 2010).

De stressverlagende werking van roken en ongezond eten bij mensen in bestaansonzekerheid wordt versterkt doordat beide leefstijlgedragingen direct de beloningscentra in de hersenen aansturen (Wang et al., 2020) en langdurige stress de beloningswaarde en kans op verslaving hiervan vergroot (Wang et al., 2020; Adam & Epel, 2007). De chronische stress die mensen ervaren door bestaansonzekerheid leidt dus tot een hogere belonging in de hersenen voor ongezond voedsel en roken. Dit kan op lange termijn zorgen voor een verandering in voedingskeuze, waarbij mensen minder groente en fruit en meer vet- en suikerrijk voedsel consumeren (Zellner et al., 2006). Hun algehele voedingspatroon wordt ongezonder. Ook zal roken een gewoonte worden, die tevens fysiek verslavend is door de nicotine in tabak (Carmody, 1992).

Hiernaast leidt chronische stress ook tot een verandering van doelgericht gedrag naar gedrag dat sterk gericht is op gewoonten (Schwabe & Wolf, 2009). Wanneer vet- en suikerrijk voedsel consumeren en roken eenmaal een gewoonte is geworden bij mensen in bestaansonzekerheid, zullen zij dit gedrag moeilijk kunnen veranderen. Ook zullen zij door de stress minder goed kunnen overzien wat het gewoontegedrag voor effecten heeft op de lange termijn (Schwabe & Wolf, 2009). Dit leidt ertoe dat mensen in bestaansonzekerheid veel moeite hebben om gezonder te gaan eten en om te stoppen met roken en draagt bij aan het in stand houden van de ongezonde leefstijlgedragingen.

De verandering bij mensen die te maken hebben met bestaansonzekerheid van doelgericht gedrag naar gewoontegedrag en het niet goed kunnen overzien van de gevolgen hiervoor op de lange termijn lijkt ook een belangrijke rol te spelen in het mechanisme van cognitieve schaarste.

Hypothese 3: De mate van stress die iemand ervaart, verklaart deels het verband tussen bestaansonzekerheid en het hebben van een gezond voedingspatroon.

Hypothese 4: De mate van stress die iemand ervaart, verklaart deels het verband tussen bestaansonzekerheid en roken.

2.4 Cognitieve schaarste

De overlevingsstand waar mensen die te maken hebben met bestaansonzekerheid in terecht komen (zie 2.2 Stress) zorgt ervoor dat een erg groot deel van hun aandacht, bewust en onbewust, naar hun tekort aan financiële middelen gaat (Mullainathan et al., 2013). Aan de ene kant is dit bevorderend, op korte termijn zorgt dit er namelijk voor dat zij letterlijk kunnen overleven door elke dag ‘de eindjes aan elkaar te knopen’. Echter, op lange termijn zorgt deze verschuiving in aandacht ervoor dat andere zaken in het leven van iemand minder aandacht krijgen en hier ook minder efficiënt mee wordt omgegaan. Het cognitieve vermogen van mensen die te maken hebben met bestaanszekerheid zal zakken, doordat alle aandacht nodig is om om te kunnen gaan met de financiële situatie waar zij in verkeren (Mani et al., 2013). Cognitieve schaarste houdt hier daarom het onvermogen van mensen om grondig en over de lange termijn na te denken.

Aangezien het starten met, en behouden van, een gezonde levensstijl een beslag legt op iemand zijn cognitieve vermogen (Thwaite et al., 2020), zullen mensen die te maken hebben met bestaansonzekerheid hier meer moeite mee hebben (Mullainathan et al., 2013). Zij zullen minder makkelijk een gezond voedingspatroon, en het stoppen met roken, kunnen volhouden. Dit leidt ertoe dat zij vaker een ongezond voedingspatroon hebben en roken.

De stress die gepaard gaat met bestaansonzekerheid lijkt hier ook een rol in te spelen, aangezien langdurige stress het cognitieve vermogen van mensen verlaagt (Marin et al., 2013). Ook kunnen zij door de stress minder nadenken over dingen die belangrijk zijn op de lange termijn (Schwabe & Wolf, 2009) (zie 2.2 Stress). Alhoewel het mechanisme van stress dus gedeeltelijk lijkt te overlappen met het mechanismen van cognitieve schaarste en elkaar waarschijnlijk ook beïnvloeden, valt te beargumenteren dat het mechanisme van cognitieve schaarste, ook zonder stress, kan werken. Mensen die minder stressgevoelig zijn, zullen alsnog te maken hebben met een verminderd cognitief vermogen, doordat hun aandacht al in grote mate belast wordt door de dagelijkse bezigheid en druk om rond te kunnen komen. Dit is terug te zien in het onderzoek van Mani en anderen (2013). Wanneer er gecontroleerd werd voor stress, bleef cognitieve schaarste van invloed op het cognitief functioneren. Belangrijk om op te merken is dat cognitief functioneren werd gemeten in de vorm van een IQ-score en niet in een meer subjectieve vorm, zoals in dit bachelorwerkstuk.

Hiernaast blijkt dat onderzoek naar de breinactiviteit van mensen die zich bevinden in een situatie waarin zij schaarste ervaren andere hersengebieden actief zijn dan bij mensen die stress ervaren (Huijsmans et al., 2019). Mensen die schaarste ervaren lijken met name een verhoogde activiteit te hebben in onderdelen van de prefrontale cortex die in verband worden gebracht met dingen op waarde kunnen schatten en doelgerichte keuzes maken. Dit lijkt in eerste instantie in strijd met het idee (zie 2.2 Stress) dat mensen door stress meer moeite hebben met doelgericht gedrag. Ik plaats hierbij de kanttekening het hier gaat om een lab-setting, waarbij mensen kortdurend in een situatie van schaarste worden gebracht.

Het is interessant om te onderzoeken of er ook bij de subjectieve vorm van cognitieve schaarste die in dit bachelorwerkstuk centraal staat sprake is van een aparte invloed van stress en cognitieve schaarste op leefstijlgedrag. Daarom worden beide mechanismen in het onderzoeksmodel opgenomen.

Hypothese 5: *Cognitieve schaarste verklaart deels het verband tussen bestaansonzekerheid en het hebben van een gezond voedingspatroon.*

Hypothese 6: *Cognitieve schaarste verklaart deels het verband tussen bestaansonzekerheid en roken.*

2.5 Controlevariabelen: leeftijd, geslacht en opleiding

Het is van belang om voor de variabelen leeftijd, opleiding en geslacht statistisch te controleren. Deze variabelen staan namelijk in verband met bestaansonzekerheid en leefstijlgedrag en kunnen daardoor de resultaten vertekenen.

2.5.1 Leeftijd

Ik verwacht dat jongere mensen vaker te maken zullen hebben met bestaansonzekerheid dan oudere mensen. Dit komt doordat jongere mensen minder tijd hebben gehad om een bestaan en kapitaal op te bouwen. Ook kampen zij vaak nog met een studieschuld, die er bijvoorbeeld voor zorgt dat ze geen hypotheek kunnen afsluiten om een huis te kopen. Daarnaast zijn zij nieuw op de arbeidsmarkt, waardoor ze minder kans hebben op een vaste aanstelling (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022). Bovendien verwacht ik dat jongere mensen een ongezonderde leefstijl zullen hebben. Zij roken vaker (alhoewel minder sigaretten dan ouderen) (Trimbos Instituut et al., 2022) en hebben ongezonere eetgewoonten dan niet-leeftijdsgenoten (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2015).

2.5.2 Opleiding

Lageropgeleiden hebben vaker te maken hebben met bestaansonzekerheid dan hogeropgeleiden, doordat lageropgeleiden minder verdienen (Nieuweboer, 2019). Hierdoor hebben zij minder geld over om te investeren in een gezonde levensstijl (zie 2.1 Invloed van bestaansonzekerheid op leefstijlgedrag). Daarnaast leidt een lagere opleiding ook vaak tot een ongezonere levensstijl, doordat lageropgeleiden minder belang hechten aan een gezonde levensstijl en vaak minder goed op de hoogte zijn van wat precies gezond gedrag is (Divine & Lepisto, 2005). Wanneer niet voor opleiding gecontroleerd wordt, zou een eventueel verband tussen bestaansonzekerheid en leefstijlgedrag mogelijk toegeschreven kunnen worden aan de opleidingskloof tussen mensen die te maken hebben met bestaansonzekerheid en mensen die dit niet hebben.

2.5.3 Geslacht

Tot slot is het van belang om te controleren voor geslacht, aangezien ik alleen de huishoudhoofden uit de dataset voor mijn steekproef gebruik. Het huishoudhoofd is het lid uit het huishouden waar de naam van op het huur- of koopcontract van de woning staat of, mocht het contract op meerdere namen staan, het lid dat het hoogste inkomen heeft (LISS Panel, 2022). Deze huishoudhoofden zullen overwegend man zijn en zonder hiervoor te controleren zal er een vertekend beeld ontstaan. Mannen hebben namelijk over het algemeen een ongezondere leefstijl dan vrouwen (Divine & Lepisto, 2005).

3. Methoden

3.1 Beschrijving databestand en onderzoeksdesign

De data waar gebruik van wordt gemaakt in het bachelorwerkstuk is onderdeel van het LISS-panel (Longitudinal Internet studies for the Social Sciences) (LISS Panel, 2022). Dit panel bestaat uit ongeveer 7500 panelleden, die deel uitmaken van ruim 5000 huishoudens. Kenmerkend voor het panel is dat de leden gedurende lange tijd gevolgd worden en dat zij (in grote mate) een representatieve afspiegeling vormen voor de Nederlandse bevolking.

Het LISS-panel is tot stand gekomen door het trekken van een willekeurige steekproef uit het bevolkingsregister in 2007. De huishoudens in de steekproef ontvingen vervolgens een uitnodiging om mee te doen aan het panel in de vorm van een brief, gevolgd door een telefoongesprek en/of huisbezoek. Huishoudens uit de steekproef die niet beschikken over breedbandinternet worden niet uitgesloten voor het panel, maar krijgen de mogelijkheid apparatuur te lenen die het invullen van de online vragenlijsten mogelijk maakt.

In 2009, 2011/2012 en 2013/2014 werden extra steekproeven getrokken om op deze manier de representatie van de populatie (Nederlandssprekenden met een vaste verblijfplaats in Nederland) in de steekproef te verbeteren.

De panelleden krijgen elke maand een online vragenlijst waarvan het invullen, afhankelijk van de grootte, 15 à 30 minuten duurt. Zij mogen zelf kiezen wanneer ze de vragenlijst invullen en ontvangen een herinnering wanneer zij dit nog niet gedaan hebben.

Voor het invullen van de vragenlijsten krijgen zij een vergoeding van vijftien euro per uur, gebaseerd op de gemiddelde tijd die een panellid nodig heeft voor het invullen van een vragenlijst. Uit een evaluatie onder de panelleden uit 2019 bleek het ontvangen van deze vergoeding voor 42,9% van de panelleden één van de belangrijkste redenen om mee te doen aan het LISS-panel (Janssen, 2019). Van de leden die dit aangaven, gaf vervolgens 69% aan waarschijnlijk niet of zeker niet mee te doen mocht deze vergoeding er niet zijn.

Een belangrijk onderdeel van het LISS-panel is de LISS Core Study. Dit onderzoek bestaat uit verschillende modules met vaste vragen, die elk jaar door de panelleden worden ingevuld. In het bachelorwerkstuk maak ik gebruik van data uit de modules Health (wave 7), Income (Wave 6) en Personality (Wave 6) afkomstig uit 2013. Voor de controlevariabelen maak ik gebruik van de Achtergrondvariabelen uit het LISS-panel, afgenomen in januari 2013.

Voor het invullen van de module Health werden 6217 huishoudens geselecteerd, waarvan 5379 huishoudleden de vragenlijst hebben ingevuld (non-respons van 13,5%). Voor de module Personality werden 5708 huishoudleden geselecteerd, waarvan 5169 leden de vragenlijst invulde (non-response van 9,4%). De non-response (21,6%) was het hoogst voor de module Income, waarbij 5015 van de 6395 geselecteerde huishoudens de vragenlijst invulde.

Aangezien in het panel meerdere respondenten uit hetzelfde huishouden komen, zijn niet alle respondenten afhankelijk van elkaar. In het onderzoek zijn daarom alleen de huishoudhoofden opgenomen in de steekproef. Het huishoudhoofd is het lid uit het huishouden waarvan de naam op het huur- of koopcontract van de woning staat of, mocht het contract op meerdere namen staan, het lid dat het hoogste inkomen heeft. Bovendien is er geselecteerd op huishoudhoofden die ouder zijn dan 18 jaar, aangezien de populatie van dit onderzoek volwassen Nederlanders betreft. Na het selecteren op huishoudhoofden ouder dan 18 jaar (één huishoudlid was jonger dan 18) bestond de steekproef uit 4326 respondenten.

De schaalvariabele Bestaansonzekerheid bevatte de meeste missende waarden. Dit houdt in dat respondenten één of meerdere vragen die hierbij horen niet hebben beantwoord. Het aantal respondenten die deze vragen wel volledig hebben ingevuld bedraagt 2642. De grootte van de uiteindelijke steekproef is gelijk aan 2278 respondenten. Dit zijn de respondenten die op elke variabele die is opgenomen in de regressieanalyse geen enkele missing hebben; ze hebben alle vragen die horen bij, of onderdeel zijn van, de variabelen volledig ingevuld.

3.2 Operationalisaties

3.2.1 Bestaansonzekerheid

De mate waarin respondenten bestaansonzekerheid ervaren is gemeten via de volgende vier vragen: (1) hoe makkelijk of moeilijk is het voor u om een onverwachte noodzakelijke uitgave van € 500 of meer te betalen zonder daarvoor schulden te maken of geld te lenen (bijvoorbeeld: een dure reparatie, verwarming of wasmachine); (2) hoe zwaar vallen de woonlasten voor uw huishouden; (3) kunt u aangeven hoe moeilijk of makkelijk u kunt rondkomen van uw inkomen, en (4) hoe zou u op dit moment de financiële situatie van uw huishouden beschrijven.

De respondent kon bij vraag 1 antwoorden op een 7-puntsschaal waarbij 1= heel makkelijk en 7= heel moeilijk. Vraag 2 werd ook beantwoord aan de hand van een 7-puntsschaal waarbij 1= helemaal geen last en 7= een heel zware last. Bij vraag 3 werd een 11-puntsschaal gebruikt waarbij 0= zeer moeilijk en 10= zeer makkelijk. Tot slot bedroeg vraag 4 een 5-puntsschaal, waarbij 1= er worden schulden gemaakt en 5= er wordt veel geld overgehouden.

Aangezien elke vraag een andere schaal hanteert, zijn de scores op de vragen opgerekt naar een 11-puntsschaal. Dit houdt bijvoorbeeld in dat wanneer een respondent een score van 1 invulde op vraag 1, deze score werd vertaald naar een score die een gelijk gewicht heeft op een 11-puntsschaal, in dit geval 1.57 (want $11/7 = 1,57$). Een score van 1 op vraag 4 kreeg op dezelfde manier een score van 2.20 (want $11/5 = 2,20$), en zo werd bij dezelfde vraag een score van 2 vertaald naar een score van 4.40, et cetera. Om een variabele te verkrijgen waarbij 1 staat voor zeer weinig bestaansonzekerheid en 11 voor zeer veel bestaansonzekerheid zijn vraag 3 en 4 gespiegeld. De itemscores zijn vervolgens opgeteld en gemiddeld tot een schaal (Cronbachs alpha=0,839).

In dit bachelorwerkstuk is bestaansonzekerheid gedefinieerd als de mate waarin iemand over te weinig (financiële) middelen beschikt om te kunnen voorzien in basisbehoeften, zoals eten, drinken en onderdak, of de dreiging hiervan ervaart (zie Inleiding). De vier vragen die zijn gebruikt voor de schaalvariabele Bestaansonzekerheid weerspiegelen samen deze definitie door inzicht te geven in de huidige financiële situatie van de respondent en de ervaren moeite om rond te kunnen komen (vraag 2, 3 en 4), maar ook de ervaren dreiging om niet rond te kunnen komen (vraag 1).

3.2.2 Gezond voedingspatroon

Het hebben van een gezond voedingspatroon is gemeten via de volgende items: (1) eet u rauwe of bereide groenten; (2) eet u fruit, en (3) eet u volkorenproducten.

De respondent kon antwoorden op een 6-puntsschaal, waarbij 1= nooit; 2= 1 tot 3 keer per maand; 3= 1 keer per week; 4= 2 tot 4 keer per week; 5= 5 tot 6 keer per week, en 6= alle dagen. De scores op de vragen zijn bij elkaar opgeteld en gemiddeld tot een schaal (Cronbachs alpha=0,479).

Deze indicator voor het hebben van een gezond voedingspatroon is gebaseerd op recente nationale richtlijnen voor een gezond voedingspatroon (Kromhout et al., 2016). Hierin wordt het in grote mate consumeren van groente, fruit en volkoren granen gezien als pijlers voor een gezond voedingspatroon. Doordat er aan het LISS-panel niet is gevraagd in hoeverre zij de twee andere belangrijke voedingsmiddelen die bijdragen aan een gezond voedingspatroon, peulvruchten en noten eten, zijn deze voedingsmiddelen niet meegenomen in de schaalvariabele. Alhoewel het eten van vis, de laatste belangrijke pijler voor een gezond voedingspatroon, is gemeten in de dataset, is dit item niet meegenomen in de schaalvariabele. De reden hiervoor is dat vegetariërs, of andere mensen die om ethische redenen bewust geen vis eten, anders structureel een lagere gemiddelde score krijgen.

3.2.3 Roken

Wel of niet roken is gemeten via twee vragen: (1) heeft u ooit gerookt en (2) rookt u op dit moment. Bij het eerste item kon de respondent kiezen uit 'ja' of 'nee'. Alleen wanneer de respondent op deze vraag 'ja' antwoordde, kreeg hij of zij vraag 2 voorgelegd. Hier kon hij of zij 'ja' of 'nee, ben gestopt' antwoorden.

Op basis van de antwoorden op deze vragen werd de dummy-variabele Roken aangemaakt. De respondenten zijn hier op basis van de antwoorden op bovenstaande vragen ingedeeld in twee groepen: mensen die op het moment van het invullen van de vragenlijst rookten (rokers) en mensen die dit niet deden (niet-rokers). Rokers hebben op deze variabele de score 1 en niet-rokers de score 0. Voor de variabele is geen Chronbach's Alpha uitgerekend, omdat Roken geen schaalvariabele is waarbij verschillende items samen één nieuw concept meten. De betekenis van de scores op de twee originele variabelen is gelijk gebleven bij de variabele Roken en daardoor is de betrouwbaarheid onveranderd.

3.2.4 Stress

Stress is gemeten door de respondent te vragen hoe hij of zij zich, op het moment van het invullen van de vragenlijst, voelde via de volgende zes items: (1) verontrust; (2) paniekerig; (3) prikkelbaar; (4) nerveus; (5) zenuwachtig, en (6) bang. De respondent kon aan de hand van een 7-puntsschaal aangeven of hij of zij deze gevoelens ervoer, waarbij 1= helemaal niet en 7= helemaal wel. De scores op de items werden bij elkaar opgeteld en gemiddeld tot een schaal (Cronbachs alpha = 0,838).

De gebruikte schaal bestaat uit items die onderdeel zijn van de Negative Affect Scale (Watson et al., 1988). Dit is een veel gebruikte, consistente en betrouwbare schaal voor het meten van de mate waarin iemand negatieve gevoelens en emoties ervaart. Deze schaal een goede voorspeller voor de mate waarin iemand stress ervaart (Crawford & Henry, 2014).

3.2.5 Cognitieve schaarste

Cognitieve schaarste is gemeten aan de hand van de volgende vier stellingen: (1) ik ben graag verantwoordelijk voor de afhandeling van een situatie die veel nadenken vergt; (2) ik doe liever iets waarbij ik weinig hoeft na te denken dan iets waarbij beslist mijn denkvermogen op de proef wordt gesteld; (3) ik probeer situaties waarin ik waarschijnlijk diep over iets moet nadenken te voorkomen en te vermijden, en (4) ik denk liever na over kleine dagelijkse dingen dan over zaken op lange termijn. De respondent kon aan de hand van een 7-puntsschaal aangeven in hoeverre hij of zij het eens is met de stellingen, waarbij 1=helemaal oneens en 7=helemaal eens. Om een variabele te verkrijgen waarbij 1 staat voor heel weinig cognitieve schaarste en 7 voor heel veel cognitieve schaarste, werden de scores op de eerste stelling gespiegeld. Volgens werden de scores op alle stellingen bij elkaar opgeteld en gemiddeld tot een schaal (Cronbachs alpha= 0,754).

Cognitieve schaarste wordt in dit bachelorwerkstuk gedefinieerd als het onvermogen van mensen om grondig en over de lange termijn na te denken. Wanneer mensen veel cognitieve schaarste ervaren, zullen zij zich incompetent voelen in situaties en bij taken die grondig nadenken vergen en daardoor hier een afkeur voor hebben (vraag 1, 2 en 4) en deze taken en situaties willen vermijden (vraag 3).

3.2.6 Controlevariabelen leeftijd, geslacht en opleiding

Geslacht

Het geslacht van de respondent is gemeten door de respondent naar zijn of haar geslacht te vragen, waarbij 1= man en 2= vrouw.

Leeftijd

Leeftijd is gemeten door de respondent te vragen naar hun leeftijd in hele jaren.

Opleidingsniveau

Opleiding is gemeten door de respondent zijn of haar opleidingsniveau aan te laten geven via de zes CBS-categorieën: (1) basisonderwijs; (2) vmbo; (3) havo/vwo; (4) mbo; (5) hbo en (6) wo.

Door gebrek aan verdere toelichting in de vragenlijst hebben de respondenten de indicator voor opleidingsniveau op twee verschillende manieren kunnen interpreteren, namelijk als de hoogste opleiding die zij hebben afgerond of als de opleiding waar zij momenteel nog mee bezig zijn of mee bezig zijn geweest.

3.3 Analyse-opzet

Om de onderzoeksvraag van dit bachelorwerkstuk te beantwoorden, worden de volgende zes hypothesen getoetst:

1. Bestaansonzekerheid heeft een negatieve invloed op een gezond voedingspatroon.
2. Bestaansonzekerheid heeft een positieve invloed op roken.
3. De mate van stress die iemand ervaart, verklaart deels het verband tussen bestaansonzekerheid en het hebben van een gezond voedingspatroon.
4. De mate van stress die iemand ervaart, verklaart deels het verband tussen bestaansonzekerheid en roken.
5. Cognitieve schaarste verklaart deels het verband tussen bestaansonzekerheid en het hebben van een gezond voedingspatroon.
6. Cognitieve schaarste verklaart deels het verband tussen bestaansonzekerheid en roken.

Deze hypothesen worden getoetst aan de hand van verschillende statistische modellen.

De modellen waarin roken de afhankelijke variabele is, zijn logistische regressiemodellen. De modellen waarin het hebben van een gezond voedingspatroon, stress, of cognitieve schaarste de afhankelijke variabele is, zijn lineaire regressiemodellen. In hypothese 1 en 2 wordt het effect van een afhankelijke variabele op een onafhankelijke variabele getoetst en in 3 tot en met 6 wordt een mediatie-effect getoetst. Om de hypothesen te toetsen maak ik gebruik van een vaste analyse-opzet. Om alle hypothesen te toetsen voer ik vier keer deze analyse uit, waarbij de onafhankelijke variabele (roken of een gezond voedingspatroon) en de mediator (stress of cognitieve schaarste) steeds verschillen. De opbouw van de analyse is als volgt.

Allereerst wordt een model geschat met daarin de controlevariabelen (leeftijd, geslacht en opleiding) als onafhankelijke variabelen en één van de leefstijlgedragingen als afhankelijke variabele. In dit model wordt de invloed van alleen de controlevariabelen op de leefstijlgedraging getoetst. Hiermee kan gekeken worden in hoeverre de controlevariabelen op zichzelf een goede voorspeller zijn

voor de leefstijlgedraging. Dit model is niet in de resultaten weergegeven, maar is in de bijlage 2 terug te vinden als model 0.

Om de invloed van bestaansonzekerheid op de leefstijlgedraging te toetsen, hypothese 1 en 2 en tevens de eerste voorwaarde voor een mediatie-effect, wordt bestaansonzekerheid toegevoegd aan het eerste model. Dit model is gelijk aan model 1^a (tabel 4) en model 1 (tabel 5).

Om de tweede voorwaarde voor een mediatie-effect, de mediator heeft een significant effect op de leefstijlgedraging, mediator en de leefstijlgedraging, te toetsen wordt de mediator als onafhankelijke variabele toegevoegd aan het tweede model. Dit model is in tabel 4 weergegeven als model 2^a (stress) en model 4^a (cognitieve schaarste) en in tabel 5 weergegeven als model 2 (stress) en model 3 (cognitieve schaarste).

Om te toetsen of bestaansonzekerheid een significant effect heeft op de mediator, de derde voorwaarde voor een mediatie-effect, wordt een vierde model geschat. Hierin worden bestaansonzekerheid en de controlevariabelen opgenomen als onafhankelijke variabelen en de mediator als afhankelijke variabele. Dit is een lineair regressiemodel, aangezien beide mediators continue variabelen zijn. Het model is in tabel 4 weergegeven als model 3^b (stress) en model 5^c (cognitieve schaarste).

De laatste voorwaarde voor een mediatie-effect is dat het effect van bestaansonzekerheid op de leefstijlgedraging kleiner wordt als de mediator wordt opgenomen in het model. Hiervoor vergelijk ik de helling van bestaansonzekerheid in het tweede model (model 1^a en model 1) met de helling van bestaansonzekerheid in het derde model (model 2 en 3 en model 2^a en 4^a). Ook kijk ik in hoeverre de betrouwbaarheidsintervallen van de hellingen van bestaansonzekerheid in beide modellen overlap met elkaar vertonen. Als de betrouwbaarheidsintervallen niet of maar gedeeltelijk overlappen is er sprake van een mediatie-effect.

Als laatste schat ik een model waarin beide mediators worden opgenomen. Dit model bestaat dus uit bestaansonzekerheid, de controlevariabelen, stress, cognitieve schaarste en de afhankelijke variabele. In dit model is te zien in hoeverre bestaansonzekerheid en de mediators samen de leefstijlgedraging kunnen voorspellen. Bovendien geeft het inzicht in de grootte van de effecten van de drie variabelen, wanneer er gecontroleerd is voor elkaars effect. Het model is weergegeven als model 6^a (tabel 4) en model 4 (tabel 5).

4. Resultaten

4.1 Beschrijvende statistieken

Tabel 1: *beschrijving van de in de analyse opgenomen variabelen*

<i>Variabele</i>	<i>Gemiddelde (standaarddeviatie)^a</i>	<i>N totaal</i>	<i>Min.</i>	<i>Eerste kwartiel</i>	<i>Mediaan</i>	<i>Derde kwartiel</i>	<i>Max.</i>
Bestaansonzekerheid ^b	5,04 (2,15)	2278	1,59	3,28	4,77	6,58	10,95
Gezond Voedingspatroon ^b	4,91 (0,86)	2278	1	4,33	5,00	5,67	6
Roken ^a	80,7% rookt niet 19,3% rookt	2278					
Stress ^b	2,12 (1,15)	2278	1	1,67	1,83	2,67	7
Cognitieve Schaarste ^b	3,27 (1,19)	2278	1	2,50	3,25	4,00	7
Leeftijd	56,49 (14,90)	2278	18	46	58	67	92
Opleiding	3,64 (1,53)	2278	1	2	4	5	6
Geslacht ^a	Man (70,1%) Vrouw (29,9%)	2278					

^a Nominale variabele; de frequentieverdeling is vermeld in percentages.

^b Schaalvariabele, gebaseerd op meerdere items.

In tabel 1 is een beschrijving van de in de analyse opgenomen variabelen weergegeven. De statistieken representeren de antwoorden van alle respondenten die op elke variabele een volledige score hebben. Respondenten die een of meer vragen die bij een variabele horen niet hebben beantwoord zijn hier dus niet in meegenomen. Hieronder worden kort de opvallende statistieken toegelicht. In bijlage 2 is een uitgebreide weergave van de analyses te vinden.

In de tabel is allereerst te zien dat de meeste respondenten zich op het midden van de schaal (loopt van 1 tot 11) die hoort bij bestaansonzekerheid bevinden ($M= 5,04$). De spreiding is hier relatief hoog ($SD= 2,15$); veel respondenten scoren tot twee punten hoger of lager op de schaal.

Daarnaast is te zien dat de respondenten gemiddeld een hoge score hebben op Gezond Voedingspatroon ($M= 5,04$). Dit houdt in dat zij gemiddeld ongeveer 5 tot 6 keer per week groenten, fruit en volkoren producten consumeren. Ook roken weinig respondenten; 19,3% van de respondenten geeft aan te roken op het moment van het invullen van de vragenlijst.

Verder is het opvallend dat de respondenten weinig stress ervaren ($M= 2,12$). Ten minste drie vierde van de respondenten heeft aangegeven een score van 2,67 of lager op Stress te hebben, wat nog ruim onder het midden van de schaal zit. Die loopt namelijk van 1 tot 7. Daarnaast hebben opvallend veel respondenten een score van 4 op Cognitieve Schaarste (bijlage 1, frequentietabel Cognitieve Schaarste). Dit houdt in dat erg veel mensen vrij neutraal tegenover de voorkoming en vermijding van situaties die gronding nadenken van hen vereist staan en ook geen duidelijke voorkeur hebben voor denken over dagelijkse dingen boven denken op lange termijn.

Tot slot is er sprake van een ongelijke verdeling van mannen en vrouwen in de dataset die gebruikt wordt voor de analyse. De overgrote meerderheid van de respondenten geeft aan man te zijn (70,1%). Dit komt doordat alleen respondenten die huishoudhoofd zijn, zijn opgenomen in de steekproef.

Tabel 2: *Pearson correlaties voor de in de analyse opgenomen variabelen*

	1. Bestaans- onzekerheid	2. Gezond Voedings- patroon	3. Roken	4. Stress	5. Cognitieve schaarste	6. Leeftijd	7. Opleiding	8. Geslacht
Bestaansonzekerheid	-							
Gezond Voedingspatroon	-0,141**	-						
Roken (0= niet roken; 1=roken)	0,142**	-0,165**	-					
Stress	0,220**	-0,107**	0,017	-				
Cognitieve Schaarste	0,160**	-0,094**	-0,002	0,260**	-			
Leeftijd	-0,106**	0,180**	-0,112**	-0,064**	0,154**	-		
Opleiding	-0,219**	0,088**	-0,054**	-0,109**	-0,362**	-0,251**	-	
Geslacht (1=man; 2=vrouw)	0,152**	0,134**	0,036 ^a	0,005	0,054**	-0,040	-0,040	-

*Significant bij $p < 0,05$; ** Significant bij $p < 0,01$; tweezijdige toets
N=2278

^aDe associatiemaat is Cramer's V

Tabel 3: *Gemiddelden en standaarddeviatie voor de in de analyse opgenomen variabelen verdeeld voor rokers en niet-rokers.*

Variabele	Rokers (N=439)	Niet-rokers (N=1839)
	Gemiddelde (standaarddeviatie)	Gemiddelde (standaarddeviatie)
Bestaansonzekerheid	5,66 (0,10)	4,89 (0,05)
Gezond Voedingspatroon	4,62 (0,04)	4,98 (0,02)
Stress	2,16 (0,06)	2,11 (0,03)
Cognitieve schaarste	3,27 (0,06)	3,27 (0,03)
Leeftijd	53,07 (0,67)	57,31 (0,35)
Opleiding	3,47(0,07)	3,68 (0,036)
Geslacht ^a	66,7% man 33,3% vrouw	71% man 29% vrouw

^aNominale variabele; de frequentieverdeling is vermeld in percentages.

In tabel 2 zijn correlaties gegeven voor alle variabelen die zijn opgenomen in de analyse. De correlaties geven aan in hoeverre de variabelen onderling met elkaar samenhangen. In tabel 3 zijn de verschillen tussen de gemiddelden en standaarddeviaties van rokers en niet-rokers weergegeven voor alle andere variabelen die zijn opgenomen in de analyse, waardoor te zien is in hoeverre rokers en niet-rokers van elkaar verschillen per variabele.

In tabel 2 is te zien dat mensen die meer bestaansonzekerheid ervaren over het algemeen ongezonder eten dan mensen die minder bestaansonzekerheid ervaren ($r=-0,143$; $p<0,01$). Dit lijkt in overeenstemming met de verwachtingen op basis van het theoretisch kader hierover en de daaruit voortvloeiende hypothese 1. Verder is in de tabel te zien dat bestaansonzekerheid en roken positief met elkaar samenhangen ($r=0,143$; $p<0,01$). Rokers ervaren gemiddeld iets meer bestaansonzekerheid dan niet-rokers (tabel 3, rokers: $\mu=5,66$; niet-rokers: $\mu=4,89$). Ook dit is in overeenstemming met de verwachtingen en daarmee met hypothese 2.

Opvallend is dat in tabellen 2 en 3 te zien is dat roken niet samenhangt met stress ($r=0,017$; $p=0,412$) en cognitieve schaarste ($r=-0,002$; $p=0,939$). Rokers ervaren gemiddeld om en nabij evenveel stress ($M=2,16$) als niet-rokers ($M=2,11$). De mate van cognitieve schaarste die iemand ervaart is zelfs exact gelijk voor zowel rokers als niet-rokers ($M=3,27$). Dit komt niet overeen met hypothese 4 en 6 waarin verwacht wordt dat stress en cognitieve schaarste het verband tussen bestaansonzekerheid en roken kunnen verklaren. Stress ($r=-0,107$; $p<0,01$) en cognitieve schaarste ($r=-0,094$; $p<0,01$) vertonen daarentegen wel lichte negatieve samenhang met het hebben van een gezond voedingspatroon. Ook is te zien dat respondenten die meer bestaansonzekerheid ervaren, ook meer stress ($r=0,220$; $p<0,01$) en/of cognitieve schaarste ($r=0,160$; $p<0,01$) ervaren. Deze resultaten zijn in lijn met hypothese 3 en 5, waarin verwacht wordt dat de mate van stress en cognitieve schaarste het verband tussen bestaansonzekerheid en het hebben van een gezond voedingspatroon kunnen verklaren.

Wat ook opvalt is dat in tabel 2 te zien is dat stress en cognitieve schaarste een grote mate van positieve samenhang vertonen ($r=0,260$; $p<0,01$). Mensen die veel stress ervaren, ervaren ook meer cognitieve schaarste, en vice versa. Op basis van het theoretisch kader werd verwacht dat stress en cognitieve schaarste beide op een eigen manier, via een ander mechanisme, het verband tussen bestaansonzekerheid en de twee leefstijlgedragingen kunnen verklaren. Een gebrek aan samenhang tussen stress en cognitieve schaarste zou dit ondersteunen.

Tot slot laat tabel 2 zien dat de controlevariabelen, leeftijd, opleiding en geslacht, alle drie samenhangen met het ervaren van bestaansonzekerheid; jongeren ($r=-0,106$; $p<0,01$), lager opgeleiden ($r=-0,219$; $p<0,01$) en vrouwen ($r=0,152$; $p<0,01$) ervaren significant meer bestaansonzekerheid dan ouderen, hoger opgeleiden en mannen.

4.2 Modevaluatie

Tabel 4: Resultaten van een lineaire regressieanalyse met gezond voedingspatroon als afhankelijke, bestaansonzekerheid als onafhankelijke en stress en cognitieve schaarste als mediërende variabelen

	Model 1 ^a		Model 2 ^a		Model 3 ^b		Model 4 ^a		Model 5 ^c		Model 6 ^a	
	b (SE)	p	b (SE)	p	b (SE)	p	b (SE)	p	b (SE)	p	b (SE)	p
Intercept	3,832 (0,120)	<0,001	3,928 (0,125)	<0,001	1,874 (0,140)	<0,001	4,040 (0,131)	<0,001	3,416 (0,161)	<0,001	4,084 (0,133)	<0,001
Geslacht	0,310 (0,038)	<0,001	0,307 (0,038)	<0,001	-0,067 (0,045)	0,130	0,315 (0,038)	<0,001	0,079 (0,051)	0,124	0,312 (0,038)	<0,001
Leeftijd	0,012 (0,001)	<0,001	0,012 (0,001)	<0,001	-0,004 (0,001)	0,005	0,012 (0,001)	<0,001	0,007 (0,002)	<0,001	0,012 (0,001)	<0,001
Opleiding	0,068 (0,012)	<0,001	0,065 (0,012)	<0,001	-0,053 (0,014)	<0,001	0,052 (0,013)	<0,001	-0,247 (0,016)	<0,001	0,052 (0,013)	<0,001
Bestaansonzekerheid	-0,047 (0,008)	<0,001	-0,043 (0,009)	<0,001	0,092 (0,010)	<0,001	-0,044 (0,008)	<0,001	0,053 (0,011)	<0,001	-0,041 (0,009)	<0,001
Stress			-0,051 (0,018)	0,004							-0,037 (0,018)	0,045
Cognitieve schaarste							-0,061 (0,016)	<0,001			-0,053 (0,016)	<0,001
R2 <i>adjusted</i>	0,085		0,087		0,055		0,090		0,148		0,091	
F-change	31,264	<0,001	8,147	0,004			15,259	<0,001			9,646	<0,001
N	2278		2278		2278		2278		2278		2278	

^aAfhankelijke variabele is Gezond Voedingspatroon; ^bAfhankelijke variabele is Stress; ^cAfhankelijke variabele is Cognitieve Schaarste

Tabel 5: Resultaten van een logistische regressieanalyse met roken als afhankelijke, bestaansonzekerheid als onafhankelijke en stress en cognitieve schaarste als mediërende variabelen

	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4		
	b (SE)	Exp(b)	p	b (SE)	Exp(b)	p	b (SE)	Exp(b)	p	b (SE)	Exp(b)	p
Intercept	-0,763 (0,369)	0,466	0,039	-0,647 (0,383)	0,542	0,091	-0,545 (0,406)	0,580	0,180	-0,490 (0,412)	0,613	0,235
Geslacht (1=man; 2=vrouw)	0,068 (0,117)	1,071	0,560	0,064 (0,117)	1,067	0,581	0,073 (0,117)	1,075	0,534	0,069 (0,117)	1,072	0,564
Leeftijd	-0,020 (0,004)	0,980	<0,001	-0,020 (0,004)	0,980	<0,001	-0,020 (0,004)	0,981	<0,001	-0,020 (0,004)	0,980	<0,001
Opleiding	-0,101 (0,038)	0,904	0,008	-0,105 (0,038)	0,901	0,006	-0,116 (0,040)	0,890	0,004	-0,117 (0,040)	0,890	0,004
Bestaansonzekerheid	0,133 (0,026)	1,142	<0,001	0,139 (0,026)	1,149	<0,001	0,136 (0,026)	1,146	<0,001	0,140 (0,026)	1,151	<0,001
Stress				-0,061 (0,055)	0,941	0,270				-0,047 (0,057)	0,954	0,403
Cognitieve schaarste							-0,062 (0,049)	0,940	0,206	-0,052 (0,050)	0,949	0,301
Hosmer-Lemeshow test (χ^2)	8,298		0,405	4,184		0,840	7,815		0,452	4,966		0,761
-2Log-Likelihood χ^2	2158,772 26,799		<0,001	2157,538 75,508		<0,001	2157,170 75,875		<0,001	2156,464 2,308		0,315
N	2278			2278			2278			2278		

In tabel 5 zijn de resultaten van vier logistische modellen weergegeven. Zij toetsen het effect van de onafhankelijke variabelen op wel of niet roken. In model 1 is bestaansonzekerheid samen met de controlevariabelen geslacht, leeftijd en opleiding opgenomen. Hier is vervolgens de mate van stress (model 2) of de mate van cognitieve schaarste (model 3) die iemand ervaart aan toegevoegd. In model 4 zijn alle onderzochte concepten opgenomen. In bijlage 2 zijn de uitgevoerde analyses en alle, niet in tabel 3 weergegeven, bijbehorende statistieken terug te vinden. Uit de tabel blijkt dat de fit van het modellen acceptabel is. De Hosmer-Lemeshow-test geeft namelijk aan dat er geen bewijs is voor geen verschil tussen de geobserveerde waarden en de waarden die het model voorspelt ($\chi^2=8,298$; $p=0,405$). De variabelen in het model dragen dus bij aan het voorspellen van de kans dat iemand wel of niet rookt. Stress en cognitieve schaarste dragen niet veel bij aan de voorspellende kracht van het model ($-2LL_{\text{model 1}}=2158,772$; $-2LL_{\text{model 4}}=2156,464$). Het model wordt maar een heel klein beetje ‘minder slecht’ door de toevoeging van de twee variabelen aan het model.

In tabel 4 zijn de resultaten van zes lineaire regressiemodellen weergegeven. In model 1^a, 2^a, 4^a en 6 wordt het effect van de opgenomen onafhankelijke variabelen op de mate waarin iemand een gezond voedingspatroon heeft, getoetst. Wederom zijn uitgebreide weergaven van de uitgevoerde analyses en alle behorende statistieken in bijlage 2 terug te vinden. In de tabel is te zien dat de modelfit niet heel hoog is ($R^2_{\text{adj}}=0,085$). Bestaansonzekerheid, samen met de controlevariabelen, kan een heel klein beetje variantie in het hebben van een gezond voedingspatroon verklaren. Deze voorspelkracht wordt iets hoger wanneer stress en cognitieve schaarste aan het model worden toegevoegd ($R^2_{\text{adj}}=0,091$). Stress en cognitieve schaarste verklaren dus voor een klein deel de mate waarop iemand er een gezond voedingspatroon op nahoudt. Opvallend is dat stress en cognitieve schaarste elk een eigen invloed hebben op het hebben van een gezond voedingspatroon (stress: $b=-0,037$; $p=0,045$, cognitieve schaarste: $b=-0,053$; $p<0,01$). Dit wijst op de mogelijke werking van stress en cognitieve schaarste als twee aparte mechanismen.

De (betrouwbaarheid van de) resultaten worden mogelijk beïnvloed door het schenden van de assumpties die horen bij lineaire en logistische regressieanalyses, multicollineariteit en mogelijke uitbijters of invloedrijke punten die in de data aanwezig zijn. In bijlage 3 is een analyse en uitgebreide toelichting van eventuele schending van assumpties, multicollineariteit en de aanwezigheid van uitbijters te vinden. Uit de analyses blijkt allereerst dat de assumpties voor een lineaire regressieanalyse (onafhankelijke waarnemingen, lineariteit, homoscedasticiteit en een normale verdeling van de residuen) niet zijn geschonden. Bij de logistische regressieanalyse geldt alleen de assumptie voor onafhankelijke waarnemingen, die evenmin wordt geschonden. Daarnaast is er geen sprake van multicollineariteit. De samenhang tussen de onafhankelijke variabelen is niet dermate groot dat zij erg overlappen in hun voorspellende kracht. Elke onafhankelijke variabele voegt dus eigen voorspellende kracht toe aan het model. Tot slot bevinden zich geen grote uitbijters of invloedrijke punten in de dataset.

4.3 Hypothesetoetsing

De zes hypothesen die in dit bachelorwerkstuk centraal staan zijn getoetst aan de hand van regressieanalyses. Voor hypothesen 1, 3 en 5 is een hiërarchisch lineair regressiemodel gebruikt (tabel 4). Voor hypothesen 2, 4 en 6 is een hiërarchisch logistisch regressiemodel gebruikt (tabel 5).

Daarnaast zijn voor het toetsen van hypothesen 3 en 4 (de hypothesen waar een mogelijk mediatie-effect centraal staat), twee extra modellen geschat waarin de invloed van bestaansonzekerheid op stress (model 3b) en cognitieve schaarste (model 5c) wordt getoetst.

Hypothese 1: *Bestaansonzekerheid heeft een negatieve invloed op een gezond voedingspatroon.*

Model 1a (tabel 4) laat de invloed van bestaansonzekerheid op het hebben van een gezond voedingspatroon zien, gecontroleerd voor leeftijd, het geslacht en de opleiding die iemand heeft gevolgd. Hieruit blijkt dat mensen die meer bestaansonzekerheid ervaren, een iets minder gezond voedingspatroon erop nahouden ($b=-0,047$; $p<0,01$). Deze invloed is significant, maar is klein. Iemand die helemaal geen bestaansonzekerheid ervaart (score 1 op de bestaansonzekerheidsschaal) zit net iets meer dan een halve punt (verschil in b van 0,517) hoger op de 6-punts schaal voor het hebben van een gezond voedingspatroon, dan iemand die extreem veel bestaansonzekerheid ervaart (score 11 op de bestaansonzekerheidsschaal). Op basis van de resultaten kan hypothese 1 dus worden ondersteund.

Hypothese 2: *Bestaansonzekerheid heeft een positieve invloed op roken.*

Model 1 (tabel 3) laat de invloed van bestaansonzekerheid op roken zien, gecontroleerd voor geslacht, leeftijd en opleiding. Hierin is te zien dat bestaansonzekerheid een positieve invloed heeft op roken ($b=0,133$; $\text{Exp}(b)=1,142$; $p<0,01$). Om deze invloed concreter te maken; een man met de gemiddelde leeftijd (56,5 jaar) van de respondenten en de meest voorkomende afgeronde studie (HBO), die extreem veel bestaansonzekerheid ervaart (score 11 op de bestaansonzekerheidsschaal), heeft 29,6 % kans om te roken. Eenzelfde soort man die extreem weinig bestaansonzekerheid ervaart (score 1 op de bestaansonzekerheidsschaal) heeft daarentegen maar 10 % kans om te roken.

Op basis van de resultaten kan hypothese 2 dus worden ondersteund.

Hypothese 3: *De mate van stress die iemand ervaart, verklaart deels het verband tussen bestaansonzekerheid en het hebben van een gezond voedingspatroon.*

Om deze hypothese te toetsen is het allereerst van belang om te kijken naar model 3b (tabel 4). Hier is de eventuele invloed van bestaansonzekerheid op stress getoetst, gecontroleerd voor de leeftijd, het geslacht en de opleiding van de respondent. Dit is de eerste assumptie voor een eventueel mediatie-effect. In het model is te zien dat bestaansonzekerheid een redelijk kleine, maar wel significante positieve invloed heeft op de mate van stress die iemand ervaart ($b=0,092$; $p<0,01$). Iemand die helemaal geen bestaansonzekerheid ervaart (minimale score op de bestaansonzekerheidsschaal) geeft

op een schaal die loopt van 1 tot 7 gemiddeld een punt lager aan (verschil in b van 1,012) dan iemand die extreem veel bestaansonzekerheid ervaart (maximale score op de bestaansonzekerheidsschaal), gecontroleerd voor leeftijd, geslacht en opleiding. Ook is er aan de tweede assumptie voor een mediatie-effect voldaan: een invloed van stress op een gezond voedingspatroon. Mensen die veel stress ervaren lijken wel een iets ongezonder voedingspatroon te hebben ($b=-0,051$; $p<0,01$).

Om te onderzoeken in hoeverre de mate van stress die iemand ervaart het verband tussen bestaansonzekerheid en het hebben van een gezond voedingspatroon verklaart, vergelijk ik model 1a met model 2a (tabel 4). Dit is de laatste voorwaarde voor een mediatie-effect van stress op gezond voedingspatroon. Wanneer de mate van stress een (gedeeltelijke) verklaring biedt voor het verband tussen bestaansonzekerheid en het hebben van een gezond voedingspatroon, zal de invloed van bestaansonzekerheid op het hebben van een gezond voedingspatroon in model 2a kleiner zijn dan in model 1a, aangezien in model 2a gecontroleerd wordt voor de mate van stress die iemand ervaart. Ook zullen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen die horen bij de invloeden van bestaansonzekerheid in model 1a en model 2a niet, of maar deels, overlappen wanneer er sprake is van een mediatie-effect. In model 1a en model 2a is te zien dat de invloed van bestaansonzekerheid op het hebben van een gezond voedingspatroon nauwelijks verschilt in model 2a ($b=-0,043$) ten opzichte van model 1a ($b=-0,047$). Ook overlappen de betrouwbaarheidsintervallen ($bhi_{model\ 1a} = -0,064; -0,031$, $bhi_{model\ 2a} = -0,059; -0,026$) volledig. Op basis van deze resultaten kan de mate van stress die iemand ervaart dus niet het verband tussen bestaansonzekerheid en het hebben van een gezond voedingspatroon verklaren en kan hypothese 3 niet worden ondersteund.

Hypothese 4: *De mate van stress die iemand ervaart, verklaart deels het verband tussen bestaansonzekerheid en roken.*

Om te onderzoeken in hoeverre de mate van stress die iemand ervaart het verband tussen bestaansonzekerheid en roken verklaart, vergelijk ik model 1 met model 2 (tabel 3). Wanneer de mate van stress een (gedeeltelijke) verklaring biedt voor het verband tussen bestaansonzekerheid en roken, zal de invloed van bestaansonzekerheid op wel of niet roken in model 2 kleiner zijn dan in model 1, aangezien in model 2 gecontroleerd wordt voor de mate van stress die iemand ervaart. Bovendien kijk ik in model of er sprake is van een invloed van stress op roken.

In model 2 te zien dat het ervaren van stress geen significante invloed heeft op roken ($b=-0,061$; $Exp(b)=0,941$; $p=0,270$). De invloed is zelfs negatief. Dit is opvallend, aangezien in andere studies roken en stress vaak een positief verband laten zien. Ook is te zien dat de invloed van bestaansonzekerheid niet daalt, maar iets groter wordt in vergelijking met model 1 (van $Exp(b)=0,133$ naar $Exp(b)=0,139$ (Zie Bijlage 2). De betrouwbaarheidsintervallen overlappen bijna volledig ($bhi_{model\ 1}=1,086; 1,202$; $bhi_{model\ 2}=1,091; 1,210$).

Op basis van de resultaten lijkt stress dus niet het verband tussen bestaansonzekerheid en roken te verklaren. Het ervaren van stress lijkt namelijk niet tot nauwelijks een rol te spelen bij de kans dat iemand wel of niet rookt. Hypothese 4 kan dus niet worden ondersteund.

Er is dus geen ondersteuning gevonden voor hypothese 4.

Hypothese 5: *Cognitieve schaarste verklaart deels het verband tussen bestaansonzekerheid en het hebben van een gezond voedingspatroon.*

Om deze hypothese te toetsen is het allereerst van belang om te kijken naar model 5c (tabel 4). Hier is de eventuele invloed van bestaansonzekerheid op cognitieve schaarste getoetst, gecontroleerd voor de leeftijd, het geslacht en de opleiding van de respondent. In het model is te zien dat bestaansonzekerheid een kleine positieve invloed heeft op de mate van cognitieve schaarste die iemand ervaart ($b=0,053$; $p<0,01$). Iemand die helemaal geen bestaansonzekerheid ervaart (minimale score op de bestaansonzekerheidsschaal) geeft op een schaal die loopt van 1 tot 7 gemiddeld een halve punt lager aan (verschil in b van 0,530) dan iemand die extreem veel bestaansonzekerheid ervaart (maximale score op de bestaansonzekerheidsschaal), gecontroleerd voor leeftijd, geslacht en opleiding. In model 3 te zien dat het ervaren van cognitieve schaarste geen significante invloed heeft op roken ($b=-0,062$; $\text{Exp}(b)=0,940$; $p=0,206$). De invloed is zelfs negatief. Aan deze voorwaarde voor een mediatie-effect is dus niet voldaan.

Tot slot vergelijk ik model 1^a met model 4^a om te onderzoeken in hoeverre de mate van cognitieve schaarste die iemand ervaart het verband tussen bestaansonzekerheid en het hebben van een gezond voedingspatroon verklaart (tabel 4). In model 1a en model 4a is te zien dat de invloed van bestaansonzekerheid op het hebben van een gezond voedingspatroon nauwelijks verschilt in model 4a ($b=-0,044$) ten opzichte van model 1a ($b=-0,047$). Op basis van deze resultaten lijkt de mate van cognitieve schaarste die iemand ervaart dus niet het verband tussen bestaansonzekerheid en het hebben van een gezond voedingspatroon te kunnen verklaren. Ook overlappen de betrouwbaarheidsintervallen ($b_{\text{hi}_{\text{model 1a}}} = -0,064; -0,031$, $b_{\text{hi}_{\text{model 4a}}} = -0,061; -0,027$) volledig. Hypothese 5 kan dus niet worden ondersteund.

Hypothese 6: *Cognitieve schaarste verklaart deels het verband tussen bestaansonzekerheid en roken.*

Om te onderzoeken in hoeverre de mate van cognitieve schaarste die iemand ervaart het verband tussen bestaansonzekerheid en roken verklaart, vergelijk ik model 1 met model 3 (tabel 3). Wanneer de mate van cognitieve schaarste een (gedeeltelijke) verklaring biedt voor het verband tussen bestaansonzekerheid en roken, zal de invloed van bestaansonzekerheid op wel of niet roken in model 3 kleiner zijn dan in model 1, aangezien in model 3 gecontroleerd wordt voor de mate van cognitieve schaarste die iemand ervaart.

Allereerst is in model 3 te zien dat cognitieve schaarste ($b=-0,062$; $\text{Exp}(b)=0,940$; $p=0,206$) geen significante invloed heeft op roken. Net als bij stress, is ook hier de invloed negatief.

Verder is model 3 is te zien dat hier de invloed van bestaansonzekerheid op roken zo goed als gelijk blijft (model 1: $b=0,133$; $\text{Exp}(b)=1,142$; $p<0,01$; model 3: $b=0,136$; $\text{Exp}(b)=1,146$; $p<0,01$). Ook overlappen de betrouwbaarheidsintervallen ($\text{bhi}_{\text{model 1}} = 1,086; 1,202$, $\text{bhi}_{\text{model 3}} = 1,089; 1,205$) volledig. Op basis van de resultaten kan hypothese 6 dus niet ondersteund worden.

5. Conclusie en discussie

In dit bachelorwerkstuk is gepoogd meer inzicht te krijgen in de mechanismen achter het verband tussen bestaansonzekerheid en leefstijlgedrag. Ik heb twee specifieke leefstijlgedragingen onderzocht: het hebben van een gezond voedingspatroon en roken. Ik hoop op deze manier bij te kunnen dragen aan structurele oplossingen en interventies die de gezondheidsverschillen tussen bestaanszekere en bestaansonzekere mensen in Nederland verminderen.

Op basis van het theoretisch kader verwachtte ik dat de stress en cognitieve schaarste die gepaard gaan met een leven in bestaansonzekerheid mogelijke verklaringen bieden voor de mate waarin iemand een gezond voedingspatroon heeft en wel of niet rookt. Alhoewel stress en cognitieve schaarste in eerste instantie verwant lijken, zou cognitieve schaarste, een begrip dat voorkomt uit een recente theorie van Mullainathan en Shafir (2013), ook zonder de aanwezigheid van stress een rol kunnen spelen bij het verband tussen bestaansonzekerheid en leefstijlgedrag (Mani et al., 2013; Huijsmans et al., 2019). Dit was nog niet eerder en is daardoor wetenschappelijk relevant.

Uit dit onderzoek blijkt allereerst dat mensen in bestaansonzekerheid inderdaad ongezonder leven. Zij hebben een iets minder gezond voedingspatroon en roken vaker dan mensen die weinig bestaansonzekerheid ervaren (hypothese 1 en 2). Dit is in overeenstemming met de verwachtingen uit het theoretisch kader die gebaseerd zijn op eerder onderzoek naar dit verband (Aue et al., 2016, Adda et al., 2009, Staudigel, 2016, Rohde et al., 2015).

Tegelijkertijd is er geen bewijs gevonden dat de ervaren stress en cognitieve schaarste dit verband kunnen verklaren (hypothese 3, 4, 5 en 6). Uit het onderzoek blijkt namelijk dat mensen die veel bestaansonzekerheid ervaren, wel meer stress en cognitieve schaarste ervaren, maar dat deze stress en cognitieve schaarste geen grote rol lijkt te spelen bij het verband tussen bestaansonzekerheid en de twee leefstijlgedragingen. Immers, gecontroleerd voor stress en cognitieve schaarste, blijft de mate waarin iemand in bestaansonzekerheid ongezonder eet en de kans dat hij of zij rookt ongeveer even groot, als wanneer hier niet voor is gecontroleerd.

De meest sluitende verklaring is dat de stress en cognitieve schaarste die mensen in bestaansonzekerheid ervaren geen grote invloed heeft op hun leefstijlgedrag. De verwachting was dat stress en cognitieve schaarste er beide voor zorgen dat mensen geneigd zijn ongezondere leefstijlkeuzes te maken. Bij het mechanisme van stress worden de twee leefstijlgedragingen ingezet als coping mechanismen voor de stress die bestaansonzekerheid met zich meebrengt. Ongezond eten en roken zijn manieren om om te gaan met deze stress. Tegelijkertijd leidt het ervaren van stress ertoe dat mensen minder weerstand kunnen bieden aan deze ongezonde leefstijlgedragingen en dit proces versterkt wordt doordat ongezond eten en roken de beloningscentra in de hersenen aansturen. Bij het mechanisme van cognitieve schaarste is het startpunt niet de stress die gepaard gaat met

bestaansonzekerheid, maar de bestaansonzekerheid zelf. Door de grote belasting die bestaansonzekerheid legt op het cognitief vermogen van mensen om te kunnen overleven in het hier en nu, zullen zij minder goed na kunnen denken over zaken die bevorderend zijn op lange termijn, zoals het hebben van een gezond voedingspatroon en niet roken. Dit cognitieve proces zou ook zonder stress van invloed moeten zijn op leefstijlgedrag.

De resultaten uit dit bachelorwerkstuk bieden geen duidelijke ondersteuning voor de aanwezigheid van deze mechanismen, maar wel een mogelijke ondersteuning voor de inzet van roken als effectieve coping strategie voor de stress die gepaard gaat met bestaansonzekerheid. De resultaten laten namelijk zien dat rokers, ongeacht hoe bestaansonzeker zij zijn, over het algemeen een klein beetje minder stress ervaren dan niet-rokers. Het zou dus kunnen dat roken de stress die komt kijken bij bestaansonzekerheid in lichte mate vermindert.

Ook wijzen de resultaten mogelijk op de bewuste consumptie van een kleinere hoeveelheid gezonde producten, zoals groente en fruit, door mensen in bestaansonzekerheid. Doordat deze producten duur zijn, legt dit een groter beslag op hun financiële situatie (zie 2.2 Invloed van bestaansonzekerheid op leefstijlgedrag). De resultaten laten namelijk zien dat de mate waarin mensen in bestaansonzekerheid een ongezond voedingspatroon hebben, nauwelijks bepaald wordt door de hoeveelheid stress en cognitieve schaarste die zij ervaren. Het is belangrijk om vervolgonderzoek te doen naar deze strategische consumptie van een kleinere hoeveelheid gezonde producten. Mocht dit namelijk een belangrijke rol spelen bij het ongezondere voedingspatroon van mensen in bestaansonzekerheid, zouden mogelijke oplossingen gericht kunnen zijn op bijvoorbeeld het verschaffen van deze dure gezonde producten aan mensen in bestaansonzekerheid of het goedkoper maken van deze producten.

Het onderzoek bevat enkele belangrijke limitaties die hiernaast mogelijke verklaringen bieden voor de niet-gevonden mechanismen. Een eerste beperking is dat de meetinstrumenten voor de twee leefstijlgedragingen in dit onderzoek niet optimaal zijn. Dit komt doordat zij gemeten zijn aan de hand van zelfrapportages op vragen die niet speciaal voor dit onderzoek zijn opgesteld. Zo heeft iemand in het onderzoek het hoogst haalbare gezonde voedingspatroon wanneer diegene alle dagen van de week iets van groente, iets van fruit en een volkoren product heeft geconsumeerd. Niet veel mensen doen dit dagelijks, maar wel al snel vijf tot zes keer per week. Hierdoor scoren de meeste respondenten erg hoog op de schaal voor het hebben van een gezond voedingspatroon. Echter, het valt te beargumenteren dat zelfs wanneer iemand dit doet, hij of zij alsnog een ongezond voedingspatroon erop kan nahouden. In het theoretisch kader werd duidelijk dat stress vooral leidt tot het eten van meer vet- en suikerrijk voedsel (zie 2.3 Stress). Iemand kan naast het regelmatig eten van een (kleine) hoeveelheid groente, fruit en volkorenproducten, alsnog een erg ongezond voedingspatroon hebben door hiernaast veel vet- en suikerrijke producten te eten. Het is dus mogelijk dat de mate waarin mensen in bestaansonzekerheid een ongezond voedingspatroon hebben in werkelijkheid groter is dan

de resultaten in dit onderzoek laten zien. In vervolgonderzoek is het daarom relevant om ook het consumeren van ongezonde, suiker- en vetrijke, voedingsmiddelen mee te nemen in de beoordeling van iemands voedingspatroon.

Ook de manier waarop roken is gemeten sluit niet geheel aan bij de werking van de mechanismen. Zo is rookgedrag in dit onderzoek gemeten door wel of niet roken. Een beter meetinstrument zou de hoeveelheid sigaretten die iemand rookt geweest zijn. Immers, de hoeveelheid sigaretten die iemand rookt wordt waarschijnlijk veel sterker beïnvloedt door stress, dan alleen het wel of niet roken. Doordat roken een (verslavende) gewoonte is, wordt wel of niet roken met name bepaald door factoren die het starten of stoppen met roken beïnvloeden. Dit zijn vooral sociale factoren, zoals de mensen met wie de (potentiële) roker omgaat (Oetting & Donnermeyer, 1999). Stress lijkt daarentegen voor een belangrijk deel te verklaren hoeveel sigaretten een al rokende rookt (Kassel, Stroud & Paronis, 2003). Het is daarom interessant om vervolgonderzoek te doen onder rokers en hierin te kijken naar de hoeveelheid sigaretten die een roker per dag rookt en de invloed die dit heeft op het stressmechanisme bij bestaansonzekerheid.

Tot slot zijn stress en cognitieve schaarste abstracte en subjectieve concepten, waardoor zij moeilijk te meten zijn. Ook hier sluiten de meting van stress en cognitieve schaarste niet helemaal aan bij de werking van de mechanismen. Zo is stress gemeten door vragen die refereren aan ‘de ervaring op dit moment’, terwijl het stressmechanisme uitgaat van chronische stress. Mensen die chronische stress ervaren, zullen hoogstwaarschijnlijk ook op het moment van het invullen van de vragenlijst stress ervaren, maar mensen die alleen op het moment van het invullen van de vragenlijst veel (acute) stress ervaren hebben niet per definitie chronische stress. Hierdoor zijn de mensen die alleen acute stress ervaren ook meegenomen in het onderzoek als mensen die chronische stress ervaren. Daarnaast is cognitieve schaarste in dit onderzoek gedefinieerd als het onvermogen om grondig en over de lange termijn na te denken. Echter, de vragen die zijn gebruikt om dit te meten refereren vooral naar een afkeer voor deze manier van nadenken. Mensen die wel grondig en over de lange termijn kunnen nadenken, maar er simpelweg niet de voorkeur aan geven, worden hierdoor in dit onderzoek onterecht beschouwd als mensen die veel cognitieve schaarste ervaren.

Ondanks de limitaties van de meetinstrumenten voor deze twee concepten, is het een interessante en belangrijke bevinding dat stress en cognitieve schaarste elk een eigen invloed hebben op het hebben van een gezond voedingspatroon in dit onderzoek. Deze bevinding wijst er mogelijk op dat de twee mechanismen, stress en cognitieve schaarste, wel degelijk van elkaar verschillen en los van elkaar kunnen werken. In vervolgonderzoek zou gefocust kunnen worden op de rol van het actief verminderen van stress op het rook- en eetgedrag bij mensen in bestaansonzekerheid. Volgens het mechanisme van stress zou dit er namelijk voor kunnen zorgen dat mensen minder gaan roken en gezonder gaan eten. Wanneer dit niet het geval is, zou het erop kunnen wijzen dat de schaarste in (financiële) middelen zelf, een eigen belangrijke rol speelt bij het ongezondere leefstijlgedrag.

In dit bachelorwerkstuk zijn de mogelijke mechanismen achter het verband tussen bestaansonzekerheid en leefstijlgedrag niet gevonden. Hier kan met name de invaliditeit van de meetinstrumenten een grote rol in hebben gespeeld. Desondanks is het opvallend dat de invloed van bestaansonzekerheid op leefstijlgedrag erg robuust is. Zelfs wanneer er rekening wordt gehouden met het geslacht, de opleiding, leeftijd en de mate waarin iemand stress en cognitieve schaarste ervaart, blijft bestaansonzekerheid van invloed op leefstijlgedrag. Dit geeft wederom aan hoe complex deze verschillen tussen bestaansonzekere en bestaanszekere mensen in leefstijlgedrag zijn en daagt uit om in vervolgonderzoek op zoek te gaan naar meer mechanismen die hier een rol in kunnen spelen.

Literatuurlijst

- Adda, J., Banks, J., & Von Gaudecker, H. (2007). The Impact of Income Shocks on Health: Evidence from Cohort Data. *Journal of the European Economic Association*, 7(6), 1361–1399.
<https://doi.org/10.1162/jeea.2009.7.6.1361>
- Aue, K., Roosen, J., & Jensen, H. H. (2016). Poverty dynamics in Germany: Evidence on the relationship between persistent poverty and health behavior. *Social Science & Medicine*, 153, 62–70.
<https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2016.01.040>
- Barnes, M. R., & Smith, T. G. (2009). Tobacco Use as Response to Economic Insecurity: Evidence from the National Longitudinal Survey of Youth. *B E Journal of Economic Analysis & Policy*, 9(1).
<https://doi.org/10.2202/1935-1682.2124>
- Bussemaker, J., Jongers, T. '., & Vonk, R. (2021). Gezondheidsverschillen voorbij. *TSG - Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen*, 99(1), 36–39. <https://doi.org/10.1007/s12508-020-00291-7>
- Carmody, T. P. (1992). Affect Regulation, Nicotine Addiction, and Smoking Cessation. *Journal of Psychoactive Drugs*, 24(2), 111–122. <https://doi.org/10.1080/02791072.1992.10471632>
- Catalano, R. (1991). The health effects of economic insecurity. *American Journal of Public Health*, 81(9), 1148–1152. <https://doi.org/10.2105/ajph.81.9.1148>
- Crawford, J. R., & Henry, J. P. (2004). The Positive and Negative Affect Schedule (PANAS): Construct validity, measurement properties and normative data in a large non-clinical sample. *British Journal of Clinical Psychology*, 43(3), 245–265. <https://doi.org/10.1348/0144665031752934>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2021, 27 mei). Prijs voeding met 18 procent gestegen in tien jaar. *Centraal Bureau voor de Statistiek*. https://www.cbs.nl/item?sc_itemid=a2354f8e-cf1e-468c-95fb-f531685e98a6&sc_lang=nl-nl
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022). 3. Resultaten. *Centraal Bureau voor de Statistiek*.
<https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/diversen/2022/vroege-loopbaan-van-jongeren-op-een-nieuwe-manier-in-kaart-gebracht/3-resultaten>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2015, 23 april). Nederland eet onvoldoende groente, fruit en vis. *Centraal Bureau voor de Statistiek*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2015/17/nederland-eet-onvoldoende-groente-fruit-en-vis>
- Cohen, S., Kessler, R. C., & Gordon, L. U. (1997). *Measuring Stress: A Guide for Health and Social Scientists*. Oxford University Press on Demand.

- de kloof dichters*. (2023, 26 januari). VPRO. <https://www.vpro.nl/programmas/tegenlicht/kijk/afleveringen/2023-2024/de-kloofdichters.html>
- Deloitte, NIBUD, & Universiteit Leiden. (2023). Herstel van Balans: De financiële gezondheid van Nederland in onzekere tijden. In <https://www2.deloitte.com/nl/nl/pages/financial-services/articles/financiele-gezondheid-nederland.html>. Deloitte.
- Divine, R. L., & Lepisto, L. R. (2005). Analysis of the healthy lifestyle consumer. *Journal of Consumer Marketing*, 22(5), 275–283. <https://doi.org/10.1108/07363760510611707>
- Gibson, E. (2006). Emotional influences on food choice: Sensory, physiological and psychological pathways. *Physiology & Behavior*, 89(1), 53–61. <https://doi.org/10.1016/j.physbeh.2006.01.024>
- Hajek, P., Taylor, T., & McRobbie, H. (2010). The effect of stopping smoking on perceived stress levels. *Addiction*, 105(8), 1466–1471. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2010.02979.x>
- Haushofer, J., & Fehr, E. (2014). On the psychology of poverty. *Science*, 344(6186), 862–867. <https://doi.org/10.1126/science.1232491>
- Higgins, S. T. (2014). Behavior change, health, and health disparities: An introduction. *Preventive Medicine*, 68, 1–4. <https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2014.10.007>
- Hruschka, D. J. (2012). Do economic constraints on food choice make people fat? A critical review of two hypotheses for the poverty-obesity paradox. *American Journal of Human Biology*, 24(3), 277–285. <https://doi.org/10.1002/ajhb.22231>
- Huijsmans, I., Ma, I., Micheli, L., Civai, C., Stallen, M., & Sanfey, A. G. (2019). A scarcity mindset alters neural processing underlying consumer decision making. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 116(24), 11699–11704. <https://doi.org/10.1073/pnas.1818572116>
- Janssen, J. (2019). Evaluatievragenlijst LISS panel. In <https://www.website.lisspanel.nl>. CentERdata. <https://www.website.lisspanel.nl/sites/default/files/Hoe%20vindt%20u%20het%20om%20mee%20te%20doen%20aan%20het%20LISS%20panel.pdf>
- Kassel, J. D., Evatt, D. P., Greenstein, J. E., Wardle, M. C., Yates, M. C., & Veilleux, J. C. (2007). The acute effects of nicotine on positive and negative affect in adolescent smokers. *Journal of Abnormal Psychology*, 116(3), 543–553. <https://doi.org/10.1037/0021-843x.116.3.543>

- Kromhout, D., Spaaij, C. J. K., De Goede, J., & Weggemans, R. M. (2016). The 2015 Dutch food-based dietary guidelines. *European Journal of Clinical Nutrition*, 70(8), 869–878.
<https://doi.org/10.1038/ejcn.2016.52>
- Leger, K. A., Charles, S. T., Turiano, N. A., & Almeida, D. M. (2016). Personality and stressor-related affect. *Journal of Personality and Social Psychology*, 111(6), 917–928. <https://doi.org/10.1037/pspp0000083>
- LISS Panel (2022). Centerdata, Tilburg University. <https://www.lissdata.nl/>
- Mani, A., Mullainathan, S., Shafir, E., & Zhao, J. (2013). Poverty Impedes Cognitive Function. *Science*, 341(6149), 976–980. <https://doi.org/10.1126/science.1238041>
- Marin, M., Lord, C., Andrews, J., Juster, R., Sindi, S., Arsénault-Lapierre, G., Fiocco, A. J., & Lupien, S. J. (2011). Chronic stress, cognitive functioning and mental health. *Neurobiology of Learning and Memory*, 96(4), 583–595. <https://doi.org/10.1016/j.nlm.2011.02.016>
- Mayo, C. O., Pham, H., Patallo, B. J., Joos, C. M., & Wadsworth, M. E. (2022). Coping with poverty-related stress: A narrative review. *Developmental Review*, 64, 101024. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2022.101024>
- Ministerie van Algemene Zaken. (2023, 11 mei). *Bedragen minimumloon 2023*. Minimumloon | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/minimumloon/bedragen-minimumloon/bedragen-minimumloon-2023>
- Ministerie van Algemene Zaken. (2022, 28 december). *Roken wordt duurder*. Prinsjesdag: Belastingplan 2023 | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/belastingplan/gezondheid/tabaksaccijns#:~:text=Het%20kab inet%20verhoogt%20de%20belasting,1%20april%202024%20%E2%82%AC%2010>
- Mullainathan, S., & Shafir, E. (2013). *Scarcity: Why Having Too Little Means So Much*. Penguin Books.
- Nieuweboer, J. M. J. (2019). Inkomen van werkenden. *Centraal Bureau voor de Statistiek*.
<https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2019/inkomen-van-werkenden>
- Onderzoek, Informatie en Statistiek. (2023). *Betaalbaarheid gezonde voeding: Verkenning naar de risico's op financiële kwetsbaarheid en betaalbaarheid van gezonde voeding onder Amsterdammers*. GGD Amsterdam <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/betaalbaarheid-gezonde-voeding>
- Pharos. (2022). Sociaal economische Gezondheidsverschillen. In <https://www.pharos.nl/factsheets/sociaaleconomische-gezondheidsverschillen-segv/>
<https://www.pharos.nl/factsheets/sociaaleconomische-gezondheidsverschillen-segv/>

- Price, J. H., Khubchandani, J., & Webb, F. J. (2018). Poverty and Health Disparities: What Can Public Health Professionals Do? *Health Promotion Practice, 19*(2), 170–174.
<https://doi.org/10.1177/1524839918755143>
- Rohde, N., Tang, K., & Osberg, L. (2017). The self-reinforcing dynamics of economic insecurity and obesity. *Applied Economics, 49*(17), 1668–1678. <https://doi.org/10.1080/00036846.2016.1223826>
- Sandøe, P., Halkier, B., & Holm, L. (2022). Pathways of less healthy diets. An investigation of the everyday food practices of men and women in low income households. *Critical Public Health, 33*(3), 318–331.
<https://doi.org/10.1080/09581596.2022.2101917>
- Schaap, M. M., Van Agt, H. M. E., & Kunst, A. E. (2008). Identification of socioeconomic groups at increased risk for smoking in European countries: Looking beyond educational level. *Nicotine & Tobacco Research, 10*(2), 359–369. <https://doi.org/10.1080/14622200701825098>
- Schwabe, L., & Wolf, O. T. (2009). Stress Prompts Habit Behavior in Humans. *The Journal of Neuroscience, 29*(22), 7191–7198. <https://doi.org/10.1523/jneurosci.0979-09.2009>
- Staudigel, M. (2016). A soft pillow for hard times? Economic insecurity, food intake and body weight in Russia. *Journal of Health Economics, 50*, 198–212. <https://doi.org/10.1016/j.jhealeco.2016.09.001>
- Thwaite, T. L., Heidke, P., Williams, S. G., Vandelanotte, C., Rebar, A. L., & Khalesi, S. (2020). Barriers to healthy lifestyle behaviors in Australian nursing students: A qualitative study. *Nursing & Health Sciences, 22*(4), 921–928. <https://doi.org/10.1111/nhs.12749>
- Trimbos-instituut. (2022, 17 november). *Kerncijfers roken 2021 - Trimbos-instituut*.
<https://www.trimbos.nl/aanbod/webwinkel/af1998-kerncijfers-roken-2021/>
- Van Uffelen, X., & Frijters, S. (2021, 11 oktober). Het verschil tussen arm en rijk zit niet zo zeer in inkomen, maar in bezit. *Volkskrant.nl*. <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/het-verschil-tussen-arm-en-rijk-zit-niet-zo-zeer-in-inkomen-maar-in-bezit~b9c738eb/#:~:text=kloof-,%20Het%20verschil%20tussen%20arm%20en%20rijk%20zit%20niet%20zo-zeer%20in,tussen%20arm%20en%20rijk%20inmiddels%3F&text=Jonge%20huizenzoekers%20protesteren%20tegen%20de,eisen%20ingrijpen%20door%20de%20overheid.>
- Underlid, K. (2007). Poverty and experiences of insecurity. A qualitative interview study of 25 long-standing recipients of social security. *International Journal of Social Welfare, 16*(1), 65–74.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-2397.2006.00423.x>
- Voeding en gezondheid*. (z.d.). RIVM. <https://www.rivm.nl/voedsel-en-voeding/gezonde-voeding>

- Wang, R., Ye, B., Wang, P., Tang, C., & Yang, Q. (2022). Coronavirus stress and overeating: the role of anxiety and COVID-19 burnout. *Journal of Eating Disorders, 10*(1). <https://doi.org/10.1186/s40337-022-00584-z>
- Watson, D. I., Clark, L. A., & Tellegen, A. (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: The PANAS scales. *Journal of Personality and Social Psychology, 54*(6), 1063–1070. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.54.6.1063>
- Wisman, J. D., & Capehart, K. W. (2010). Creative Destruction, Economic Insecurity, Stress, and Epidemic Obesity. *The American Journal of Economics and Sociology, 69*(3), 936–982. <https://doi.org/10.1111/j.1536-7150.2010.00728.x>
- Zellner, D. A., Loaiza, S. N. P., Gonzalez, Z., Pita, J., Morales, J., Pecora, D., & Wolf, A. (2006). Food selection changes under stress. *Physiology & Behavior, 87*(4), 789–793. <https://doi.org/10.1016/j.physbeh.2006.01.014>

ci13f355 How easy or hard is it for you to go to unexpected essential expenses of € 500 or more without getting into debt or contracting a loan?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 very easy	904	20.9	34.2	34.2
	2 2	452	10.4	17.1	51.3
	3 3	260	6.0	9.8	61.2
	4 4	327	7.6	12.4	73.5
	5 5	259	6.0	9.8	83.3
	6 6	181	4.2	6.9	90.2
	7 7 very hard	259	6.0	9.8	100.0
	Total	2642	61.1	100.0	
Missing	System	1684	38.9		
Total		4326	100.0		

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=ci13f355
  /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ci13f355 How easy or hard is it for you to go to unexpected essential expenses of € 500 or more without getting into debt or contracting a loan?	2642	1	7	3.06	2.059
Valid N (listwise)	2642				

```
*Frequentieverdeling en descriptives ci13f356.
  FREQUENCIES VARIABLES=ci13f356
  /ORDER=ANALYSIS.
```

Statistics

ci13f356 How much of a burden is it for you to pay for the living costs of you household

N	Valid	2642
	Missing	1684

ci13f356 How much of a burden is it for you to pay for the living costs of you household

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 not at all a burden	627	14.5	23.7	23.7
	2 2	445	10.3	16.8	40.6
	3 3	378	8.7	14.3	54.9
	4 4	468	10.8	17.7	72.6
	5 5	453	10.5	17.1	89.7
	6 6	203	4.7	7.7	97.4
	7 7 a heavy burden	68	1.6	2.6	100.0
	Total	2642	61.1	100.0	
Missing	System	1684	38.9		
Total		4326	100.0		

DESCRIPTIVES VARIABLES=ci13f356
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ci13f356 How much of a burden is it for you to pay for the living costs of you household	2642	1	7	3.21	1.744
Valid N (listwise)	2642				

*Frequentieverdeling en descriptives ci13f244.

FREQUENCIES VARIABLES=ci13f244
/ORDER=ANALYSIS.

Statistics

ci13f244 Can you indicate, on a scale from 0 to 10, how hard or how easy it is for you to live off your income?

N	Valid	2645
	Missing	1681

ci13f244 Can you indicate, on a scale from 0 to 10, how hard or how easy it is for you to live off your income?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0 very hard	37	.9	1.4	1.4
	1 1	22	.5	.8	2.2
	2 2	70	1.6	2.6	4.9
	3 3	91	2.1	3.4	8.3
	4 4	153	3.5	5.8	14.1
	5 5	360	8.3	13.6	27.7
	6 6	445	10.3	16.8	44.5
	7 7	612	14.1	23.1	67.7
	8 8	558	12.9	21.1	88.8
	9 9	162	3.7	6.1	94.9
	10 very easy	135	3.1	5.1	100.0
	Total	2645	61.1	100.0	
Missing	System	1681	38.9		
Total		4326	100.0		

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=ci13f244
  /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ci13f244 Can you indicate, on a scale from 0 to 10, how hard or how easy it is for you to live off your income?	2645	0	10	6.45	2.012
Valid N (listwise)	2645				

```
* Frequentieverdeling en descriptives ci13f252.
FREQUENCIES VARIABLES=ci13f252
  /ORDER=ANALYSIS.
```

Statistics

ci13f252 How would you describe the financial situation of your household at this moment?

N	Valid	2645
	Missing	1681

ci13f252 How would you describe the financial situation of your household at this moment?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 we are accumulating debts	106	2.5	4.0	4.0
	2 we are somewhat eating into savings	503	11.6	19.0	23.0
	3 we are just managing to make ends meet	693	16.0	26.2	49.2
	4 we have a little bit of money to spare	1105	25.5	41.8	91.0
	5 we have a lot of money to spare	238	5.5	9.0	100.0
	Total	2645	61.1	100.0	
Missing	System	1681	38.9		
Total		4326	100.0		

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=ci13f252
  /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ci13f252 How would you describe the financial situation of your household at this moment?	2645	1	5	3.33	1.011
Valid N (listwise)	2645				

*1.2 Uitgevoerde bewerkingen op de items.

*1.2.1 Variabelen spiegelen.

*Toelichting: Voor de schaalconstructie is het van belang dat alle items dezelfde kant zijn opgecodeerd en dat de richting van de codering in overeenstemming is met het concept bestaansonzekerheid.

*De variabele ci13f244 en ci13f253 meten (een deel van) bestaansonzekerheid in de omgekeerde richting.

*De variabele ci13f244 (moeilijk (lage score)/makkelijk rondkomen (hoge score) spiegelen. Een hogere score staat nu voor moeilijker rondkomen en een lagere score voor makkelijker rondkomen.

```
RECODE ci13f244 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4)
(7=3) (8=2) (9=1) (10=0) INTO ci13f244_gespiegeld.
```

EXECUTE.

*De variabele ci13f252 (beschrijving financiële situatie huishouden) spiegelen. Een hogere score staat nu voor een moeilijke financiële situatie en een lagere score voor een makkelijkere financiële situatie.

```
RECODE ci13f252 (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1) INTO
ci13f252_gespiegeld.
EXECUTE.
```

*1.2.2 Betrouwbaarheidsanalyse.

*Toelichting: Ik reken de cronbach's alpha van de schaalconstructie uit, om te onderzoeken of de variabelen voldoende samenhang met elkaar vertonen en op deze manier een betrouwbaar meetinstrument vormen voor het concept bestaansonzekerheid.

```
RELIABILITY
/VARIABLES=ci13f355 ci13f356 ci13f244_gespiegeld
ci13f252_gespiegeld
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	2642	61.1
	Excluded ^a	1684	38.9
	Total	4326	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.839	4

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ci13f355 How easy or hard is it for you to go to unexpected essential expenses of € 500 or more without getting into debt or contracting a loan?	9.4288	16.699	.734	.771
ci13f356 How much of a burden is it for you to pay for the living costs of you household	9.2805	19.586	.691	.787
ci13f244_gespiegeld	8.9451	17.041	.734	.769
ci13f252_gespiegeld	9.8183	25.600	.652	.836

*Toelichting: De cronbach's alpha (0,839) is goed. De items vertonen een hoge mate van interne consistentie. De alpha wordt niet beter als één van de items niet wordt opgenomen in de schaal.

*1.2.3 Schalen losse items gelijk maken.

*Toelichting: Aangezien de items voor de schaalconstructie niet eenzelfde schaal hebben, rek ik alle schalen van de items op naar een 11-puntsschaal.

* Ik doe dit door het aantal punten dat de originele schaal heeft te delen door 11. Het getal dat hier uitkomt is gelijk aan de score 1 op de originele schaal.

* Op een 7-puntsschaal is de score 1 nu dus gelijk aan 1,57 en een score 2 gelijk aan 3.14, etcetera. Op deze manier wegen de scores op elk los item even zwaar mee in de schaalconstructie.

*ci13f55 schaal oprekken naar 11-puntsschaal.

```
RECODE ci13f355 (1=1.57) (2=3.14) (3=4.71) (4=6.29) (5=7.86)
(6=9.43) (7=10.90) INTO
  ci13f355_11puntsschaal.
EXECUTE.
```

*ci13f356 schaal oprekken naar 11-puntsschaal.

```
RECODE ci13f356 (1=1.57) (2=3.14) (3=4.71) (4=6.29) (5=7.86)
(6=9.43) (7=10.90) INTO
  ci13f356_11puntsschaal.
EXECUTE.
```

*ci13f252_gespiegeld schaal oprekken naar 11-puntsschaal.

```
RECODE ci13f252_gespiegeld (1=2.2) (2=4.4) (3=6.6) (4=8.8)
(5=11) INTO ci13f252_11puntsschaal.
EXECUTE.
```

```
*ci13f244_gespiegeld hercoderen naar scores die lopen van 1
tot 11 (i.p.v. 0 tot 10).
RECODE ci13f244_gespiegeld (0=1) (1=2) (2=3) (3=4) (4=5) (5=6)
(6=7) (7=8) (8=9) (9=10) (10=11)
      INTO ci13f244_11puntsschaal.
EXECUTE.
```

*1.2.4 De schaal Bestaansonzekerheid construeren.
 *Toelichting: de schaalvariabele is gelijk aan het gemiddelde van de scores op alle losse items. De scores bevinden zich dus tussen de 1 en de 11.

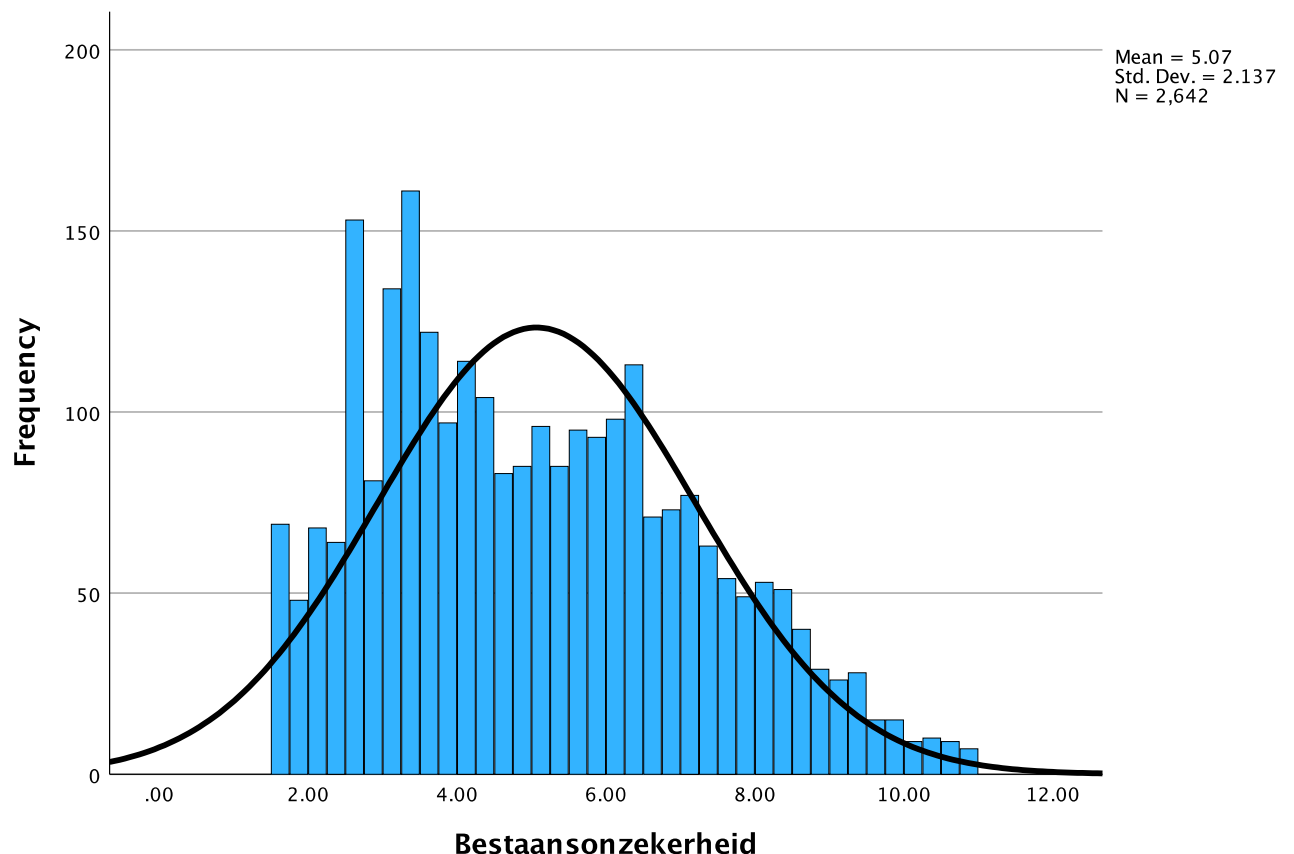
```
*Schaalvariabele bestaansonzekerheid.
COMPUTE Bestaansonzekerheid=(ci13f355_11puntsschaal +
ci13f356_11puntsschaal +
      ci13f252_11puntsschaal + ci13f244_11puntsschaal) / 4.
EXECUTE.
```

*1.3 Uiteindelijke variabele.

*1.3.1 Histogram en descriptives Bestaansonzekerheid.

```
GRAPH
  /HISTOGRAM(NORMAL)=Bestaansonzekerheid.
```

Graph

DESCRIPTIVES VARIABLES=Bestaansonzekerheid
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Bestaansonzekerheid	2642	1.59	10.95	5.0673	2.13670
Valid N (listwise)	2642				

*2. VARIABELE STRESS.

*2.1 Frequentieverdelingen en descriptives van de oorspronkelijke variabelen.

*Het concept stress wordt gemeten door de schaalconstructie Stress, waarin de volgende items zijn opgenomen: cp13f156, cp13f147, cp13f152, cp13f157, cp13f160, p13f163 en cp13f165.

*2.1.1 Frequentieverdeling en descriptives van cp13f156.

FREQUENCIES VARIABLES=cp13f156
/ORDER=ANALYSIS.

Statistics

cp13f156 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment irritable?

N	Valid	2773
	Missing	1553

cp13f156 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment irritable?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 not at all	1055	24.4	38.0	38.0
	2 2	738	17.1	26.6	64.7
	3 3	347	8.0	12.5	77.2
	4 4	319	7.4	11.5	88.7
	5 5	193	4.5	7.0	95.6
	6 6	86	2.0	3.1	98.7
	7 7 extremely	35	.8	1.3	100.0
	Total	2773	64.1	100.0	
Missing	System	1553	35.9		
Total		4326	100.0		

DESCRIPTIVES VARIABLES=cp13f156
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
cp13f156 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment irritable?	2773	1	7	2.37	1.506
Valid N (listwise)	2773				

*2.1.2 Frequentieverdeling en descriptives van cp13f147.

FREQUENCIES VARIABLES=cp13f147

/ORDER=ANALYSIS.

Statistics

cp13f147 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment distressed?

N	Valid	2773
	Missing	1553

cp13f147 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment distressed?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 not at all	820	19.0	29.6	29.6
	2 2	718	16.6	25.9	55.5
	3 3	398	9.2	14.4	69.8
	4 4	356	8.2	12.8	82.7
	5 5	267	6.2	9.6	92.3
	6 6	161	3.7	5.8	98.1
	7 7 extremely	53	1.2	1.9	100.0
	Total	2773	64.1	100.0	
Missing	System	1553	35.9		
Total		4326	100.0		

DESCRIPTIVES VARIABLES=cp13f147

/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
cp13f147 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment distressed?	2773	1	7	2.72	1.645
Valid N (listwise)	2773				

*2.1.4 Frequentieverdeling en descriptives van cp13f152.
 FREQUENCIES VARIABLES=cp13f152
 /ORDER=ANALYSIS.

Statistics

cp13f152 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment scared?

N	Valid	2773
	Missing	1553

cp13f152 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment scared?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 not at all	1762	40.7	63.5	63.5
	2 2	573	13.2	20.7	84.2
	3 3	182	4.2	6.6	90.8
	4 4	141	3.3	5.1	95.9
	5 5	67	1.5	2.4	98.3
	6 6	31	.7	1.1	99.4
	7 7 extremely	17	.4	.6	100.0
	Total	2773	64.1	100.0	
Missing	System	1553	35.9		
Total		4326	100.0		

DESCRIPTIVES VARIABLES=cp13f152
 /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
cp13f152 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment scared?	2773	1	7	1.68	1.163
Valid N (listwise)	2773				

*2.1.5 Frequentieverdeling en descriptives van cp13f157.

FREQUENCIES VARIABLES=cp13f157

/ORDER=ANALYSIS.

Statistics

cp13f157 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment alert?

N	Valid	2773
	Missing	1553

cp13f157 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment alert?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 not at all	152	3.5	5.5	5.5
	2 2	156	3.6	5.6	11.1
	3 3	253	5.8	9.1	20.2
	4 4	646	14.9	23.3	43.5
	5 5	758	17.5	27.3	70.9
	6 6	626	14.5	22.6	93.4
	7 7 extremely	182	4.2	6.6	100.0
	Total	2773	64.1	100.0	
Missing	System	1553	35.9		
Total		4326	100.0		

DESCRIPTIVES VARIABLES=cp13f157

/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
cp13f157 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment alert?	2773	1	7	4.55	1.507
Valid N (listwise)	2773				

*2.1.6 Frequentieverdeling en descriptives van cp13f160.
 FREQUENCIES VARIABLES=cp13f160
 /ORDER=ANALYSIS.

Statistics

cp13f160 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment nervous?

N	Valid	2773
	Missing	1553

cp13f160 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment nervous?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 not at all	1357	31.4	48.9	48.9
	2 2	705	16.3	25.4	74.4
	3 3	236	5.5	8.5	82.9
	4 4	215	5.0	7.8	90.6
	5 5	148	3.4	5.3	96.0
	6 6	80	1.8	2.9	98.8
	7 7 extremely	32	.7	1.2	100.0
	Total	2773	64.1	100.0	
Missing	System	1553	35.9		
Total		4326	100.0		

DESCRIPTIVES VARIABLES=cp13f160
 /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
cp13f160 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment nervous?	2773	1	7	2.08	1.452
Valid N (listwise)	2773				

*2.1.7 Frequentieverdeling en descriptives van cp13f163.
 FREQUENCIES VARIABLES=cp13f163
 /ORDER=ANALYSIS.

Statistics

cp13f163 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment jittery?

N	Valid	2773
	Missing	1553

cp13f163 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment jittery?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 not at all	1326	30.7	47.8	47.8
	2 2	746	17.2	26.9	74.7
	3 3	247	5.7	8.9	83.6
	4 4	215	5.0	7.8	91.4
	5 5	141	3.3	5.1	96.5
	6 6	63	1.5	2.3	98.7
	7 7 extremely	35	.8	1.3	100.0
	Total	2773	64.1	100.0	
Missing	System	1553	35.9		
Total		4326	100.0		

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=cp13f163
  /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
cp13f163 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment jittery?	2773	1	7	2.07	1.418
Valid N (listwise)	2773				

```
*2.1.8 Frequentieverdeling en descriptives van cp13f165.
FREQUENCIES VARIABLES=cp13f165
  /ORDER=ANALYSIS.
```

Statistics

cp13f165 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment afraid?

N	Valid	2773
	Missing	1553

cp13f165 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment afraid?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 not at all	1651	38.2	59.5	59.5
	2 2	616	14.2	22.2	81.8
	3 3	184	4.3	6.6	88.4
	4 4	168	3.9	6.1	94.4
	5 5	84	1.9	3.0	97.5
	6 6	45	1.0	1.6	99.1
	7 7 extremely	25	.6	.9	100.0
	Total	2773	64.1	100.0	
Missing	System	1553	35.9		
Total		4326	100.0		

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=cp13f165
  /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
cp13f165 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment afraid?	2773	1	7	1.79	1.273
Valid N (listwise)	2773				

*2.2 Uitgevoerde bewerkingen op de items.

*2.2.1 Betrouwbaarheidsanalyse.

*Toelichting: Ik reken de cronbach's alpha van de schaalconstructie uit, om te onderzoeken of de variabelen voldoende samenhang met elkaar vertonen en op deze manier een betrouwbaar meetinstrument vormen voor het concept stress.

RELIABILITY

```
/VARIABLES=cp13f147 cp13f156 cp13f157 cp13f160 cp13f163
cp13f165 cp13f152
```

```
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
/MODEL=ALPHA
```

```
/SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	2773	64.1
	Excluded ^a	1553	35.9
	Total	4326	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.838	7

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
cp13f147 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment distressed?	14.55	36.069	.610	.813
cp13f156 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment irritable?	14.90	36.782	.645	.806
cp13f157 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment alert?	12.72	48.054	.024	.899
cp13f160 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment nervous?	15.19	35.214	.783	.783
cp13f163 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment jittery?	15.20	35.489	.789	.783
cp13f165 Indicate to what extent you feel,	15.48	37.562	.746	.794

right now, that is, at the present moment afraid?				
cp13f152 Indicate to what extent you feel, right now, that is, at the present moment scared?	15.60	39.271	.700	.803

*Toelichting: De cronbach's alpha (0,838) is goed. De items vertonen een hoge mate van interne consistentie. De alpha wordt iets beter (0,899) als item cp13f157 (alert zijn) niet wordt opgenomen in de schaal.

*Ik besluit alert zijn niet mee te nemen in de schaal, aangezien de schaalvariabele voor stress is afgeleid van de PANAS Scale (zie Methoden - 3.2.4 Stress) en alert zijn hier juist een indicator is een Positive affect.

*2.2.2 De schaal Stress construeren. De schaalvariabele is gelijk aan het gemiddelde van de scores op alle losse items. De scores bevinden zich dus tussen de 1 en 7.

```
COMPUTE Stress=(cp13f156 + cp13f147 + cp13f152 + cp13f160 + cp13f163 + cp13f165) / 6.
```

```
EXECUTE.
```

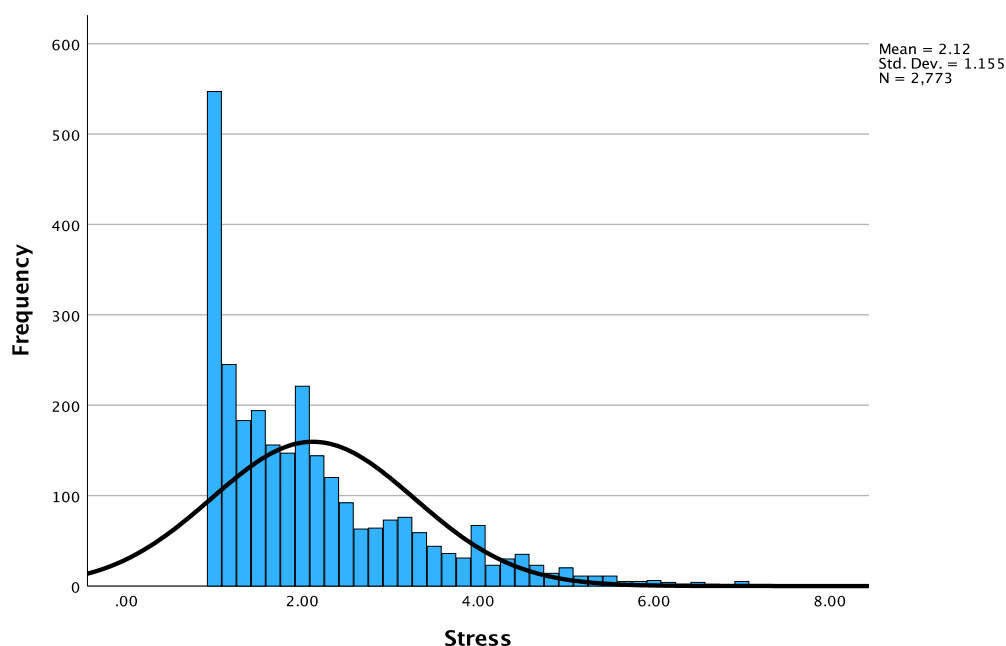
*2.3 Uiteindelijke variabele.

* Histogram en descriptives variabele Stress.

```
GRAPH
```

```
/HISTOGRAM(NORMAL)=Stress.
```

Graph


```
DESCRIPTIVES VARIABLES=Stress
  /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Stress	2773	1.00	7.00	2.1202	1.15535
Valid N (listwise)	2773				

*3. VARIABELE COGNITIEVE SCHAARSTE.

*3.1 Frequentieverdelingen en descriptives van de oorspronkelijke variabelen.

*Het concept cognitieve schaarste wordt gemeten door de schaalconstructie Cognitieve schaarste, waarin de volgende items zijn opgenomen: cp13f167, cp13f169, cp13f170, cp13f173.

*3.1.1 Frequentieverdeling en descriptives van cp13f167.

```
FREQUENCIES VARIABLES=cp13f167
  /ORDER=ANALYSIS.
```

Statistics

cp13f167 I like to have the responsibility of handling a situation that requires a lot of thinking

N	Valid	2771
	Missing	1555

cp13f167 I like to have the responsibility of handling a situation that requires a lot of thinking

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 strongly disagree	135	3.1	4.9	4.9
	2 2	193	4.5	7.0	11.8
	3 3	311	7.2	11.2	23.1
	4 4	665	15.4	24.0	47.1
	5 5	696	16.1	25.1	72.2
	6 6	561	13.0	20.2	92.4
	7 7 strongly agree	210	4.9	7.6	100.0
	Total	2771	64.1	100.0	
Missing	System	1555	35.9		
Total		4326	100.0		

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=cp13f167
  /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
cp13f167 I like to have the responsibility of handling a situation that requires a lot of thinking	2771	1	7	4.49	1.529
Valid N (listwise)	2771				

*3.1.2 Frequentieverdeling en descriptives van cp13f169.
 FREQUENCIES VARIABLES=cp13f169
 /ORDER=ANALYSIS.

Statistics

cp13f169 I would rather do something that requires little thought than something that is sure to challenge my thinking abilities

N	Valid	2771
	Missing	1555

cp13f169 I would rather do something that requires little thought than something that is sure to challenge my thinking abilities

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 strongly disagree	517	12.0	18.7	18.7
	2 2	769	17.8	27.8	46.4
	3 3	432	10.0	15.6	62.0
	4 4	539	12.5	19.5	81.5
	5 5	290	6.7	10.5	91.9
	6 6	153	3.5	5.5	97.4
	7 7 strongly agree	71	1.6	2.6	100.0
	Total	2771	64.1	100.0	
Missing	System	1555	35.9		
Total		4326	100.0		

DESCRIPTIVES VARIABLES=cp13f169
 /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
cp13f169 I would rather do something that requires little thought than something that is sure to challenge my thinking abilities	2771	1	7	3.02	1.595
Valid N (listwise)	2771				

*3.1.5 Frequentieverdeling en descriptives van cp13f170.

FREQUENCIES VARIABLES=cp13f170

/ORDER=ANALYSIS.

Statistics

cp13f170 I try to anticipate and avoid situations where there is likely chance that I will have to think in depth about something

N	Valid	2771
	Missing	1555

cp13f170 I try to anticipate and avoid situations where there is likely chance that I will have to think in depth about something

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 strongly disagree	595	13.8	21.5	21.5
	2 2	801	18.5	28.9	50.4
	3 3	476	11.0	17.2	67.6
	4 4	487	11.3	17.6	85.1
	5 5	236	5.5	8.5	93.6
	6 6	123	2.8	4.4	98.1
	7 7 strongly agree	53	1.2	1.9	100.0
	Total	2771	64.1	100.0	
Missing	System	1555	35.9		
Total		4326	100.0		

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=cp13f170
  /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
cp13f170 I try to anticipate and avoid situations where there is likely chance that I will have to think in depth about something	2771	1	7	2.84	1.531
Valid N (listwise)	2771				

*3.1.4 Frequentieverdeling en descriptives van cp13f173.

```
FREQUENCIES VARIABLES=cp13f173
  /ORDER=ANALYSIS.
```

Statistics

cp13f173 I prefer to think about small, daily projects to long-term ones

N	Valid	2771
	Missing	1555

cp13f173 I prefer to think about small, daily projects to long-term ones

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 strongly disagree	262	6.1	9.5	9.5
	2 2	520	12.0	18.8	28.2
	3 3	432	10.0	15.6	43.8
	4 4	704	16.3	25.4	69.2
	5 5	424	9.8	15.3	84.5
	6 6	323	7.5	11.7	96.2
	7 7 strongly agree	106	2.5	3.8	100.0
	Total	2771	64.1	100.0	
Missing	System	1555	35.9		
Total		4326	100.0		

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=cp13f173
  /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
cp13f173 I prefer to think about small, daily projects to long-term ones	2771	1	7	3.69	1.620
Valid N (listwise)	2771				

*3.2 Uitgevoerde bewerkingen op de items.

*3.2.1 Variabele spiegelen.

*Toelichting: Voor de schaalconstructie is het van belang dat alle items dezelfde kant zijn opgecodeerd en dat de richting van de codering in overeenstemming is met het concept cognitieve schaarste.

*De variabele cp13f167 meet (een deel van) cognitieve schaarste in de omgekeerde richting.

*cp13f167(ik ben graag verantwoordelijk voor de afhandeling van een situatie die veel nadenken vergt.) hercoderen.

```
RECODE cp13f167 (1=7) (2=6) (3=5) (4=4) (5=3) (6=2) (7=1) INTO cp13f167_hergecodeerd.
```

```
EXECUTE.
```

*Toelichting: een lagere score geeft nu aan dat iemand graag verantwoordelijk is voor de afhandeling van een situatie die veel nadenken vergt en een hogere score dat iemand hiervoor graag niet verantwoordelijk is.

*3.2.2 Betrouwbaarheidsanalyse.

*Toelichting: Ik reken de cronbach's alpha van de schaalconstructie uit, om te onderzoeken of de variabelen voldoende samenhang met elkaar vertonen en op deze manier een betrouwbaar meetinstrument vormen voor het concept cognitieve schaarste.

```
RELIABILITY
/VARIABLES=cp13f167_hergecodeerd cp13f169 cp13f170 cp13f173
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/SUMMARY=TOTAL.
```

Scale: ALL VARIABLES Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	2771	64.1
	Excluded ^a	1555	35.9
	Total	4326	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.754	4

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
cp13f167_hergecodeerd	9.5446	14.949	.456	.746
cp13f169 I would rather do something that requires little thought than something that is sure to challenge my thinking abilities	10.0375	13.014	.619	.658
cp13f170 I try to anticipate and avoid situations where there is likely chance that I will have to think in depth about something	10.2216	13.309	.629	.654
cp13f173 I prefer to think about small, daily projects to long-term ones	9.3728	13.937	.506	.722

*Toelichting: De cronbach's alpha (0,754) is voldoende. De items vertonen een redelijke mate van interne consistentie. De alpha wordt niet beter als één van de items niet wordt opgenomen in de schaal.

*3.3 Uiteindelijke variabele.

*3.3.1 De schaal Cognitieve schaarste construeren.

*De schaalvariabele is gelijk aan het gemiddelde van de scores op alle losse items. De scores bevinden zich dus tussen de 1 en 7.

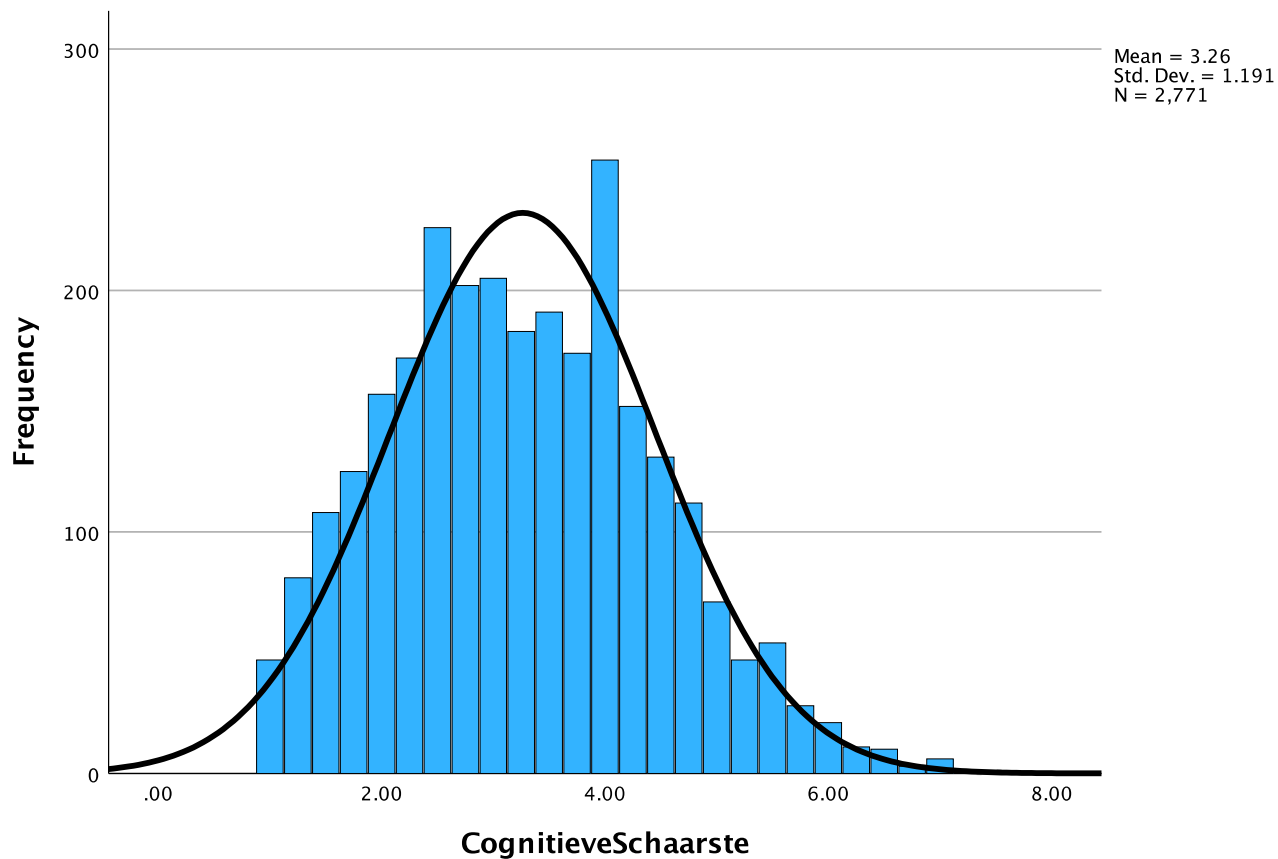
```
COMPUTE CognitieveSchaarste=(cp13f167_hergecodeerd + cp13f169 + cp13f170 + cp13f173) / 4.
```

```
EXECUTE.
```

*3.3.2 Histogram en descriptives variabele Cognitieve schaarste.

GRAPH

/HISTOGRAM(NORMAL)=CognitieveSchaarste.

Graph

DESCRIPTIVES VARIABLES=CognitieveSchaarste
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
CognitieveSchaarste	2771	1.00	7.00	3.2647	1.19059
Valid N (listwise)	2771				

*4. VARIABELE GEZOND VOEDINGSPATROON.

*4.1 Frequentieverdelingen en descriptives van de oorspronkelijke variabelen.

*Het concept voedingspatroon wordt gemeten door de schaalconstructie GezondVoedingspatroon waarin de volgende items zijn opgenomen: ch13g196, ch13g197, ch13g198.

*4.1.1 Frequentieverdeling en descriptives van ch13g196.

FREQUENCIES VARIABLES=ch13g196

/ORDER=ANALYSIS.

Statistics

ch13g196 Do you eat raw or cooked vegetables?

N	Valid	2938
	Missing	1388

ch13g196 Do you eat raw or cooked vegetables?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 never	62	1.4	2.1	2.1
	2 1 to 3 times per month	112	2.6	3.8	5.9
	3 1 time per week	232	5.4	7.9	13.8
	4 2 to 4 times per week	742	17.2	25.3	39.1
	5 5 to 6 times per week	913	21.1	31.1	70.1
	6 every day	877	20.3	29.9	100.0
	Total	2938	67.9	100.0	
Missing	System	1388	32.1		
Total		4326	100.0		

DESCRIPTIVES VARIABLES=ch13g196

/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ch13g196 Do you eat raw or cooked vegetables?	2938	1	6	4.69	1.205
Valid N (listwise)	2938				

*4.1.2 Frequentieverdeling en descriptives van ch13g197.

FREQUENCIES VARIABLES=ch13g197

/ORDER=ANALYSIS.

Statistics

ch13g197 Do you eat fruit?

N	Valid	2938
	Missing	1388

ch13g197 Do you eat fruit?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 never	67	1.5	2.3	2.3
	2 1 to 3 times per month	197	4.6	6.7	9.0
	3 1 time per week	292	6.7	9.9	18.9
	4 2 to 4 times per week	653	15.1	22.2	41.2
	5 5 to 6 times per week	575	13.3	19.6	60.7
	6 every day	1154	26.7	39.3	100.0
	Total	2938	67.9	100.0	
Missing	System	1388	32.1		
Total		4326	100.0		

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=ch13g197
  /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ch13g197 Do you eat fruit?	2938	1	6	4.68	1.371
Valid N (listwise)	2938				

*4.1.3 Frequentieverdeling en descriptives van ch13g198.

```
FREQUENCIES VARIABLES=ch13g198
  /ORDER=ANALYSIS.
```

Statistics

ch13g198 Do you eat wholewheat products (rice, grains, dough products, bread)?

N	Valid	2938
	Missing	1388

ch13g198 Do you eat wholewheat products (rice, grains, dough products, bread)?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 never	54	1.2	1.8	1.8
	2 1 to 3 times per month	62	1.4	2.1	3.9
	3 1 time per week	96	2.2	3.3	7.2
	4 2 to 4 times per week	334	7.7	11.4	18.6
	5 5 to 6 times per week	492	11.4	16.7	35.3
	6 every day	1900	43.9	64.7	100.0
	Total	2938	67.9	100.0	
Missing	System	1388	32.1		
Total		4326	100.0		

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=ch13g198
  /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ch13g198 Do you eat wholewheat products (rice, grains, dough products, bread)?	2938	1	6	5.33	1.125
Valid N (listwise)	2938				

*4.2 Betrouwbaarheidsanalyse.

*Toelichting: Ik reken de cronbach's alpha van de schaalconstructie uit,

om te onderzoeken of de variabelen voldoende samenhang met elkaar vertonen en op deze manier een betrouwbaar meetinstrument vormen voor het concept gezond voedingspatroon.

RELIABILITY

```
/VARIABLES=ch13g196 ch13g197 ch13g198
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	2938	67.9
	Excluded ^a	1388	32.1
	Total	4326	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.479	3

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ch13g196 Do you eat raw or cooked vegetables?	10.01	3.901	.294	.388
ch13g197 Do you eat fruit?	10.02	3.309	.314	.357
ch13g198 Do you eat wholewheat products (rice, grains, dough products, bread)?	9.37	4.137	.294	.390

*Toelichting: De cronbach's alpha (0,479) is eigenlijk te laag om de losse items samen te kunnen voegen in één schaal.

Echter, wanneer één van de items niet wordt opgenomen in de schaal wordt de cronbach's alpha nog lager.

*Vanwege theoretische redenen kies ik ervoor om de drie items samen te voegen tot één schaal.

*4.3 Uiteindelijke variabele

*4.3.1 Schaal gezond voedingspatroon construeren. De schaalvariabele is gelijk aan het gemiddelde van de scores op alle losse items. De scores bevinden zich dus tussen de 1 en 6.

```
COMPUTE GezondVoedingspatroon=(ch13g196+ch13g197+ch13g198) / 3.
```

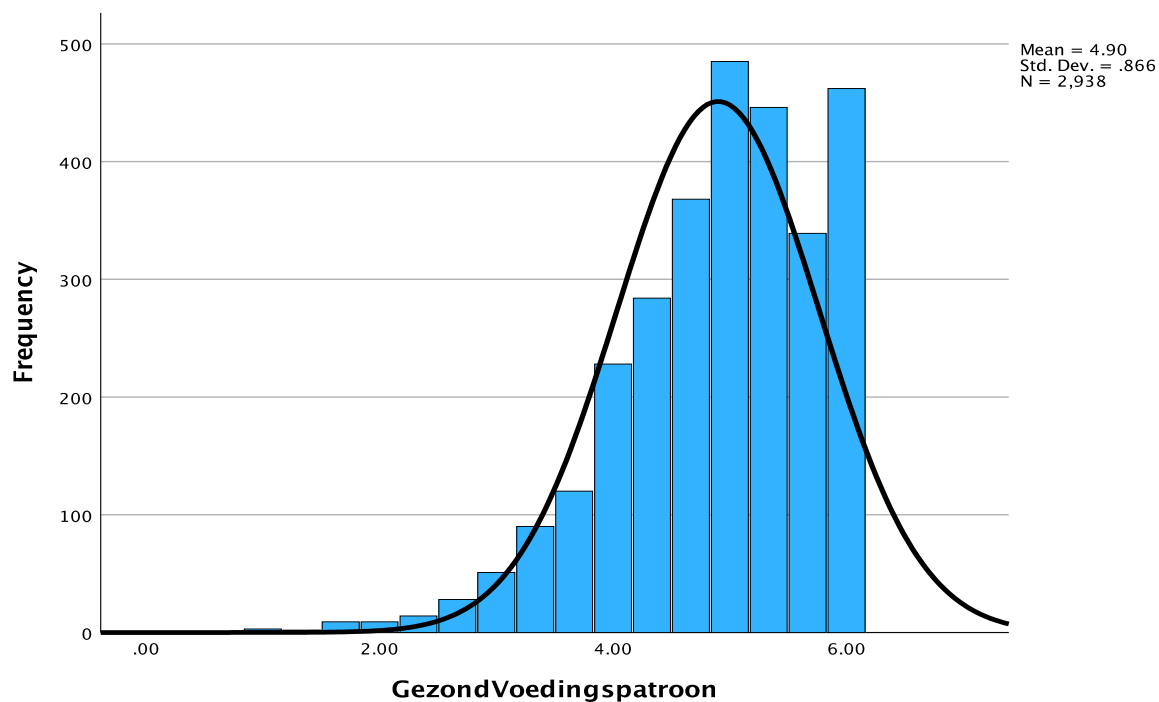
```
EXECUTE.
```

*4.3.2. Histogram en descriptives GezondVoedingspatroon.

```
GRAPH
```

```
  /HISTOGRAM(NORMAL)=GezondVoedingspatroon.
```

Graph


```
DESCRIPTIVES VARIABLES=GezondVoedingspatroon
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
GezondVoedingspatroon	2938	1.00	6.00	4.8998	.86609
Valid N (listwise)	2938				

*Toelichting: de variabele GezondVoedingspatroon is erg linksscheef verdeeld. Veel mensen scoren hebben een erg hoge score op deze schaalvariabele.

*5. VARIABELE ROKEN.

*5.1 Frequentieverdelingen en descriptives van de oorspronkelijke variabelen.

*Voor het concept roken wil ik weten of mensen wel of niet roken. Dit kan ik meten aan de hand van de volgende twee variabelen: ch13g125 en ch13g126.

```
FREQUENCIES VARIABLES=ch13g125
/ORDER=ANALYSIS.
```

Statistics

ch13g125 Have you ever smoked?

N	Valid	2944
	Missing	1382

ch13g125 Have you ever smoked?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 yes	1876	43.4	63.7	63.7
	2 no	1068	24.7	36.3	100.0
	Total	2944	68.1	100.0	
Missing	System	1382	31.9		
Total		4326	100.0		

*ch13g126 ('Do you smoke now?') wordt alleen gesteld aan de mensen die bij ch13g125 ('Have you ever smoked?') ' ja' hebben geantwoord.

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=ch13g126
  /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ch13g126 Do you smoke now?	1876	1	2	1.71	.455
Valid N (listwise)	1876				

*5.2 Uitgevoerde bewerkingen op de items.

*Om het concept Roken te meten, maak ik eerst een tijdelijke variabele aan waar alle mensen die niet roken een score van 99 krijgen.

*alle mensen die niet roken.

```
IF (ch13g125 = 2 | ch13g126 = 2) computetemp=99.
```

```
EXECUTE.
```

*Vervolgens maak ik een definitieve variabele, waarin de mensen die niet roken 0 scoren en de mensen die wel roken 1.

*Variabele Roken (wel of niet roken).

```
IF (Computetemp = 99) Roken=0.
```

```
EXECUTE.
```

```
IF (ch13g126 = 1) Roken=1.
```

```
EXECUTE.
```

*5.3 Frequentieverdeling en descriptives uiteindelijke variabele Roken.

FREQUENCIES VARIABLES=Roken
/ORDER=ANALYSIS.

Statistics

Roken

N	Valid	2944
	Missing	1382

		Roken			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	.00	2396	55.4	81.4	81.4
	1.00	548	12.7	18.6	100.0
	Total	2944	68.1	100.0	
Missing	System	1382	31.9		
Total		4326	100.0		

DESCRIPTIVES VARIABLES=Roken
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Roken	2944	.00	1.00	.1861	.38929
Valid N (listwise)	2944				

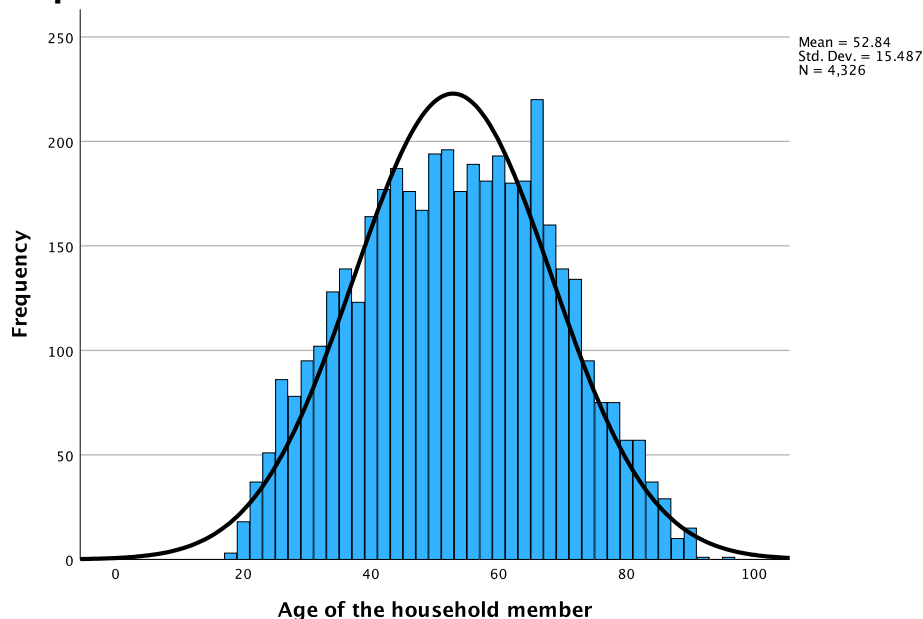
*6. CONTROLEVARIABLEE LEEFTIJD.

*6.1. Histogram en beschrijvende statistieken leeftijd.

GRAPH

/HISTOGRAM(NORMAL)=leeftijd.

Graph


```
DESCRIPTIVES VARIABLES=leeftijd
  /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
leeftijd Age of the household member	4326	18	95	52.84	15.487
Valid N (listwise)	4326				

*7. CONTROLEVARIABELE GESLACHT.

*7.1. Frequentieverdeling en beschrijvende statistieken geslacht.

```
FREQUENCIES VARIABLES=geslacht
  /ORDER=ANALYSIS.
```

Statistics

geslacht Gender

N	Valid	4326
	Missing	0

geslacht Gender

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Male	3065	70.9	70.9	70.9
	2 Female	1261	29.1	29.1	100.0
	Total	4326	100.0	100.0	

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=geslacht
  /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
geslacht Gender	4326	1	2	1.29	.455
Valid N (listwise)	4326				

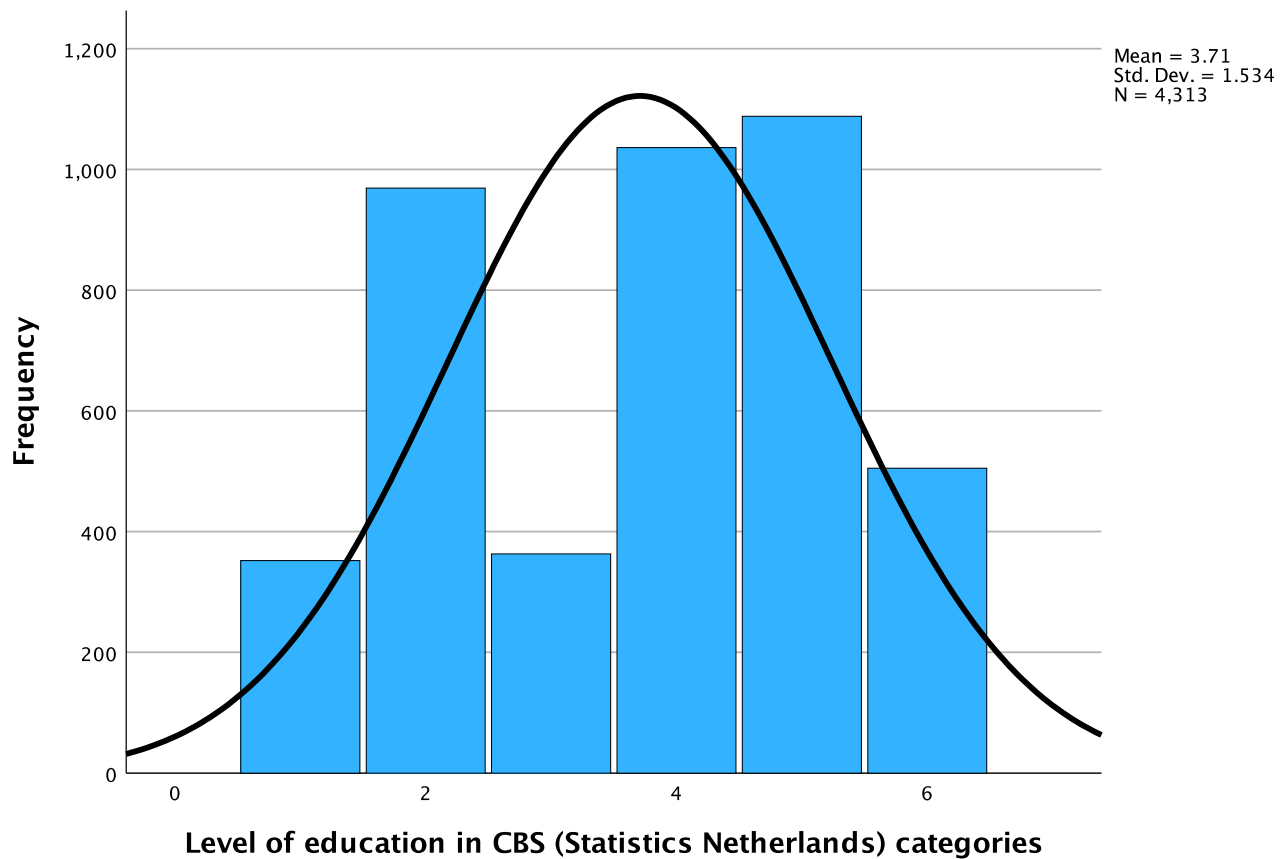
*Toelichting: In de frequentieverdeling is te zien dat het aantal mannen en vrouwen in de dataset niet gelijk verdeeld is.

*8. CONTROLEVARIABELE OPLEIDING.

*8.1. Histogram en beschrijvende statistieken opleiding.

GRAPH
/HISTOGRAM (NORMAL) =oplcat.

Graph

DESCRIPTIVES VARIABLES=oplcat
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	4313	1	6	3.71	1.534
Valid N (listwise)	4313				

Bijlage 2 - Beschrijvende statistieken, associatiematen en regressieanalyse

*Bijlage 2 - BAW Sociologie - Sabien ten Have (S3819493)

*1. BESCHRIJVENDE STATISTIEKEN.

*Aangezien de variabele Bestaansonzekerheid veel missings bevat, genereer ik de univariate en bivariate statistieken voor de subset die gebruikt wordt in de regressieanalyses.

*Deze subset is gelijk aan N=2287 en bevat alleen de respondenten die op geen enkele variabele die is opgenomen in de regressieanalyses een missende waarde hebben.

*Indicator voor multivariate missing data.

REGRESSION

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT GezondVoedingspatroon

/METHOD=ENTER Bestaansonzekerheid CognitieveSchaarste Stress
geslacht leeftijd oplcat

/SAVE RESID.

Regression

Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, geslacht Gender, Stress, leeftijd Age of the household member, Bestaansonze kerheid, CognitieveSch aarste ^b		. Enter

a. Dependent Variable: GezondVoedingspatroon

b. All requested variables entered.

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.306 ^a	.094	.091	.82114

a. Predictors: (Constant), oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, geslacht Gender, Stress, leeftijd Age of the household member, Bestaansonzekerheid, CognitieveSchaarste
b. Dependent Variable: GezondVoedingspatroon

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	158.664	6	26.444	39.219	<.001 ^b
	Residual	1531.253	2271	.674		
	Total	1689.918	2277			

a. Dependent Variable: GezondVoedingspatroon
b. Predictors: (Constant), oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, geslacht Gender, Stress, leeftijd Age of the household member, Bestaansonzekerheid, CognitieveSchaarste

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	4.084	.133		30.721	<.001
	Bestaansonzekerheid	-.041	.009	-.102	-4.777	<.001
	CognitieveSchaarste	-.053	.016	-.074	-3.333	<.001
	Stress	-.032	.016	-.042	-2.003	.045
	geslacht Gender	.312	.038	.166	8.183	<.001
	leeftijd Age of the household member	.012	.001	.208	9.871	<.001
	oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.052	.013	.093	4.163	<.001

a. Dependent Variable: GezondVoedingspatroon

Residuals Statistics^a

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	4.0507	5.6414	4.9112	.26397	2278
Residual	-4.33763	1.68516	.00000	.82005	2278
Std. Predicted Value	-3.260	2.766	.000	1.000	2278
Std. Residual	-5.282	2.052	.000	.999	2278

a. Dependent Variable: GezondVoedingspatroon

```
RECODE RES_1 (SYSMIS=0) (ELSE=1) INTO obs.
EXECUTE.
```

*Alleen complete cases selecteren.

```
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(obs = 1).
VARIABLE LABELS filter_$ 'obs = 1 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.
```

*Beschrijvende statistieken. Weergegeven in tabel 1.

```
FREQUENCIES VARIABLES=GezondVoedingspatroon
CognitieveSchaarste Bestaansonzekerheid Stress leeftijd oplcat
  /NTILES=4
  /STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM MEDIAN
  /ORDER=ANALYSIS.
```

Frequencies

		Statistics					
		GezondVoe dingspatroo n	CognitieveS chaarste	Bestaanson zekerheid	Stress	leeftijd Age of the household member	oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories
N	Valid	2278	2278	2278	2278	2278	2278
	Missin g	0	0	0	0	0	0
Median		5.0000	3.2500	4.7700	1.8333	58.00	4.00
Minimum		1.00	1.00	1.59	1.00	18	1
Maximum		6.00	7.00	10.95	7.00	92	6
Percentil es	25	4.3333	2.5000	3.2775	1.1667	46.00	2.00
	50	5.0000	3.2500	4.7700	1.8333	58.00	4.00
	75	5.6667	4.0000	6.5800	2.6667	67.00	5.00

```
FREQUENCIES VARIABLES=geslacht Roken
  /NTILES=4
  /STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM MEDIAN
  /BARCHART FREQ
  /ORDER=ANALYSIS.
```

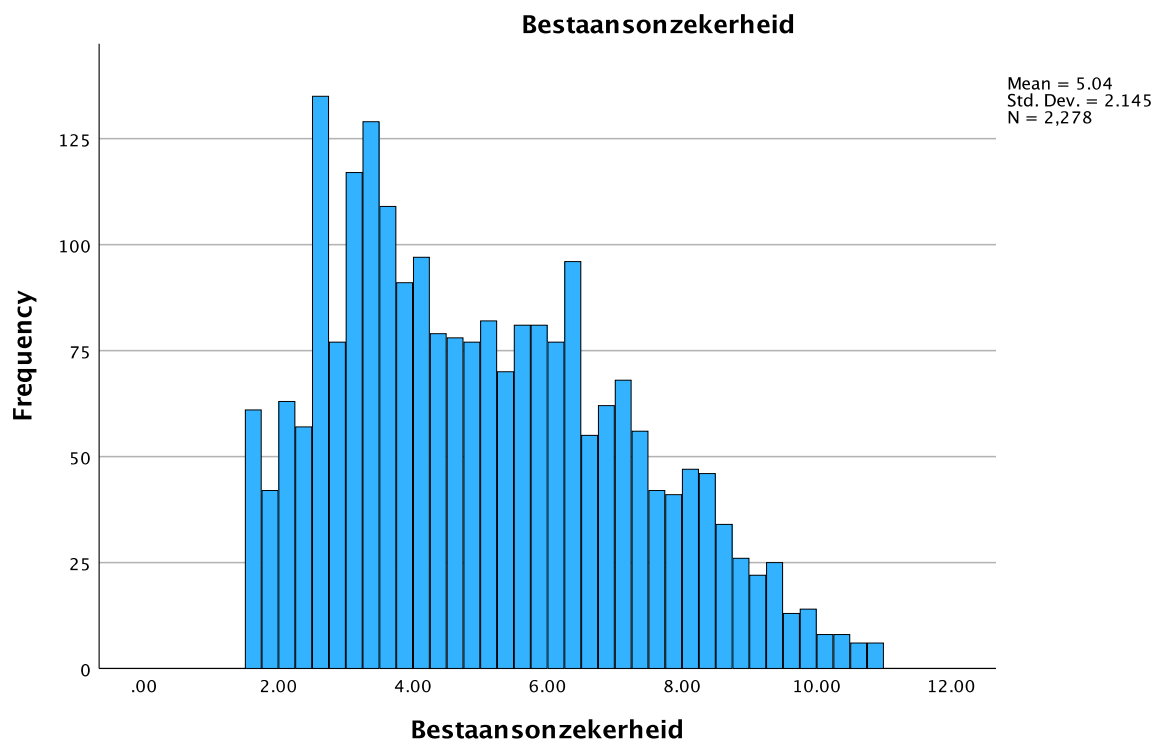
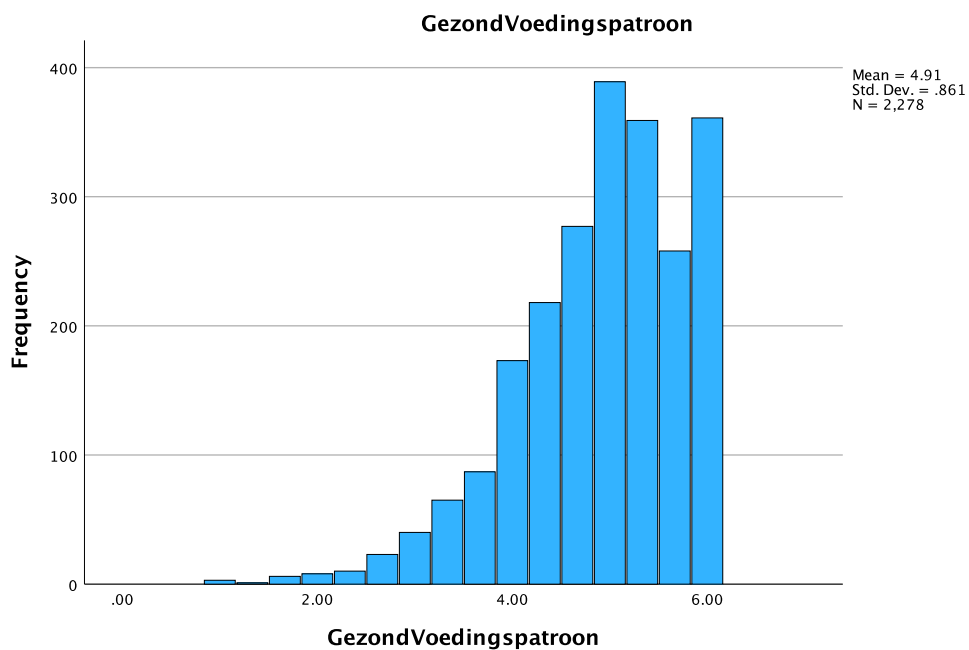
Statistics

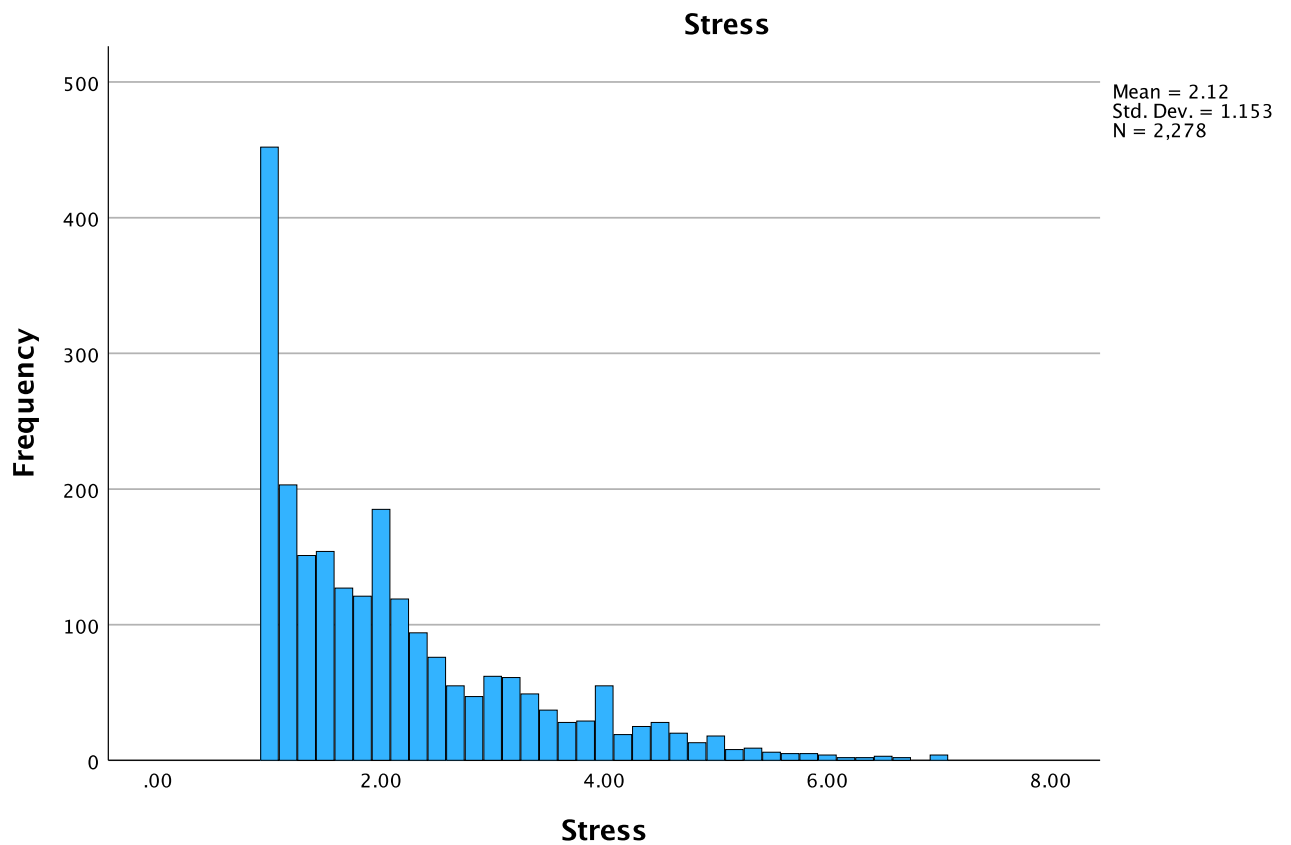
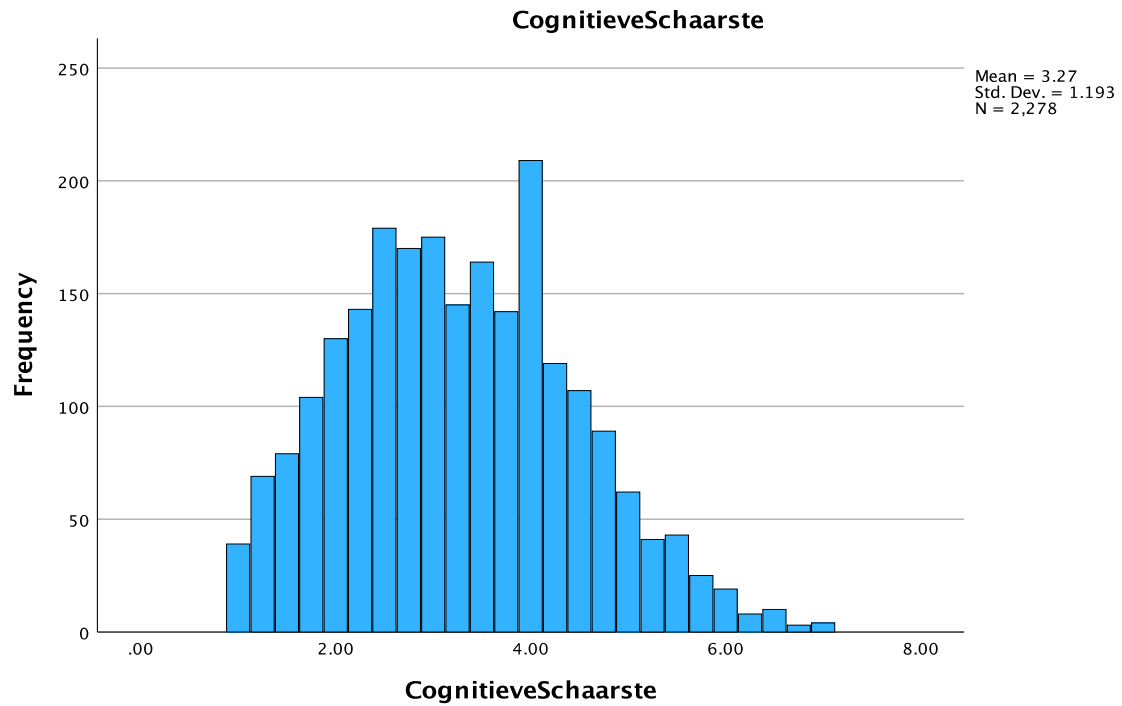
geslacht Gender	Roken
--------------------	-------

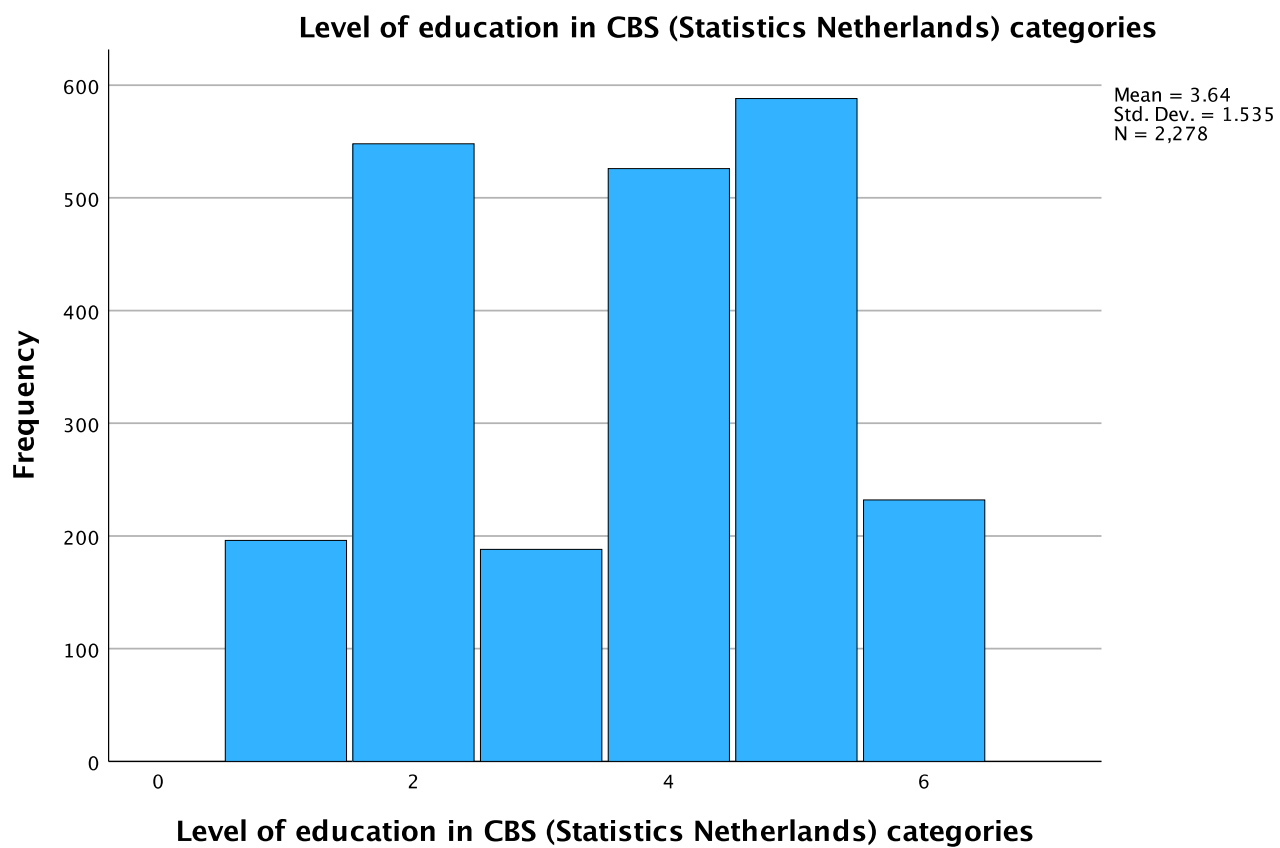
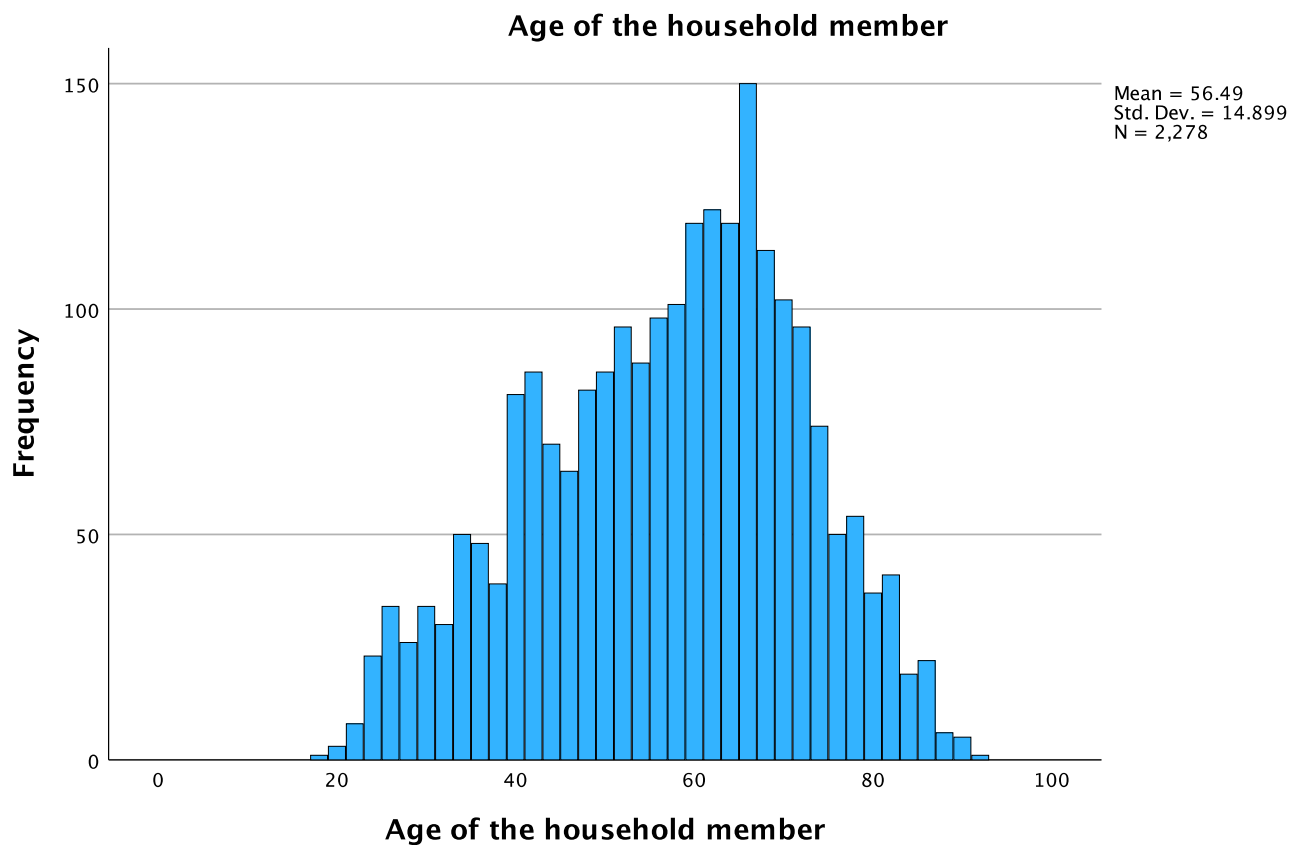

Missing	0	0	0	0	0	0
Mean	4.9112	5.0385	3.2722	2.1189	56.49	3.64
Std. Deviation	.86149	2.14454	1.19293	1.15322	14.899	1.535

Histogram

*BIVARIATE VERDELINGEN.

*Pearson correlaties voor de in de analyse opgenomen variabelen die continu en binair zijn. Weergegeven in tabel 2.
CORRELATIONS

/VARIABLES=Bestaansonzekerheid CognitieveSchaarste
GezondVoedingspatroon Stress leeftijd Roken oplcat geslacht
/PRINT=TWOTAIL NOSIG FULL/MISSING=PAIRWISE.

		Correlations							
		Bestaansonzekerheid	CognitieveSchaarste	GezondVoedingspatroon	Stress	leeftijd Age of the household member	Roken	oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	geslacht Gender
Bestaansonzekerheid	Pearson Correlation	1	.160**	-.141**	.220**	-.106**	.142**	-.219**	.152**
	Sig. (2-tailed)		<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001
	N	2278	2278	2278	2278	2278	2278	2278	2278
CognitieveSchaarste	Pearson Correlation	.160**	1	-.094**	.260**	.154**	-.002	-.362**	.054**
	Sig. (2-tailed)	<.001		<.001	<.001	<.001	.939	<.001	.010
	N	2278	2278	2278	2278	2278	2278	2278	2278
GezondVoedingspatroon	Pearson Correlation	-.141**	-.094**	1	-.107**	.180**	-.165**	.088**	.134**
	Sig. (2-tailed)	<.001	<.001		<.001	<.001	<.001	<.001	<.001
	N	2278	2278	2278	2278	2278	2278	2278	2278
Stress	Pearson Correlation	.220**	.260**	-.107**	1	-.064**	.017	-.109**	.005
	Sig. (2-tailed)	<.001	<.001	<.001		.002	.412	<.001	.807
	N	2278	2278	2278	2278	2278	2278	2278	2278
leeftijd Age of the household member	Pearson Correlation	-.106**	.154**	.180**	-.064**	1	-.112**	-.251**	-.040
	Sig. (2-tailed)	<.001	<.001	<.001	.002		<.001	<.001	.055
	N	2278	2278	2278	2278	2278	2278	2278	2278
Roken	Pearson Correlation	.142**	-.002	-.165**	.017	-.112**	1	-.054**	.036
	Sig. (2-tailed)	<.001	.939	<.001	.412	<.001		.009	.083
	N	2278	2278	2278	2278	2278	2278	2278	2278
oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	Pearson Correlation	-.219**	-.362**	.088**	-.109**	-.251**	-.054**	1	-.040
	Sig. (2-tailed)	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	.009		.055
	N	2278	2278	2278	2278	2278	2278	2278	2278
geslacht Gender	Pearson Correlation	.152**	.054**	.134**	.005	-.040	.036	-.040	1
	Sig. (2-tailed)	<.001	.010	<.001	.807	.055	.083	.055	
	N	2278	2278	2278	2278	2278	2278	2278	2278

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*Kruistabel voor uitrekenen associatiemaat Cramer's V tussen categorische variabelen Roken en Geslacht. Weergegeven in tabel 2.

CROSSTABS

/TABLES=Roken BY geslacht

/FORMAT=AVALUE TABLES

/STATISTICS=CHISQ PHI

/CELLS=COUNT

/COUNT ROUND CELL.

Crosstabs

Case Processing Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Roken * geslacht Gender	2278	100.0%	0	0.0%	2278	100.0%

Roken * geslacht Gender Crosstabulation

Count

		geslacht Gender		Total
		1 Male	2 Female	
Roken	.00	1305	534	1839
	1.00	293	146	439
Total		1598	680	2278

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2- sided)	Exact Sig. (1- sided)
Pearson Chi-Square	3.014 ^a	1	.083		
Continuity Correction ^b	2.816	1	.093		
Likelihood Ratio	2.967	1	.085		
Fisher's Exact Test				.092	.047
Linear-by-Linear Association	3.012	1	.083		
N of Valid Cases	2278				

a. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 131.04.

b. Computed only for a 2x2 table

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	.036	.083
	Cramer's V	.036	.083
N of Valid Cases		2278	

*De gemiddelden voor roker en niet-rokers van de in de analyse opgenomen variabelen. Weergegeven in tabel 3.

EXAMINE VARIABLES=Bestaansonzekerheid Stress

CognitieveSchaarste GezondVoedingspatroon leeftijd

oplcat BY Roken

/PLOT NONE

/STATISTICS DESCRIPTIVES

/CINTERVAL 95

/MISSING LISTWISE

/NOTOTAL.

Explore Roken

Case Processing Summary

	Roken	Valid		Cases Missing		Total	
		N	Percent	N	Percent	N	Percent
Bestaansonzekerheid	.00	1839	100.0%	0	0.0%	1839	100.0%
	1.00	439	100.0%	0	0.0%	439	100.0%
Stress	.00	1839	100.0%	0	0.0%	1839	100.0%
	1.00	439	100.0%	0	0.0%	439	100.0%
CognitieveSchaarste	.00	1839	100.0%	0	0.0%	1839	100.0%
	1.00	439	100.0%	0	0.0%	439	100.0%
GezondVoedingspatroon	.00	1839	100.0%	0	0.0%	1839	100.0%
	1.00	439	100.0%	0	0.0%	439	100.0%
leeftijd Age of the household member	.00	1839	100.0%	0	0.0%	1839	100.0%
	1.00	439	100.0%	0	0.0%	439	100.0%
oplcats Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.00	1839	100.0%	0	0.0%	1839	100.0%
	1.00	439	100.0%	0	0.0%	439	100.0%

Descriptives

	Roken		Statistic	Std. Error	
Bestaansonzekerheid	.00	Mean	4.8901	.04893	
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	4.7942	
			Upper Bound	4.9861	
		5% Trimmed Mean	4.8093		
		Median	4.6000		
		Variance	4.403		
		Std. Deviation	2.09828		
		Minimum	1.59		
		Maximum	10.95		
		Range	9.36		
		Interquartile Range	3.17		
		Skewness	.514	.057	
		Kurtosis	-.498	.114	
		1.00	Mean	5.6601	.10622
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound		5.4513		
	Upper Bound				

			Upper Bound	5.8689	
			5% Trimmed Mean	5.6364	
			Median	5.6500	
			Variance	4.953	
			Std. Deviation	2.22563	
			Minimum	1.59	
			Maximum	10.95	
			Range	9.36	
			Interquartile Range	3.71	
			Skewness	.136	.117
			Kurtosis	-.942	.233
Stress	.00		Mean	2.1092	.02644
			95% Confidence Interval for Mean	2.0574	
			Lower Bound		
			Upper Bound	2.1611	
			5% Trimmed Mean	2.0021	
			Median	1.8333	
			Variance	1.285	
			Std. Deviation	1.13374	
			Minimum	1.00	
			Maximum	7.00	
			Range	6.00	
			Interquartile Range	1.50	
			Skewness	1.280	.057
			Kurtosis	1.375	.114
	1.00		Mean	2.1595	.05880
			95% Confidence Interval for Mean	2.0439	
			Lower Bound		
			Upper Bound	2.2750	
			5% Trimmed Mean	2.0395	
			Median	1.8333	
			Variance	1.518	
			Std. Deviation	1.23203	
			Minimum	1.00	
			Maximum	7.00	
			Range	6.00	
			Interquartile Range	1.50	
			Skewness	1.310	.117
			Kurtosis	1.235	.233
CognitieveSchaarste	.00		Mean	3.2731	.02772
			95% Confidence Interval for Mean	3.2187	
			Lower Bound		

		Upper Bound	3.3275	
		5% Trimmed Mean	3.2441	
		Median	3.2500	
		Variance	1.413	
		Std. Deviation	1.18877	
		Minimum	1.00	
		Maximum	7.00	
		Range	6.00	
		Interquartile Range	1.50	
		Skewness	.310	.057
		Kurtosis	-.313	.114
	1.00	Mean	3.2682	.05783
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3.1546
			Upper Bound	3.3819
		5% Trimmed Mean	3.2487	
		Median	3.2500	
		Variance	1.468	
		Std. Deviation	1.21161	
		Minimum	1.00	
		Maximum	7.00	
		Range	6.00	
		Interquartile Range	2.00	
		Skewness	.170	.117
		Kurtosis	-.595	.233
GezondVoedingspatroon	.00	Mean	4.9806	.01959
n		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	4.9422
			Upper Bound	5.0190
		5% Trimmed Mean	5.0431	
		Median	5.0000	
		Variance	.706	
		Std. Deviation	.84024	
		Minimum	1.00	
		Maximum	6.00	
		Range	5.00	
		Interquartile Range	1.00	
		Skewness	-.997	.057
		Kurtosis	1.275	.114
	1.00	Mean	4.6203	.04244
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	4.5369

			Upper Bound	4.7038			
			5% Trimmed Mean	4.6632			
			Median	4.6667			
			Variance	.791			
			Std. Deviation	.88915			
			Minimum	1.00			
			Maximum	6.00			
			Range	5.00			
			Interquartile Range	1.33			
			Skewness	-.672	.117		
			Kurtosis	.535	.233		
leeftijd Age of the household member	.00		Mean	57.31	.349		
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	56.63			
			Upper Bound	58.00			
				5% Trimmed Mean	57.58		
				Median	60.00		
				Variance	224.473		
				Std. Deviation	14.982		
				Minimum	18		
				Maximum	92		
				Range	74		
				Interquartile Range	21		
				Skewness	-.314	.057	
				Kurtosis	-.583	.114	
			1.00		Mean	53.07	.671
				95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	51.75	
					Upper Bound	54.39	
						5% Trimmed Mean	53.20
				Median	54.00		
				Variance	197.452		
				Std. Deviation	14.052		
				Minimum	19		
				Maximum	85		
				Range	66		
				Interquartile Range	22		
				Skewness	-.172	.117	
				Kurtosis	-.557	.233	
oplcat Level of education in CBS	.00				Mean	3.68	.036
				95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3.61	

(Statistics Netherlands) categories		Upper Bound	3.75	
		5% Trimmed Mean	3.70	
		Median	4.00	
		Variance	2.374	
		Std. Deviation	1.541	
		Minimum	1	
		Maximum	6	
		Range	5	
		Interquartile Range	3	
		Skewness	-.211	.057
	Kurtosis	-1.204	.114	
1.00	Mean		3.47	.072
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3.33	
		Upper Bound	3.61	
		5% Trimmed Mean	3.47	
		Median	4.00	
		Variance	2.250	
		Std. Deviation	1.500	
		Minimum	1	
		Maximum	6	
		Range	5	
	Interquartile Range	3		
	Skewness	-.087	.117	
	Kurtosis	-1.160	.233	

*2. LINEAIRE REGRESSIEANALYSES (afhankelijke variabele is gezond voedingspatroon).

*Weergegeven in tabel 4 als model 1a, 2a en 6a.

*Ik schat ook een extra eerste model waar alleen de controlevariabelen als onafhankelijke variabelen worden opgenomen om te onderzoeken in

hoeverre zij het hebben van een gezond voedingspatroon kunnen voorspellen (Zie 3.3 Analyse-opzet). Dit model is niet opgenomen in de tabel en wordt naar gerefereert als model 0.

REGRESSION

```

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS CI(95) R ANOVA CHANGE
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT GezondVoedingspatroon
/METHOD=ENTER geslacht oplcat leeftijd
/METHOD=ENTER Bestaansonzekerheid geslacht oplcat leeftijd

```

/METHOD=ENTER Stress Bestaansonzekerheid geslacht leeftijd
oplcat

/METHOD=ENTER Bestaansonzekerheid Stress CognitieveSchaarste
geslacht leeftijd oplcat.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			
						F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.271 ^a	.074	.072	.82972	.074	60.241	3	2274	<.001
2	.294 ^b	.086	.085	.82425	.013	31.264	1	2273	<.001
3	.299 ^c	.089	.087	.82296	.003	8.147	1	2272	.004
4	.306 ^d	.094	.091	.82114	.004	11.109	1	2271	<.001

- a. Predictors: (Constant), leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories
- b. Predictors: (Constant), leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Bestaansonzekerheid
- c. Predictors: (Constant), leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Bestaansonzekerheid, Stress
- d. Predictors: (Constant), leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Bestaansonzekerheid, Stress, CognitieveSchaarste

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1	(Constant)	3.508	.106		33.065	<.001	3.300	3.716
	geslacht Gender	.280	.038	.149	7.356	<.001	.205	.355
	oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.084	.012	.150	7.206	<.001	.061	.107
	leeftijd Age of the household member	.013	.001	.224	10.736	<.001	.011	.015
2	(Constant)	3.832	.120		31.860	<.001	3.596	4.068
	geslacht Gender	.310	.038	.165	8.118	<.001	.235	.385
	oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.068	.012	.120	5.621	<.001	.044	.091
	leeftijd Age of the household member	.012	.001	.205	9.736	<.001	.009	.014
	Bestaansonzekerheid	-.047	.008	-.118	-5.591	<.001	-.064	-.031
3	(Constant)	3.928	.125		31.496	<.001	3.684	4.173
	geslacht Gender	.307	.038	.163	8.036	<.001	.232	.381
	oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.065	.012	.116	5.387	<.001	.041	.088
	leeftijd Age of the household member	.012	.001	.201	9.552	<.001	.009	.014
	Bestaansonzekerheid	-.043	.009	-.106	-4.948	<.001	-.059	-.026
	Stress	-.044	.015	-.059	-2.854	.004	-.074	-.014
4	(Constant)	4.084	.133		30.721	<.001	3.823	4.345
	geslacht Gender	.312	.038	.166	8.183	<.001	.237	.387
	oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.052	.013	.093	4.163	<.001	.028	.077
	leeftijd Age of the household member	.012	.001	.208	9.871	<.001	.010	.014
	Bestaansonzekerheid	-.041	.009	-.102	-4.777	<.001	-.058	-.024
	Stress	-.032	.016	-.042	-2.003	.045	-.063	-.001
	CognitieveSchaarste	-.053	.016	-.074	-3.333	<.001	-.085	-.022

a. Dependent Variable: GezondVoedingspatroon

Excluded Variables^a

Model		Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Collinearity Statistics Tolerance
1	Bestaansonzekerheid	-.118 ^b	-5.591	<.001	-.116	.906
	Stress	-.078 ^b	-3.856	<.001	-.081	.979
	CognitieveSchaarste	-.095 ^b	-4.409	<.001	-.092	.863
2	Stress	-.059 ^c	-2.854	.004	-.060	.943
	CognitieveSchaarste	-.084 ^c	-3.906	<.001	-.082	.855
3	CognitieveSchaarste	-.074 ^d	-3.333	<.001	-.070	.808

a. Dependent Variable: GezondVoedingspatroon

b. Predictors in the Model: (Constant), leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories

c. Predictors in the Model: (Constant), leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Bestaansonzekerheid

d. Predictors in the Model: (Constant), leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Bestaansonzekerheid, Stress

*Voor model 4a schat ik een extra regressiemodel, aangezien cognitieve schaarste niet los van de variabele stress in de bovenstaande analyse kan worden opgenomen.

REGRESSION

```

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS CI(95) R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT GezondVoedingspatroon
/METHOD=ENTER Bestaansonzekerheid leeftijd geslacht oplcat
CognitieveSchaarste.

```

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1	(Constant)	4.040	.131		30.788	<.001	3.783	4.298
	Bestaansonzekerheid	-.044	.008	-.110	-5.202	<.001	-.061	-.027
	leeftijd Age of the household member	.012	.001	.212	10.073	<.001	.010	.015
	geslacht Gender	.315	.038	.167	8.265	<.001	.240	.390
	oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.052	.013	.094	4.168	<.001	.028	.077
	CognitieveSchaarste	-.061	.016	-.084	-3.906	<.001	-.092	-.030

a. Dependent Variable: GezondVoedingspatroon

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.304 ^a	.092	.090	.82168

a. Predictors: (Constant), CognitieveSchaarste, geslacht Gender, leeftijd Age of the household member, Bestaansonzekerheid, oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	155.959	5	31.192	46.199	<.001 ^b

Residual	1533.959	2272	.675		
Total	1689.918	2277			

a. Dependent Variable: GezondVoedingspatroon

b. Predictors: (Constant), CognitieveSchaarste, geslacht Gender, leeftijd Age of the household member, Bestaansonzekerheid, oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories

*F-change wordt hier niet gegeven. Daarom schat ik nogmaals het hiërarchische model met cognitieve schaarste als toevoeging aan het model met bestaansonzekerheid en de controlevariabelen.

REGRESSION

```

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS CI(95) R ANOVA CHANGE
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT GezondVoedingspatroon
/METHOD=ENTER geslacht oplcat leeftijd
/METHOD=ENTER Bestaansonzekerheid geslacht oplcat leeftijd
/METHOD=ENTER CognitieveSchaarste Bestaansonzekerheid
geslacht leeftijd oplcat
/METHOD=ENTER Bestaansonzekerheid Stress CognitieveSchaarste
geslacht leeftijd oplcat.

```

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			Sig. F Change
						F Change	df1	df2	
1	.271 ^a	.074	.072	.82972	.074	60.241	3	2274	<.001
2	.294 ^b	.086	.085	.82425	.013	31.264	1	2273	<.001
3	.304 ^c	.092	.090	.82168	.006	15.259	1	2272	<.001
4	.306 ^d	.094	.091	.82114	.002	4.013	1	2271	.045

a. Predictors: (Constant), leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories

b. Predictors: (Constant), leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Bestaansonzekerheid

c. Predictors: (Constant), leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Bestaansonzekerheid, CognitieveSchaarste

d. Predictors: (Constant), leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Bestaansonzekerheid, CognitieveSchaarste, Stress

		Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1	(Constant)	3.508	.106		33.065	<.001	3.300	3.716
	geslacht Gender	.280	.038	.149	7.356	<.001	.205	.355
	oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.084	.012	.150	7.206	<.001	.061	.107
	leeftijd Age of the household member	.013	.001	.224	10.736	<.001	.011	.015
2	(Constant)	3.832	.120		31.860	<.001	3.596	4.068
	geslacht Gender	.310	.038	.165	8.118	<.001	.235	.385
	oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.068	.012	.120	5.621	<.001	.044	.091
	leeftijd Age of the household member	.012	.001	.205	9.736	<.001	.009	.014
	Bestaansonzekerheid	-.047	.008	-.118	-5.591	<.001	-.064	-.031
3	(Constant)	4.040	.131		30.788	<.001	3.783	4.298
	geslacht Gender	.315	.038	.167	8.265	<.001	.240	.390
	oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.052	.013	.094	4.168	<.001	.028	.077
	leeftijd Age of the household member	.012	.001	.212	10.073	<.001	.010	.015
	Bestaansonzekerheid	-.044	.008	-.110	-5.202	<.001	-.061	-.027
	CognitieveSchaarste	-.061	.016	-.084	-3.906	<.001	-.092	-.030
4	(Constant)	4.084	.133		30.721	<.001	3.823	4.345
	geslacht Gender	.312	.038	.166	8.183	<.001	.237	.387
	oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.052	.013	.093	4.163	<.001	.028	.077
	leeftijd Age of the household member	.012	.001	.208	9.871	<.001	.010	.014
	Bestaansonzekerheid	-.041	.009	-.102	-4.777	<.001	-.058	-.024
	CognitieveSchaarste	-.053	.016	-.074	-3.333	<.001	-.085	-.022
	Stress	-.032	.016	-.042	-2.003	.045	-.063	-.001

a. Dependent Variable: GezondVoedingspatroon

		Excluded Variables ^a				
Model		Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Collinearity Statistics
						Tolerance
1	Bestaansonzekerheid	-.118 ^b	-5.591	<.001	-.116	.906
	CognitieveSchaarste	-.095 ^b	-4.409	<.001	-.092	.863
	Stress	-.078 ^b	-3.856	<.001	-.081	.979
2	CognitieveSchaarste	-.084 ^c	-3.906	<.001	-.082	.855
	Stress	-.059 ^c	-2.854	.004	-.060	.943
3	Stress	-.042 ^d	-2.003	.045	-.042	.892

a. Dependent Variable: GezondVoedingspatroon

b. Predictors in the Model: (Constant), leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories

c. Predictors in the Model: (Constant), leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Bestaansonzekerheid

d. Predictors in the Model: (Constant), leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Bestaansonzekerheid, CognitieveSchaarste

*Om de F-change voor model 6a te bepalen, schat ik nogmaals een hiërarchisch model met de toevoeging van stress en cognitieve schaarste samen (vergeleken met model 1a en model 0).

REGRESSION

```

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS CI(95) R ANOVA CHANGE
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT GezondVoedingspatroon
/METHOD=ENTER geslacht oplcat leeftijd
/METHOD=ENTER Bestaansonzekerheid geslacht oplcat leeftijd
/METHOD=ENTER Bestaansonzekerheid Stress CognitieveSchaarste
geslacht leeftijd oplcat.

```

Regression

		Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1	(Constant)	3.508	.106		33.065	<.001	3.300	3.716
	geslacht Gender	.280	.038	.149	7.356	<.001	.205	.355
	oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.084	.012	.150	7.206	<.001	.061	.107
	leeftijd Age of the household member	.013	.001	.224	10.736	<.001	.011	.015
2	(Constant)	3.832	.120		31.860	<.001	3.596	4.068
	geslacht Gender	.310	.038	.165	8.118	<.001	.235	.385
	oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.068	.012	.120	5.621	<.001	.044	.091
	leeftijd Age of the household member	.012	.001	.205	9.736	<.001	.009	.014
	Bestaansonzekerheid	-.047	.008	-.118	-5.591	<.001	-.064	-.031
3	(Constant)	4.084	.133		30.721	<.001	3.823	4.345
	geslacht Gender	.312	.038	.166	8.183	<.001	.237	.387
	oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.052	.013	.093	4.163	<.001	.028	.077
	leeftijd Age of the household member	.012	.001	.208	9.871	<.001	.010	.014
	Bestaansonzekerheid	-.041	.009	-.102	-4.777	<.001	-.058	-.024
	Stress	-.032	.016	-.042	-2.003	.045	-.063	-.001
	CognitieveSchaarste	-.053	.016	-.074	-3.333	<.001	-.085	-.022

a. Dependent Variable: GezondVoedingspatroon

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics			
					R Square Change	F Change	df1	df2
1	.271 ^a	.074	.072	.82972	.074	60.241	3	2274
2	.294 ^b	.086	.085	.82425	.013	31.264	1	2273
3	.306 ^c	.094	.091	.82114	.008	9.646	2	2271

Model Summary

Model	Change Statistics
	Sig. F Change
1	<.001
2	<.001
3	<.001

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	124.416	3	41.472	60.241	<.001 ^b
	Residual	1565.502	2274	.688		
	Total	1689.918	2277			
2	Regression	145.657	4	36.414	53.598	<.001 ^c
	Residual	1544.261	2273	.679		
	Total	1689.918	2277			
3	Regression	158.664	6	26.444	39.219	<.001 ^d
	Residual	1531.253	2271	.674		
	Total	1689.918	2277			

a. Dependent Variable: GezondVoedingspatroon

b. Predictors: (Constant), leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories

c. Predictors: (Constant), leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Bestaansonzekerheid

d. Predictors: (Constant), leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Bestaansonzekerheid, Stress, CognitieveSchaarste

Excluded Variables^a

Model		Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Collinearity Statistics Tolerance
1	Bestaansonzekerheid	-.118 ^b	-5.591	<.001	-.116	.906
	Stress	-.078 ^b	-3.856	<.001	-.081	.979
	CognitieveSchaarste	-.095 ^b	-4.409	<.001	-.092	.863
2	Stress	-.059 ^c	-2.854	.004	-.060	.943
	CognitieveSchaarste	-.084 ^c	-3.906	<.001	-.082	.855

a. Dependent Variable: GezondVoedingspatroon

b. Predictors in the Model: (Constant), leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories

c. Predictors in the Model: (Constant), leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Bestaansonzekerheid

*Het schatten van het effect van bestaansonzekerheid (samen met de controlevariabelen) op stress. Weergegeven in model 3b.

REGRESSION

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS CI(95) R ANOVA

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT Stress

/METHOD=ENTER Bestaansonzekerheid leeftijd geslacht oplcat.

Regression

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.238 ^a	.057	.055	1.12101

a. Predictors: (Constant), oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, geslacht Gender, leeftijd Age of the household member, Bestaansonzekerheid

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	171.829	4	42.957	34.184	<.001 ^b
	Residual	2856.388	2273	1.257		
	Total	3028.217	2277			

a. Dependent Variable: Stress

b. Predictors: (Constant), oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, geslacht Gender, leeftijd Age of the household member, Bestaansonzekerheid

		Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1	(Constant)	2.187	.164		13.368	<.001	1.866	2.508
	Bestaansonzekerheid	.107	.012	.200	9.326	<.001	.085	.130
	leeftijd Age of the household member	-.005	.002	-.064	-3.013	.003	-.008	-.002
	geslacht Gender	-.079	.052	-.031	-1.513	.130	-.180	.023
	oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	-.062	.016	-.082	-3.784	<.001	-.094	-.030

a. Dependent Variable: Stress

*Het schatten van het effect van bestaansonzekerheid (samen met de controlevariabelen) op cognitieve schaarste. Weergegeven in model 5c.

REGRESSION

```

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS CI(95) R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT CognitieveSchaarste
/METHOD=ENTER Bestaansonzekerheid leeftijd geslacht oplcat.

```

Regression

		Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1	(Constant)	3.416	.161		21.210	<.001	3.100	3.732
	Bestaansonzekerheid	.053	.011	.095	4.666	<.001	.031	.075
	leeftijd Age of the household member	.007	.002	.086	4.217	<.001	.004	.010
	geslacht Gender	.079	.051	.030	1.539	.124	-.022	.179
	oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	-.247	.016	-.318	-15.369	<.001	-.279	-.216

a. Dependent Variable: CognitieveSchaarste

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.381 ^a	.145	.144	1.10381

a. Predictors: (Constant), oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, geslacht Gender, leeftijd Age of the household member, Bestaansonzekerheid

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	470.966	4	117.741	96.636	<.001 ^b
	Residual	2769.415	2273	1.218		
	Total	3240.380	2277			

a. Dependent Variable: CognitieveSchaarste

b. Predictors: (Constant), oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, geslacht Gender, leeftijd Age of the household member, Bestaansonzekerheid

*3. LOGISTISCHE REGRESSIEANALYSES (onafhankelijke variabele roken).

*Aan de hand van de hosmer and lemeshowshow test en de -2log-likelihood wordt onderzocht in hoeverre de modellen in staat zijn om te voorspellen of mensen wel of niet roken.

*Weergegeven in tabel 5 als model 1 en model 4. Ik schat nu hier nu ook een extra eerste model waar alleen de controlevariabelen als onafhankelijke variabelen worden opgenomen om te onderzoeken in hoeverre zij opzichzelfstaand wel of niet roken kunnen voorspellen (Zie 3.3 Analyse-opzet). Ik refereer naar dit model als model 0.

LOGISTIC REGRESSION VARIABLES Roken

```

/METHOD=ENTER geslacht leeftijd oplcat
/METHOD=ENTER Bestaansonzekerheid geslacht leeftijd oplcat
/METHOD=ENTER CognitieveSchaarste Stress Bestaansonzekerheid
geslacht leeftijd oplcat
/PRINT=GOODFIT CI(95)
/CRITERIA=PIN(0.05) POUT(0.10) ITERATE(20) CUT(0.5).

```

Block 1: Method = Enter**Omnibus Tests of Model Coefficients**

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	47.474	3	<.001
	Block	47.474	3	<.001
	Model	47.474	3	<.001

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	2185.571 ^a	.021	.033

a. Estimation terminated at iteration number 5 because parameter estimates changed by less than .001.

Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	12.078	8	.148

Contingency Table for Hosmer and Lemeshow Test

		Roken = .00		Roken = 1.00		Total
		Observed	Expected	Observed	Expected	
Step 1	1	195	198.959	28	24.041	223
	2	197	197.914	31	30.086	228
	3	200	195.440	30	34.560	230
	4	193	190.381	35	37.619	228
	5	185	190.166	47	41.834	232
	6	190	180.638	34	43.362	224
	7	180	181.037	49	47.963	229
	8	162	177.404	68	52.596	230
	9	175	168.530	51	57.470	226
	10	162	158.530	66	69.470	228

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Step 1 ^a	Gender	.153	.115	1.784	1	.182	1.166	.931	1.460
	Age of the household member	-.023	.004	37.633	1	<.001	.977	.970	.985
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	-.150	.037	16.651	1	<.001	.861	.801	.925
	Constant	.166	.320	.269	1	.604	1.181		

a. Variable(s) entered on step 1: Gender, Age of the household member, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories.

Block 2: Method = Enter

Omnibus Tests of Model Coefficients

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	26.799	1	<.001
	Block	26.799	1	<.001
	Model	74.273	4	<.001

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	2158.772 ^a	.032	.051

a. Estimation terminated at iteration number 4 because parameter estimates changed by less than .001.

Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	8.298	8	.405

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Step 1 ^a	Gender	.068	.117	.340	1	.560	1.071	.851	1.346
	Age of the household member	-.020	.004	27.404	1	<.001	.980	.973	.988
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	-.101	.038	7.037	1	.008	.904	.839	.974
	Bestaansonzekerheid	.133	.026	26.787	1	<.001	1.142	1.086	1.202
	Constant	-.763	.369	4.281	1	.039	.466		

a. Variable(s) entered on step 1: Gender, Age of the household member, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Bestaansonzekerheid.

Block 3: Method = Enter

Omnibus Tests of Model Coefficients

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	2.308	2	.315
	Block	2.308	2	.315
	Model	76.581	6	<.001

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	2156.464 ^a	.033	.053

a. Estimation terminated at iteration number 5 because parameter estimates changed by less than .001.

Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	4.966	8	.761

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Step 1 ^a	Gender	.069	.117	.350	1	.554	1.072	.852	1.348
	Age of the household member	-.020	.004	26.904	1	<.001	.980	.973	.988
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	-.117	.040	8.496	1	.004	.890	.823	.962
	Bestaansonzekerheid	.140	.026	28.507	1	<.001	1.151	1.093	1.211
	CognitieveSchaarste	-.052	.050	1.070	1	.301	.949	.860	1.048
	Stress	-.041	.049	.699	1	.403	.960	.873	1.056
	Constant	-.490	.412	1.413	1	.235	.613		

a. Variable(s) entered on step 1: Gender, Age of the household member, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Bestaansonzekerheid, CognitieveSchaarste, Stress.

*Weergegeven in tabel 5 als model 2.

LOGISTIC REGRESSION VARIABLES Roken

/METHOD=ENTER Bestaansonzekerheid Stress geslacht leeftijd
oplcat

/PRINT=GOODFIT CI(95)

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) ITERATE(20) CUT(.5).

Logistic Regression

Block 0: Beginning Block

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 0	Constant	-1.432	.053	727.224	1	<.001	.239

Variables not in the Equation

		Score	df	Sig.
Step 0	Variables			
	Bestaansonzekerheid	45.707	1	<.001
	Stress	.673	1	.412
	Gender	3.014	1	.083
	Age of the household member	28.766	1	<.001
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	6.735	1	.009
Overall Statistics		75.557	5	<.001

Block 1: Method = Enter

Omnibus Tests of Model Coefficients

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	75.508	5	<.001
	Block	75.508	5	<.001
	Model	75.508	5	<.001

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	2157.538 ^a	.033	.052

a. Estimation terminated at iteration number 4 because parameter estimates changed by less than .001.

Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	4.184	8	.840

Variables in the Equation

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
							Lower	Upper
Step 1 ^a Bestaansonzekerheid	.139	.026	28.008	1	<.001	1.149	1.091	1.210
Stress	-.052	.047	1.218	1	.270	.949	.865	1.041
Gender	.064	.117	.304	1	.581	1.067	.848	1.341
Age of the household member	-.020	.004	28.061	1	<.001	.980	.973	.987
Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	-.105	.038	7.457	1	.006	.901	.836	.971
Constant	-.647	.383	2.848	1	.091	.524		

a. Variable(s) entered on step 1: Bestaansonzekerheid, Stress, Gender, Age of the household member, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories.

*Weergegeven in tabel 5 als model 3.

LOGISTIC REGRESSION VARIABLES Roken

/PRINT=GOODFIT CI(95)

/METHOD=ENTER Bestaansonzekerheid CognitieveSchaarste

geslacht leeftijd oplcat

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) ITERATE(20) CUT(.5).

Logistic Regression

Block 0: Beginning Block

Variables in the Equation

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 0 Constant	-1.432	.053	727.224	1	<.001	.239

Variables not in the Equation

		Score	df	Sig.
Step 0	Variables			
	Bestaansonzekerheid	45.707	1	<.001
	CognitieveSchaarste	.006	1	.939
	Gender	3.014	1	.083
	Age of the household member	28.766	1	<.001
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	6.735	1	.009
	Overall Statistics	75.941	5	<.001

Block 1: Method = Enter

Omnibus Tests of Model Coefficients

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	75.875	5	<.001
	Block	75.875	5	<.001
	Model	75.875	5	<.001

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	2157.170 ^a	.033	.052

a. Estimation terminated at iteration number 4 because parameter estimates changed by less than .001.

Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	7.815	8	.452

Variables in the Equation

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)		
							Lower	Upper	
Step 1 ^a									
	Bestaansonzekerheid	.136	.026	27.829	1	<.001	1.146	1.089	1.205
	CognitieveSchaarste	-.062	.049	1.596	1	.206	.940	.854	1.035
	Gender	.073	.117	.387	1	.534	1.075	.855	1.353
	Age of the household member	-.020	.004	26.370	1	<.001	.981	.973	.988
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	-.116	.040	8.473	1	.004	.890	.823	.963
	Constant	-.545	.406	1.801	1	.180	.580		

a. Variable(s) entered on step 1: Bestaansonzekerheid, CognitieveSchaarste, Gender, Age of the household member, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories.

Bijlage 3

3.1 Controle van modelassumpties

Syntax

*assumpties controleren en analyseren uitbijters/invloedrijke punten.

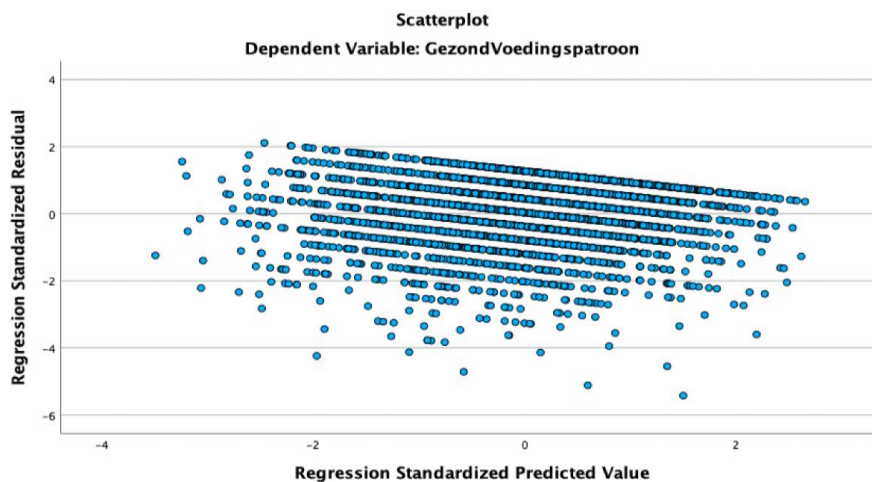
```
REGRESSION  
/MISSING LISTWISE  
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA  
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)  
/NOORIGIN  
/DEPENDENT GezondVoedingspatroon  
/METHOD=ENTER Bestaansonzekerheid Stress CognitieveSchaarste geslacht leeftijd oplcat  
/SCATTERPLOT=(*ZRESID,*ZPRED)  
/RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID)  
/SAVE COOK LEVER DFBETA DFFIT.
```

Onafhankelijke waarnemingen

Aan de eerste assumptie voor een lineaire regressieanalyse, en daarmee de enige assumpties voor een logistische regressie (naast multicollineariteit, zie 3.3 Multicollineariteit), is voldaan.

De data die ik gebruik voor mijn bachelorwerkstuk zijn afkomstig uit het LISS-panel. Dit panel is tot stand gekomen door het trekken van een willekeurige steekproef uit het Nederlandse bevolkingsregister in 2007. De cases in dit panel kunnen niet als onafhankelijke waarnemingen worden beschouwd, aangezien de steekproef bestond uit huishoudens. Dit houdt in dat het hele huishouden werd gevraagd om lid te worden van het panel. Om te voorkomen dat in mijn steekproef meerdere panelleden uit hetzelfde huishouden komen, heb ik daarom alleen de huishoudhoofden geselecteerd.

Lineariteit

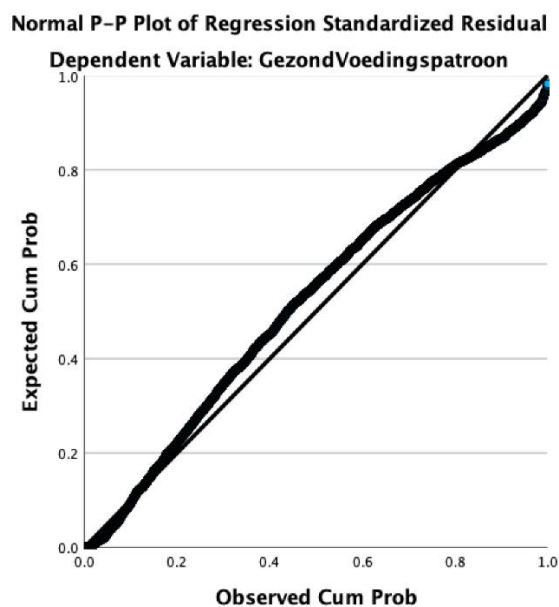
Figuur 2: spreidingsplot met de gestandaardiseerde residuen op de y-as en de gestandaardiseerde verwachtingen op de x-as.

In figuur 2 is te zien dat in de analyse in grote mate aan de assumptie van lineariteit voldaan kan worden. De sterke afplating boven de 0-lijn op de y-as wijst erop dat GezondVoedingspatroon linksscheef verdeeld is. Alhoewel de observaties niet helemaal willekeurig verdeeld in de grafiek zijn, maar een licht patroon vormen, is dit patroon wel min of meer gelijk boven en onder de 0-lijn. De sterke afplating boven de 0-lijn op de y-as wijst erop dat GezondVoedingspatroon Er is dus sprake van een lineair verband tussen de onafhankelijke variabelen en GezondVoedingspatroon.

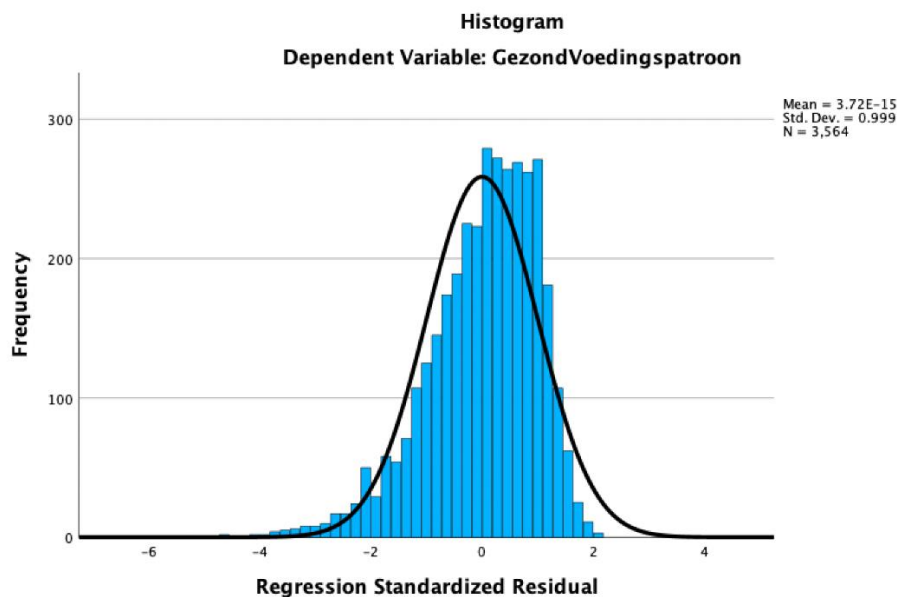
Homoscedasticiteit

In figuur 2 is te zien dat de punten in de grafiek een patroon zien dat iets naar rechtsonder afbuigt. De spreiding is daardoor niet helemaal gelijk voor elke set waarden van x, en daardoor kan er niet aan geheel aan de assumptie van homoscedasticiteit worden voldaan. Toch concludeer ik dat de mate van homoscedasticiteit niet erg groot is en daardoor de schattingen maar in erg kleine mate hierdoor beïnvloed worden.

Normale verdeling van de residuen

Figuur 3: PP-plot van de gestandaardiseerde residuen

Figuur 3: *Histogram van de gestandaardiseerde residuen*

In figuur 3 en 4 is te zien dat de residuen in de analyse min of meer normaal verdeeld zijn, alhoewel de residuen een iets linksscheve verdeling laten zien. Ik concludeer dat dit wel voldoende is om aan de assumptie van een normale verdeling van de residuen te voldoen.

3.2 Uitbijters en invloedrijke punten

In figuur 2 is te zien dat er zeven punten een residu groter dan vier hebben. In de tabel hieronder zijn voor deze cases de waarden voor de Leverage, Cook's Distance en de DFFIT gegeven.

Tabel 3: *Diagnostics voor mogelijke uitbijters/invloedrijke punten*

Case	Leverage	Cook's Distance	DFFIT
809121	0,00111	0,00444	-0,00532
812261	0,00253	0,01191	-0,01238
812625	0,00071	0,00243	-0,00331
844750	0,00173	0,00756	-0,00834
850631	0,00263	0,00712	-0,00973
878985	0,00208	0,00702	-0,00870
890499	0,00332	0,00931	-0,01238

In tabel 3 is te zien dat de waarden voor de leverage van de mogelijke invloedrijke punten niet erg hoog zijn en daardoor geen probleem zouden moeten opleveren. Volgens de vuistregel van $2p(=7)/N(=2278)$ zou de leverage niet groter mogen zijn dan 0,00614. Hier is bij geen van de cases sprake van.

Daarnaast is in tabel 3 te zien dat volgens de vuistregel dat er mogelijk problemen zijn wanneer de Cook's Distance groter is dan $4/N$ (in dit geval gelijk aan 0,00176), sommige cases mogelijk de analyse beïnvloeden. Echter, de waarden op de Cook's Distance blijven voor elke case redelijk klein, waardoor de verwachting is dat deze cases geen problemen opleveren in de analyse.

Tot slot is de vuistregel voor de DFFIT dat waarden groter dan 2 keer de wortel(aantal parameters in de analyse (=7) gedeeld door de $N(=2278)$, mogelijk invloed hebben op de analyse. De waarden moeten dan in dit geval groter zijn dan 0,11086. Hier is geen sprake van.

Aan de hand van deze drie indicaties concludeer ik dat de cases geen grote invloed hebben op de analyses.

3.3 Multicollineariteit

Syntax:

*Ik onderzoek multicollineariteit, de mate van samenhang tussen de onafhankelijke variabelen in de analyses, aan de hand van het genereren van VIF-scores.

*Dit doe ik aan de hand van het opnieuw schatten van model 6a, aangezien hier alle onafhankelijke variabelen in zijn opgenomen.

*Model 6a.

```
REGRESSION
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT GezondVoedingspatroon
/METHOD=ENTER Stress Bestaansonzekerheid CognitieveSchaarste geslacht leeftijd oplcat
```

Output:

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	4.051	.111		36.603	<.001		
	Stress	-.045	.014	-.052	-3.106	.002	.909	1.100
	Bestaansonzekerheid	-.044	.007	-.107	-6.371	<.001	.898	1.113
	CognitieveSchaarste	-.054	.012	-.076	-4.332	<.001	.827	1.209
	geslacht Gender	.328	.028	.192	11.841	<.001	.959	1.043
	leeftijd Age of the household member	.013	.001	.219	12.975	<.001	.880	1.136
	oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.056	.010	.098	5.497	<.001	.789	1.267

a. Dependent Variable: GezondVoedingspatroon

Toelichting

In de coëfficiëntentabel is in de meest rechterkolom te zien dat de VIF-scores van de onafhankelijke variabelen gelijk zijn aan iets meer dan één. VIF-scores hoger dan vier duiden op multicollineariteit. Er is dus geen sprake van multicollineariteit tussen de onafhankelijke variabelen voor die gebruikt worden voor het voorspellen van Gezond Voedingspatroon en Roken.